

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

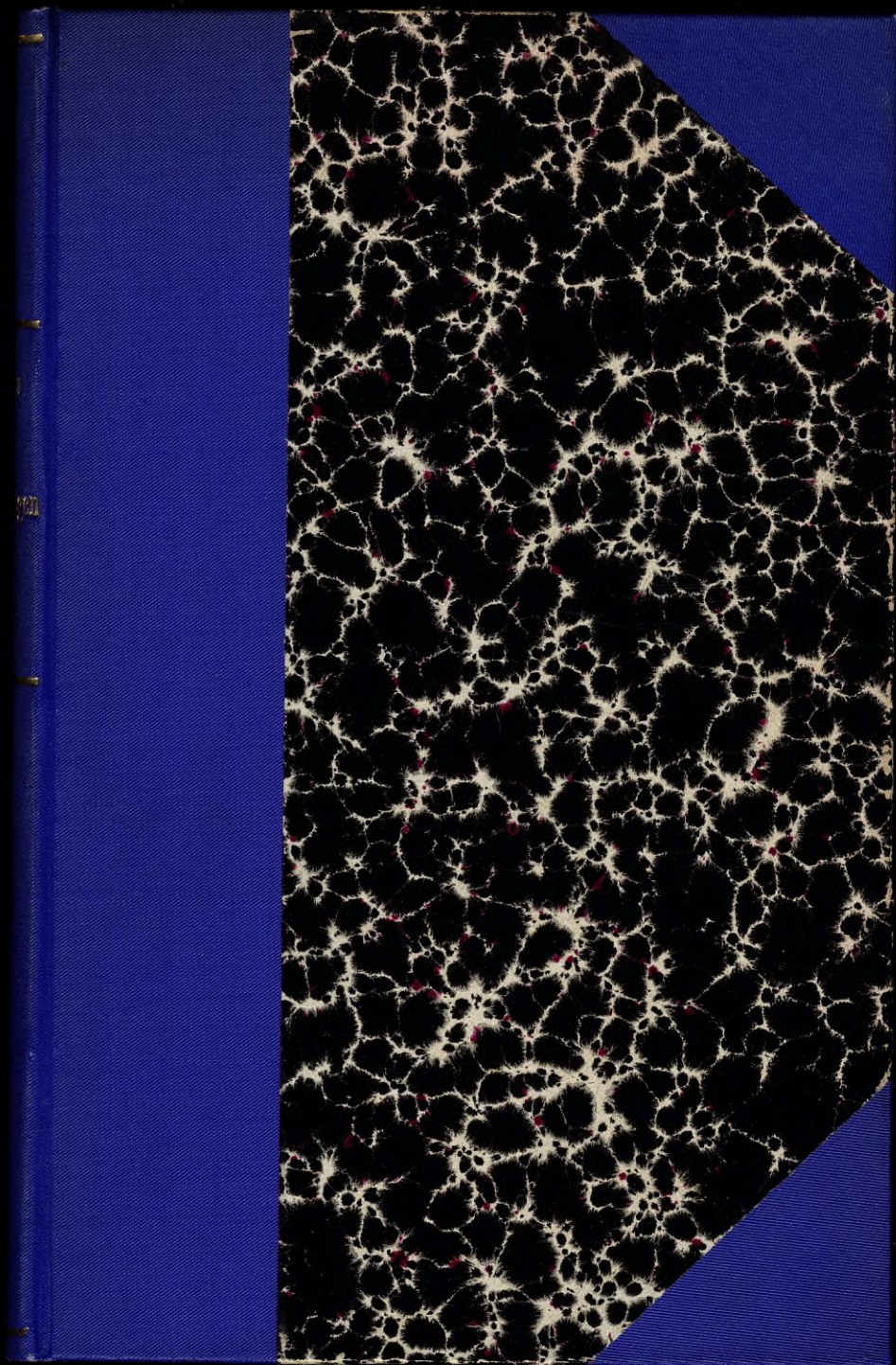
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

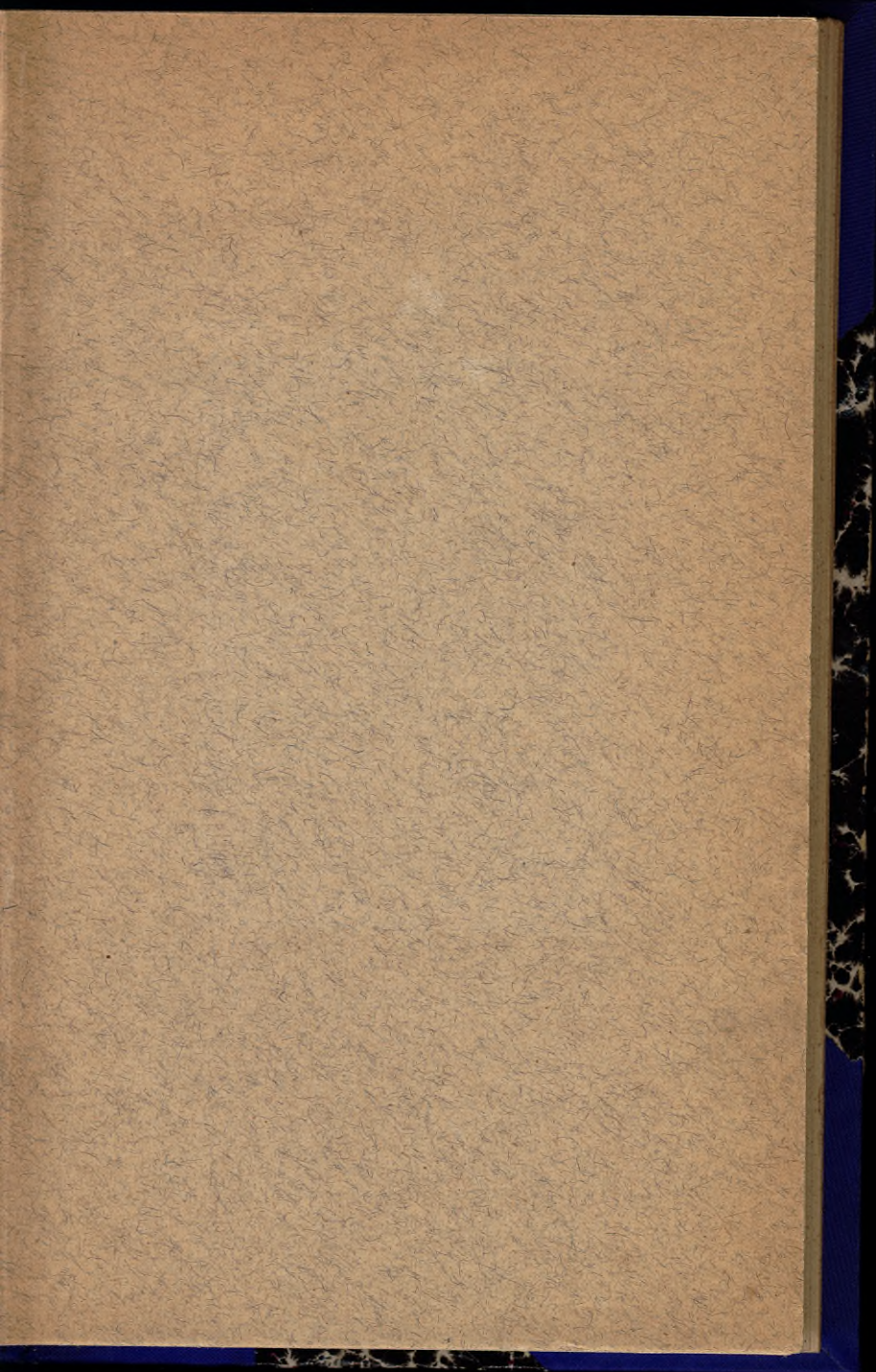

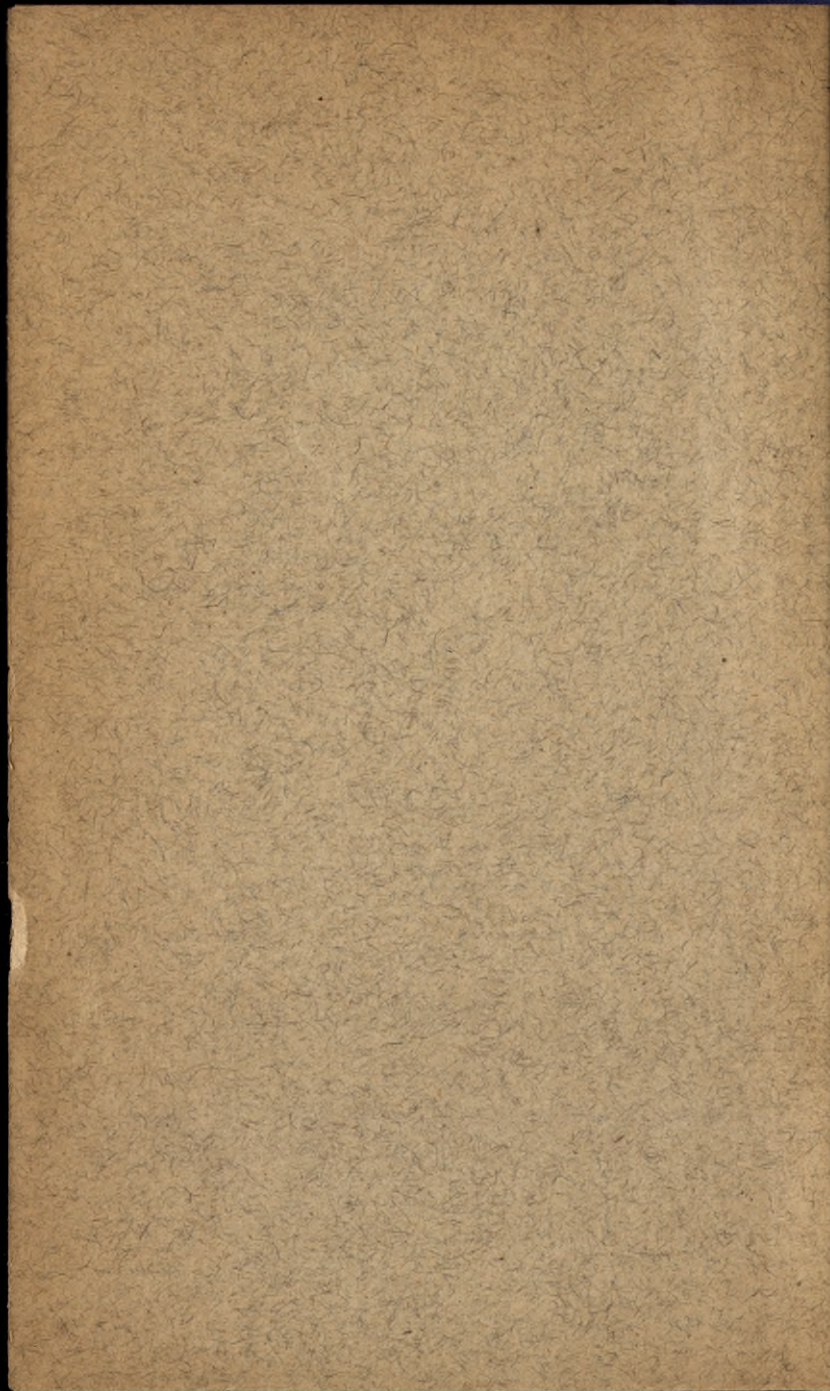
Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

ELIN AMEEN

"BERGTAGEN"

OCH ANDRA

BERÄTTELSE OCH SKISSER

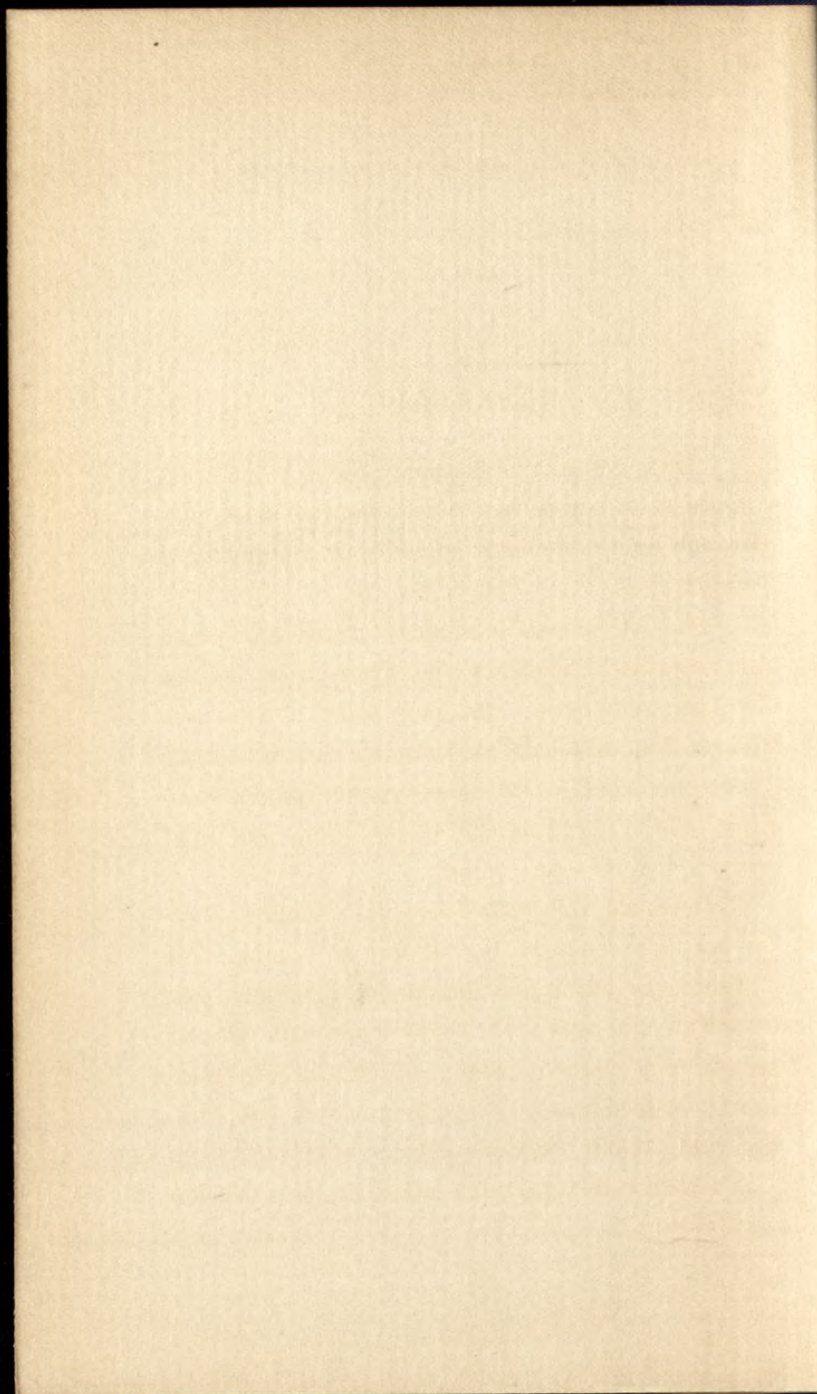
STOCKHOLM
F. & G. BEJERS BOKFÖRLAGS AKTIEBOLAG

STOCKHOLM
TRYCKT HOS P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG
1898.

INNEHÅLL:

»Bergtagen»	1
Skvaller	14
En rabulist	48
Hjälphustrun	66
Kamrerns änka	77
Mellan två stationer	92
Lifsleda.....	101
Till Lisette	114
Fädernas missgärningar	128
Höst	163

”Bergtagen”.

Solen göt sina brännande strålar i den klara röt månads eftermiddagen öfver stad och land, skogar och ängar, blånande bergshöjder och glittrande fjordar.

På det norska sanatoriets turisthotell voro alla markiser nedfällda för matsalarnas fönster och på verandorna. Middagsmåltiden var nyss slutad, och de talrika gästerna och turisterna hade i grupper eller parvis slagit sig ned på balkongerna eller utbyggena, under det andra gått in åt skogen för att söka svalka.

Jag hade tagit plats i den lilla salongen innanför en af verandorna för att läsa en tidning. För tillfället var där ingen mer än jag i rummet, men dörrarna till verandan stodo uppslagna på vid gafvel, och där ute befann sig ett sällskap svenskar, bestående af två yngre par och ett äldre. Jag hade redan vid table d'hôte observerat dem, dels emedan de voro mina landsmän, dels emedan

en af dem, den yngsta af fruarna, vid första ögonkastet väckt min uppmärksamhet och mitt intresse. Hennes ansikte, vackert mera genom sin sjäfullhet än genom dragens regelbundenhet, och i synnerhet ett par stora, djupa, mörkblå ögon, på en gång eldiga och sorgsna, hade tilltalat mig på ett oemotståndligt sätt.

Under middagen hade det lilla kotteriet varit vid mycket glad och uppsluppen sinnesstämning och druckit försvarligt med champagne. Den unga frun hade skrattat lika hjärtligt som de andra, men emellanåt hade hon suttit allvarlig och tyst, och hennes ansikte hade då haft ett uttryck, som hade hon ej rätt följt med de andras skämt, under det att ögonen — dessa underbara ögon — sett drömmande framför sig och liksom beslöjats af en skugga.

Sällskapet hade nu slagit sig ned på verandan utanför salongen för att dricka kaffe, och herrarna hade tändt sina cigarrer. Stämningen fortfor att vara upprymd. Vinet hade gifvit högre färg åt ansiktena, den gamle herrn var till och med alldeles kopparröd och tycktes vara på gränsen af att hafva njutit väl mycket af Bacchi håfvor. Endast min unga fru hade samma fina blekhet på

kinderna, som innan hon börjat middagen, hvilket icke kom af att hon föraktat champagnen, ty hon hade druckit och klingat som de andra, utan därför att hennes hy var af denna bleka, genomskinliga färg, som aldrig blir röd vid upphettning, utan blott hastigt kan flamma till vid stark sinnesrörelse för att nästa ögonblick återtaga sin naturliga blekhet.

Jag satt ej inne i salongen som en lyssnare, den de ej visste af. Jag var redan där, när de passerade till verandan. De visste, att jag satt kvar, och jag hade till och med växlat ett par ord med dem och tjusats af min unga frus röst, som hade ett musikaliskt välljud, men ett välljud i moll.

Verandans markis gick ej längre ned, än att under dess kant landskapet låg utbreddt i obeslöjad solglans. Från min plats hade jag samma utsikt som sällskapet där ute. Skogen i öster och väster med mörka granar, här och där blandade med ljusa björkar med fina, behagliga konturer, en och annan för minsta suck af vinden lätt darrande asp och andra löfträd i skiftande grönska, men mest granar och furor, dunkla, majestätiska, med färgtoner i rödaktigt guld, där solstrålarna föllo

skarpast, men nästan svarta, där skuggorna voro djupast. Åt söder, midt för hotellet, var utsikten fri och öppen. Närmast var en inhägnad, prydd endast af några stenkummel med snäckor och ormbunkar, utan en enda blomsterrabatt. Något på sidan om inhägnaden låg den så kallade »Sportstuen», egentligen afsedd för skidlöparna om vintern, och som nu med sin säterstil tog sig pittoresk ut till granskogens bakgrund. Längre ned gick den nyanlagda, breda landsvägen i en stor, slingrande krok, befaren af eleganta hyrvagnar, droskor, diligenser, bicyclister och ridande, hvilka kommo och gingo i en oafbruten ström. Ännu längre ned låg dalen med sina gårdar, hus, lundar och åkrar i ett vidsträckt panorama och allra längst ned i fonden, 1,000 fot under oss, Kristiania-fjorden med i solen silfverglänsande vatten, på hvars yta man kunde urskilja en massa små, hvita segel, härifrån ej större än fiskmåsar, samt några rörliga svarta prickar, vilkas bortdunstande rökstrimma antydde, att de voro ångbåtar. Längst in i en flik af viken till vänster låg Kristiania i fågelperspektiv och tog sig nästan österländsk ut med i solbelysningen glimmande fönsterrutor, skarpt lysande, smäckra tornspiror samt skimrande

tak och kupoler. Och rundt om det hela en krans af bruna, blå och rödaktiga klippor och berg, hvilka omgäfvade taflan som en omfattande ram.

Herrarna hade nu hunnit till likören, och äfven damerna läppjade på sina glas.

»Nu dricka vi och skåla med hvarandra och tacka för angenämt resällskap», sade en af herrarna. »Det här är ju vårt sista festande tillsammans, i morgon skiljas vi.»

»Skål . . . tack!» ljöd det, och man klingade med de små glasen.

»Inte sant, Lisen», sade min unga frus man, i det han lade handen på hennes axel, »du har varit nöjd och haft roligt?»

Hon vände sig halft mot honom och nickade.

»Jo», svarade hon stilla, utan entusiasm, »jag har sett mycket skönt och härligt, fått många nya intryck och nya tankar.»

»Vivan och jag ha inte varit så lyckliga sedan vår bröllopstur till Paris för fem år sedan», inföll den andre äkta mannen och vände ett godmodigt, strålande ansikte mot sin äkta hälft. Denna, en snarare ful än vacker kvinna, några år äldre än hon, som kallades Lisen, med ett öppet och gladt uttryck i sitt ansikte, en leende

mun och något hurtigt och lefnadsfriskt öfver sin personlighet, svarade skrattande:

»Det har alldeles varit som en ny smekmånad, och jag har varit lycklig som en . . . nygift fru.» Hon sökte litet efter orden, innan hon fann dem.

»Äro nygifta då så lyckliga?» frågade fru Lisen, och det låg ej blott vemod, utan en anstrykning af bitterhet i tonen.

»Vi voro det och äro det ännu», svarade fru Vivan, och hon och maken nickade muntert till hvarandra öfver bordet, och så måste de fylla på glasen och om igen klinga med hvarandra. Det var då ingen sentimentalitet i den kärleken, ingen blek månskensfantasi, utan klaraste solsken, inga skuggor — men kanske också intet *djup!*

»Ja, se, min lilla hustru är nu en gång pessimist», sade fru Lisens man i lätt gäckande ton, »hon kan aldrig oblandadt glädja sig åt något i lifvet, hon tror inte på »lycka» och sådant där, hon skulle vara lika oförnöjd, om man strödde guld för hennes fötter och gjorde henne till drottning.»

Han knackade askan af sin cigarr och blinkade åt de andra med ett par ögon; tämligen tunga och matta af vini.

»Ja, det har du mycket rätt i — rikedom och ära äro för mig ingen lycka!»

»Hvad är då lycka, min lilla Lisen?» frågade den gamla damen vänligt, men med ett öfverlägset leende, som när man lyssnar till ett barns fantasier.

Fru Lisen höjde sina ögon, det blixtrade till i dem, och hon svarade:

»Lycka? Det är *kärlek*, icke till *en*, utan till många, till alla som lida . . . det är försakelse och glömska af sig själf . . . det är att offra sin egen kärlek, sin egoism . . . det är att *tro* — tro, att lifvet har en annan mening än njutning och begärens tillfredsställelse . . . att det är utvecklingen till ett högre mål — bortom grafven! Och lycka — det är också *förstående* — förstående af dem man älskar!»

Det inträdde en paus där ute efter dessa lidelsefullt utslungade ord. Sällskapet föreföll, som hade det fått en kall dusch öfver sig, och fru Lisens man såg tämligen generad ut. Det var tydligt, att där saknades det, hvarom hon nyss talat — *förstående*.

En uppasserska kom ut på verandan med kolsyradt vatten. Detta afbrott verkade synbar-

ligen som en angenäm lättnad för sällskapet. Den gamle herrn öppnade »en passant» en konversation med uppasserskan, i hvilken de andra inflikade ett och annat ord.

»Tycker du inte, Lisen», sade fru Vivan och vände sig till denna, »att de här rörmöblerna äro utmärkt trefliga?»

»Jo», svarade den tilltalade, »jag har tänkt höra efter, hvar de äro tillverkade. Tycker du inte, Gustaf, att de äro särdeles passande för vår salsveranda hemma?»

»Jo, det har du rätt i, vi ska taga reda på det.»

På förfrågan upplyste uppasserskan, att de voro mycket billiga och lätta att få. Det var fångar, som förfärdigade dem.

»*Fångar!*» Utropet kom från fru Lisen, och hon såg ut, som hade något obehagligt snuddat vid henne.

»Fångar!» upprepade hon saktare och lade handen med en smekande rörelse på stolskarmen.

»Nå, det är väl inte så märkvärdigt», inföll hennes man, »det har du väl hört förr, att fångar utföra arbeten.»

»Ja, straffarbeten!»

»Du säger det, som beklagade du samhällets afskum och lagbrytare.»

»Det gör jag också — men hvarför kalla dem samhällets »afskum» — samhällets olycksbarn voro de nog från början. Och så är det motsättningarna i lifvet, som alltid framträda så skärande skarpa. Det stod plötsligt för mig, att vi sitta här bara för att roa oss, njuta af solsken, luft, skogsdoft och frihet; vi ha festat vid ett läckert bord och druckit champagne — medan de lefva på fängelsekost — och kanske hade ingen af oss varit en smula bättre än de, om vi varit i deras förhållanden!»

»Tackar så mycket», inföll den gamla frun i stött ton, »du sätter oss i samma nivå med förbrytare!»

»Ja, ty vi äro alla människor!»

»Och du tror, att *jag*, om jag i morgon blefve förvandlad till en fattig kvinna i trasor, därför skulle stjäla, om jag frestades därtill?»

»Jag säger inte, att tant ovillkorligen skulle göra det, men det vore mycket möjligt — om tant vore hungrig!»

Fru Lisen log ett stilla leende.

»Du tror då inte på, att det finnes medfödt

dåliga karaktärer, som göra det onda bara för det ondas skull och som äro ohjälpliga?» frågade fru Vivan.

»Jag tror inte, att de äro så många, och jag tror inte, att någon är ohjälplig.»

»Hvad ville du då göra, samhällsförbättrerska?»

»Tala — tala till dem alla, men inte med läppar, fuktade af champagne, och inte klädd i siden och sammet — undervisa dem, älska dem och vinna dem.»

»Det är Tolstoy, som satt de där grillerna i min lilla hustrus hufvud», sade mannen.

»Ja, Lisen dyrkar ju den galningen», yttrade den gamla frun, »jag kommer ihåg, hur hänförd du var af Kreuzer-Sonaten, att jag, som trodde det var något om musik, något högt och lyftande, gick och köpte den. Jo, fint var det! En bok, som jag inte ville smutsa mina fingrar med att taga i — sedan jag läst den till slut. Gud, så jag skämdes, när den låg på salongsbordet en dag, då löjtnant Karlsson kom på visit och fick se den!»

»Han hade kanske också känt den djupaste blygsel, sedan han läst den», svarade fru Lisen med ett litet skratt.

»Det felas bara, att Lisen en vacker dag öfvergår från teori till praktik, springer från man och barn och lefver »naturlif» i en Tolstoy-koloni eller blir en annan Florence Nightingale och söker moraliskt förbättra fångar och brottslingar.»

Det var mannen, som talade i lätt gäckande ton, medan han sög på sin cigarr.

»O, att jag kunde!» Det kom som ett dämpadt rop af undertryckt längtan och hänryckning.

»Anser du inte make och barn för kvinnans förnämsta plikter i lifvet?» frågade den gamla frun i sträng ton.

»Jo, och därför blir jag ju heller ingen Tolstoy's lärjunge eller en predikare — annat än i teorier. Man är ju bunden med så många band här i jordlifvet. Men de andra, de *fria*, de som tänka och känna som jag — hvar finnas de, och hvarför dröja de?»

Hon reste sig hastigt från stolen, gick fram till verandans bröstvärn och vände ryggen åt de andra. Icke heller jag såg hennes ansikte, men jag hade dock en tydlig känsla af att hon grät.

Fru Vivan gick fram till henne, lade armen om hennes lif och sade vänligt:

»Du lilla svärnerska, du objäpliga fantast,

när skall du någonsin stiga ned från dina blåa moln och lära dig att taga lifvet sådant det är!»

»Ja, när?» sade fru Lisen sakta och lade smekande sin kind mot den andras axel.

»Nå, från teorier till det rent praktiska», sade herr Gustaf, »hur vill du ha det med möblerna — skall jag ställa om några eller ej?»

En stund senare hade de alla lämnat verandan, och på aftonen reste de från hotellet.

Jag kom att tänka på en legend af den danske författaren, numera aflidne professor Goldschmidt, där den unga hustrun ständigt hör en melodi, endast förnimbar för henne. Hon hör den i de små isklockornas klang från den frusna daggen på grässtråna, i trädens sus, i vindens klagan, från det inre af »den stora stenen». Men maken, som vandrar vid hennes sida, hör den ej. Han skrattar åt hennes fantasier, hånar henne och blir till sist otålig. Hon tiger då och sluter sig allt mera inom sig själf. Melodien kan hon dock aldrig glömma, ty den fortfar att klinga mot henne, hvart hon än går, den lockar och drager henne. Till sist ljuder den oemotståndligt från en gammal hög, vid hvars fot den stora stenen ligger. Stenen viker undan, högen öppnar sig, hon träder in,

hon har funnit melodiens hemvist, hon är *berg-tagen!* Borta från jordlifvets bojar lefver hon en tid sitt ideal-lif vid dens sida, som för henne förklarar melodiens mening, och som själf kallar sig fågel Fenix. Men en dag ropar henne mannen därutanför i lagens namn — och hon måste lyda. Mannen tänder eld på ljungen och skogen, högen brinner upp, och den unga frun tycker sig se fågel Fenix flyga bort ur lågorna. På natten brinner äfven makarnas slott, och då mannen vill rädda henne på en stege, ropar hon:

»Det kan ej bäras», och störtar sig i lågorna.

Hade icke fru Lisen en dylik melodi ständigt ljudande i sina öron, och hvem hörde den väl eller förstod den utom hon? Icke maken, icke hennes vänner. Skulle hon en dag bli »berg-tagen»? Hvem eller hvad skulle då gifva henne nyckeln till melodiens lösning? Skulle »idealet» en dag frånryckas henne med omild hand — och skulle icke heller hon kunna »bära det»?

Skvaller.

Kupédörrarna till middagståget söderut hade redan slagits igen; det felades blott en minut till tågets afgang, då en ung flicka kom halfspringande från väntsalen ut på perrongen. Hon stannade ett ögonblick villrådig, och konduktören ropade åt henne:

»Hvilken klass?»

»Andra», svarade hon hastigt.

»Se här.» Han öppnade dörren till andra klassens damkupé och nästan knuffade in henne, hvarefter han smällde igen dörren, signalpipan ljud, och tåget satte sig långsamt i rörelse.

Den unga flickan drog upp sitt flor och for med näsduken ett par tag öfver ansiktet, upphettadt efter den hastiga gången. Det var ett vackert, ungt, rosigt ansikte, som strålade af hälsa och lefnadslust. På toppen af den mörklockiga hjässan satt en liten sammetsbrett, och den raka,

ungdomliga figuren omslöts af en tätt åtsittande sammetsjacka.

Utom henne befunno sig i kupén endast tvenne äldre fruntimmer, tydligen tillhörande medelklassen, hvilka sutto midt emot hvarandra vid det andra fönstret. De voro båda feta och rödletta, klädda i ungefär samma sorts stil, som betecknade på en gång tarflighet och en viss välmåga. När den unga flickan hoppat upp i kupén, hade deras nyss påbegynta konversation afstannat, och bådars hufvuden hade, liksom samtidigt dragna af samma snöre, vändts mot den inträdande. Denna kastade endast en snabb, ligkiltig blick på de andra, satte sig bekvämt tillrätta i sitt hörn, drog en bok ur sin plädrem och bläddrade i den utan att dock genast börja läsa. I stället såg hon ut genom det öppna kupéfönstret, inandades den tidiga vårens kyliga, litet fuktiga vind, medan hennes ögon muntert spelade och hennes fina läppar drogo sig till ett nästan omärkligt leende, liksom vid några glada, ungdomsfriska tankar, hvilka drogo genom hennes hufvud. Efter en stund tog hon upp boken, hvilken fallit ned i hennes knä, och var snart fördjupad i läsningen däraf.

Hennes reskamrater hade återtagit sitt sam-

tal, under det att de dock emellanåt kastade nyfikna, undrande blickar på den unga flickan och därefter sågo på hvarandra, liksom för att fråga, om den andra visste, hvem hon var, något som ingen af dem i själfva verket gjorde, hvarför ingenders nyfikenhet kunde bli stillad. Efter ett par stationer blef deras i början dämpade konversation högre och lifligare, och de voro snart inne i de intimaste meddelanden om så väl sina egna förhållanden som grannars och vänners. De båda fruntimren voro synbarligen gamla bekanta, ehuru de ej bodde i samma trakt, ej träffats på rätt länge och titulerade hvarandra »fru».

Blad efter blad vände den unga flickan i sin bok, under det att hon dock emellanåt ett par minuter lät blicken hvila på landskapet, genom hvilket tåget ilade fram, och där blek vårsol och en lätt, genomskinlig, litet fuktig dimma låg öfver ängar och knoppande träd, medan ännu vintersnö, fläckad af tö och smuts, stack fram här och hvar bland mossa och lera.

Hon hade skarp hörsel, och tvärs igenom vagnskramlet och brusets af tågets fart hörde hon då och då fragment af sina reskamraters samtal, men som det ej intresserade henne det ringaste,

fäste orden sig ej vidare in i hennes tankar och minne.

Ungefär midt emellan två stationer, på andra sidan en långsmal insjö, framträdde på en höjd en hvitglänsande byggnad, hvilken på afstånd tedde sig nästan som ett slott. Den unga flickan slog igen boken och sträckte sig litet ut genom fönstret. Hennes ögon tindrade, och läpparna öppnade sig till ett leende, hvilket i sig innebar de vackraste, outtalade ord — en hälsning dit bort till hemmet öfver sjön.

»Hvad var det för en byggnad? Hvems egendom ligger där?» frågade det ena fruntimret sin reskamrat och pekade mot fönstret, där den unga flickan åter satt sig ned.

»Det är Stjärnvik, patron Unges, fru Anderson vet»

Den unga flickan kastade en snabb blick åt de talande, log skälmaktigt för sig själf, men satt sedan och såg rakt framför sig.

»Å, jasanya, det visste jag inte; jag har nog hört talas om dem — rikt folk, inte sant?»

»Jo, så sägs det; å, det har sagts mycket om den familjen, men inga ord efter mig; jag är inte den som springer med skvaller, det vet nog fru

Anderson; men frun har nog hört det själf, fast det är nu många år sedan dess . . .»

»Nej, jag minns inte, att jag hört något», svarade fru Anderson med af nyfikenhet vidgade näsborrar och halföppen mun.

»Jaså, inte det; det var besynnerligt; men se, frun är inte från den här trakten, jag bodde här flera år som ung, fast jag sedan vardt gift längre ned åt landet, och nog minns jag, hur det då sades för alldeles sant . . .»

»Berätta, snälla fru Lundström . . .»

De upplösta hattbanden på fru Andersons hatt riktigt vippade af skandalhunger, i det hon ifrigt rörde sitt hufvud fram och tillbaka.

»Nåja, fru Anderson, det som var i hvar mans mun kan inte kallas för att gå med skvaller, jag har ju inte hittat på det . . .»

Den unga flickans hjärta hade häftigt börjat slå; hon vände sig halft om för att säga, hvem hon var, men på en gång blyghet, stolthet och barnlig nyfikenhet hejdade henne.

»Jo, ser fru Anderson», fortsatte fru Lundström i en hväsande hviskning, som obehagligt skorrade i den unga flickans öron och likväl tydligt trängde fram till henne, där hon skarpt lyss-

nade; »det var ju så, att patron var väl sina tretti år äldre än sin unga vackra fru, som var nästan bara barnet, när han gifte sig med henne, och var inte annat än guvernant i prästgården och fattig som en kyrkråtta. Men ett tycke hade hon nu redan, och det var inspektoren på själfva hennes mans egendom. Som hederlig karl borde han ha flyttat, men han blef, blef mer än ett år, till några månader innan patrons enda barn föddes. — låt mig se, var det gosse eller flicka — jag minns inte — det är väl nu en nitton, tjugu år sedan — då fick inspektoren afsked och kördes till Amerika, fru Anderson kan väl begripa hvarför — men barnet blef erkändt af patron Unge, fast nog var det allmänt bekant, hvem som var fadern . . . och frun var som sorgen och bleka döden själf i många år, och sjuklig är hon alltjämt och ligger för det mesta, men gamle patron har varit exemplarisk och skött henne och vårdat henne, som hade hon alltid varit honom den trognaste hustru . . .»

»Tänk, att nu minns jag verkligen, att jag hörde något ditåt», sade fru Anderson, »fast jag glömt det. Det är ändå märkvärdigt sant, fru Lundström, att i hvar mans hem finns ett benran-gel bakom dörren, men gudskelof, att man inte

har något tocket, fast man bara är tarfligt, hederligt folk för resten. På *min* rygg kan då ingen säga något, hvarken som flicka eller gift och mor till tio välskapade barn, som alla fått en god uppfostran och lärt sig tukt och goda seder . . .»

Samtalet kom nu in på barnuppfostran, mässling m. m., och strax därefter stannade tåget vid Stjärnviks station.

Den unga flickans förut så rosiga anlete hade blifvit likblekt, ögonen hade fått något brustet, halfslocknadt i blicken, och det darrade nervöst kring den tillslutna munnen. Det var icke tårar, som ville tränga sig fram, det var en kväfvande, svidande smärta, som tillsnörde strupen och brände under ögonlocken. Hon grep mekaniskt sin plädrem, stack boken in i den, hoppade ned på perongen och gick ut på planen bakom stationshuset, där en droska väntade, och där hon hälsades af en kusk i silfverbeslaget livré.

»Goddag, Erik; hur må de hemma?»

Det var den vanliga frågan, som kom mekaniskt, klanglöst och som eljest brukade klinga så friskt och hurtigt, när fröken kom hem från staden.

»Jo, tack, fröken, alla ha gudskelof hälsa, och herrskapet bad hälsa fröken så mycket.»

»Tack, Erik; jag tror jag vill ha upp sufletten.»

Det var något ovanligt, att fröken ville ha upp sufletten; hon brukade annars sky hvarken väder eller vind, blott hon fick luft, och i dag var vädret så vackert och vårlikt. Erik såg på henne.

»Förlåt, mår fröken inte bra?»

»Nej, inte riktigt — jag har så fasligt ondt i hufvudet.»

Sufletten kom upp, och fröken kröp långt in i hörnet, liksom ville hon gömma sig för allas blickar. Ett klatsch i luften med piskan, och vagnen rullade hastigt vägen framåt längs skogsranden.

* * *

»Jag undrar, hvem den unga damen var?»
frågade fru Anderson.

»Vet inte», svarade fru Lundström.

»Det var väl ingen från trakten här», återtog fru Anderson; »det var kanske dumt vi talade om det vi gjorde, om hon hörde det . . .»

»Det kunde hon omöjligt höra», svarade fru Lundström i öfvertygande ton; »man hör så illa, när tåget skramlar, och jag talade så sakta. Ungen

satt ju dessutom och läste som för brinnande lifvet, troligen någon af de där moderna romanerna, som förvrída hjärnan på flickor nu för tiden. Mina flickor få aldrig läsa sådant där skräp, de ha heller inga dumma griller och inte någon reda på allt ondt i världen. Den där flickan, som nyss gick ut, var nog vacker, men inte i min smak, kokett och utspökad».

Hvisselpipan ljud, och så rullade tåget vidare, susande, stånkande, nästan jänfrande, fram öfver gnisslande skenor genom landskapet, som låg där i den tidiga vårens aningsfulla, löftesrika, ännu bleka solglans, hvilken bröt sig fram genom lätta, blåaktiga ängsdimmor.

* * *

Under den tre kvarts timma färden varade mellan stationen och Stjärnviks egendom, satt Gertrud Unge orörlig med blekt ansikte och slutna ögonlock.

Hur kom det sig, att hon ej blifvit rasande öfver de båda kvinnornas ord — hur kom det sig, att hon ej med högburet hufvud och förakt i sin hållning lämnat dem, stolt gått sin väg fram och obekymrad låtit förtalet susa förbi sig — hur

kom det sig, att hon kände denna brännande skam och svidande smärta öfver några tanklösa ord från ett par okända, skandalhungriga fruntimmer?

Hon sade sig, att det var därför, att det träffat något dunkelt, hemlighetsfullt, som hon ända sedan sin barndom mindes hvilat öfver hennes mor — denna tillbedda, afgudade mor, som mesta tiden af dessa aderton år legat där på sin soffa, stilla, mild, med det bleka, fina ansiktet och de stora, sorgsna ögonen.

Hon kom ihåg, hur, när hon var barn, tjänstfolket ofta stannat af midt i sin konversation, när hon nalkades, och gifvit hvarandra betydelsefulla blickar; hur hon en gång vid tolf års ålder trädte in i ett sällskap, just som moderns namn nämndes — tillsammans med ett annat, för henne okänt — men hur en plötslig, förlägen tystnad uppstått, som äfven gjort henne förlägen och nyfiket undrande.

Å, hon kom ihåg, kom ihåg så mycket — hur fadern, när hon var mindre, ofta brukade taga henne på sitt knä, trycka henne in till sig, gråtande kyssa hennes hufvud och säga:

»Du, liten, skall alltid hålla af mig — ditt hjärta skall aldrig svika mig — ditt lif vill jag

göra ljust och lyckligt . . . » Å, hvad hade han då menat . . .

Och modern! Hur ofta hade hon ej gråtit, i synnerhet när Gertrud var helt liten, men sedan hade tårarna flutit mera sällan och till sist upphört. Fadern var alltid öm mot modern, de grälade aldrig, hade aldrig några scener, men nu stod det också för Gertrud, att de heller aldrig, såvidt hon kunnat förstå, haft några förtroligare stunder.

Oaktadt moderns sjukdom hade Gertrud haft en lycklig barndom. Hon hade varit bortskämd af alla, fått sin vilja i nästan allt, lekt fram sitt lif på herregården, ridit på sin pony, kört den lilla korgvagnen, lefvat friluftslif i skog och mark, varit kamrat med kor, hästar, hundar och fjäderfän. Hon hade aldrig nekats något rimligt, och då moderns sjuklighet de två senaste åren tilltagit, hade Gertrud tagit enväldsspiran i sin hand och regerade som oinskränkt härskarinna på Stjärnvik. Omtyckt af alla för sitt glada, friska väsen och sitt goda hjärta, som aldrig kunde uthärda att se någon lida eller vara bedröfvad, var hon själf lycklig och gjorde hela sin omgifning lycklig. Det var som följde alltid solsken och frisk luft med henne, och när hon kom in i moderns rum,

där rullgardinen vanligtvis var neddragen för halva fönstret, var det för den sjuka som hade medens all vårens doft och solglans strömmat in, äfven om det därutanför var vintersnö eller höstens regnpiskande mot rutan. Också log modern mot henne som mot ingen annan, och när de unga, friska läpparna pressades mot hennes i häftiga, stormande kyssar, färgades moderns ansikte af en blek rodnad af förtjusning, och med en rörelse af djup ömhet brukade hon låta sin hand fara genom dotterns ostyriga, burriga hår.

Denna dag var dock Gertrud glad, att rullgardinen var nästan helt och hållet nedrullad, och hon gick ej som oftast annars för att draga upp den, så att hon riktigt skulle få se sin »moras» ansikte upplysas. Modern hade i dag svår hufvudvärk och tålde intet dagsljus. Rösten, som hälsade Gertrud välkommen, lät mycket matt, och i dunklet syntes ej, att där dock flög ett glädjeskimmer öfver de tärda dragen.

Gertrud kysste henne, en, två, tre gånger på munnen, häftigt, nervöst, och hennes röst ljud förunderligt dämpad och klanglös, när hon sade några hälsningsord.

»Har du haft roligt i Stockholm? Hur mårde farbrors?» frågade modern matt.

»Å, förtjusande roligt.» Och Gertrud började berätta utan att veta, hvad hon egentligen sade — ifrigt, utan sammanhang. Modern slöt sina ögon och förde handen öfver pannan — pratet smärtade henne, men hon ville ingenting säga för att hejda det. Plötsligt afbröt Gertrud sig och hämtade andan så häftigt, att det nästan lät som en snyftning.

»Moran», sade hon stillare, »jag har också så vådligt ondt i hufvudet efter att ha dansat två nätter i rad — jag måste gå upp och lägga mig en stund; pappa har, förstås, ätit middag; jag vill ingen ha, men till kvällen skall jag komma ned. Om du vill mig något dessförinnan, så skicka Karin efter mig». Åter en kyss, en återhållen snyftning, och hon var borta ur rummet.

När Gertrud kom ned till kvällsvarden, var fadern redan där före henne. Taklampan var tänd och allt i ordning. Hon hade redan förut flyktigt hälsat på honom, men nu gick hon fram, slog armarna om halsen på honom, kramade honom och kysste honom med korta, ifriga kyssar.

»Yrhätta, dansdocka, rymmerska», sade han

förnöjd och strök hennes kinder; »får jag se på dig — uff, alldeles fördansad — blek, glåmig, med sömniga ögon och mörka ringar — du är väl inte sjuk, barn?»

»Jag har hufvudvärk och är trött, trött — å, hvad det skall bli skönt att få sofva, riktigt sofva ut.»

De satte sig till bords, och allt medan de åto och Gertrud lade för sin far, af hvad han tyckte bäst om, pratade hon, berättade allt möjligt, små lustigheter och händelser, så att de båda skrattade.

Plötsligt kom det för henne, medan hon såg upp i det kära, gamla ansiktet — vackert och vördnadsbjudande i sina snart sjuttio år, med de goda, milda ögonen under hvita, buskiga ögonbryn — en tanke, som grep henne med en ångestfull förfäran och kom hennes ögon att vidgas, hennes hjärta att slå oregelbundet och hennes ifriga prat att sväfvande stamma och sedan helt tystna.

Denne gamle, på hvars knä hon suttit, i hvars famn hon hvilat, som gifvit henne så mycken kärlek, som gjort hennes lif till en enda dag af glädje och lycka, trots moderns sjukdom — *han var ju icke hennes far!*

Det kom öfver henne en sådan tryckande

ängest och på samma gång en sådan fysisk smärta, att hon var nära att svimma.

»Förlåt mig, pappa», mumlade hon och reste sig vacklande från bordet; »jag mår illa — hufvudvärken — jag måste gå upp på mitt rum . . .»

Han såg oroligt efter henne och ringde på en tjänarinna, hvilken han anmodade att följa fröken upp och se, att hon kom i säng. Han runkade betänksamt sitt grå hufvud och sade till sig själf, att sådant kom af nattvak och baler, men landtluften skulle snart göra henne kry igen, ingenting bättre än god luft och god sömn för unga damer. När patron slutat att äta, gick han till sitt rum för att röka sin pipa och läsa sin aftontidning.

* * *

Gertrud vred sig af och an i sin säng i feberaktig oro, medan tankarna jagade hvarandra som i brinnande hetsjakt.

Alla visste det — alla. Fadern, tjänstfolket, grannarna, hela bygden — hade vetat det i snart tjugu år. Det hade talats om *då*, det talades där-om ännu — långt bort i trakter, där ingen af dem satt sin fot, men dit skvallret och nyfikenheten fört det och planterat ut det.

O, skam och vanära!

Så kom hon att tänka på *honom* — den landsflyktige — han som var hennes riktige far. Hon kände på en gång en brännande blygsel och en bäfvande längtan att se honom, höra om honom. Var han kanske död nu? Hvem visste det, hvem kände något om honom? Hade modern reda på något? Skulle hon, Gertrud, aldrig få veta ens hans namn?

Hade han varit mycket olycklig? Hade han aldrig glömt henne — som han älskat? Hon började i fantasin omfläta hans bild med en barnslig romantiks färger. Skammen vek tillbaka, och undran, gissningar förde henne in i en hel värld af inbillade händelser, tankar och känslor, begynnande med de ungas första, gryende kärlek och slutande med den landsflyktiges irrande i Amerikas urskogar och den älskades förkrossande olycka.

Men så bröto sorgen och blygseln åter fram — skulle hon gå med detta hela sitt lif — detta blytungta medvetande mellan sig och sina föräldrar — skulle hon någonsin frimodigt kunna möta deras blick — skulle hon ej alltid, alltid ha detta i tankarna, i hjärtat, som en mur mellan dem och sig?

Så fick hon en stark längtan att gå till den gamle, som älskade henne som sin egen, den som hon i nitton år gifvit faders namn och älskat med en dotters ömhet — gå till honom och liksom när hon var liten krypa upp i hans famn och lägga armarna om hans hals och gråta — gråta tillsammans med honom. Och han skulle förstå henne utan ord, förstå, att hon visste allt, och lifvet skulle icke sedan bli så svårt, då hon ej bar på det ensam. Men hon kunde icke gå, hon hölls tillbaka af blygsel och en känsla af orätt mot modern. Var det icke till henne hon främst borde gå och gråta ut? Men detta kunde hon ej — o, hur skulle hon!

När morgonen kom med vårsol och vårglans öfver äng och skog, stod Gertrud vid fönstret och såg ut. Nattens strider hade satt sin prägel på det unga, förut så friska ansiktet. Hon var mycket blek, ögonen voro matta, och munnen, hvilken eljest så ofta visade de små, jämna tänderna, när hon log, var nu fast sluten och pressad tillhopa, liksom tänkte den aldrig mera öppna sig till ett leende.

I det hon gick utför trappan till nedre våningen, flög hon ej som vanligt, tagande två, tre steg

i ett skutt, ej heller sjöng hon med frisk röst någon munter visa för att låta hela huset höra, att hon var i annalkande. Där hade i stället kommit något dämpadt, kvinnligt och dock fast öfver hennes väsen. Det var som hade hon under natten sörjt bort sin ungdom med alla dess oskyldiga fröjder och förhoppningar, dess obestämda aningar och fina, luftiga drömmar och som hade lifvet med ens med sin råa, obarmhärtiga hand omdanat henne till en kvinna, hvilken stod inför tillvarons bittra verklighet med en svidande tagg i hjärtat, men en fast föresats att gömma allt inom sig själf och ensam kämpa ut sin strid.

* * *

Just vid den tiden försämrades fru Unges tillstånd hastigt, och inom kort nalkades den stund, då döden, befriaren, skulle förlossa henne ur mångårigt lidande.

Gertrud skötte sin mor med outtröttlig omsorg och vakade natt och dag öfver henne. Modern hade ej svåra plågor mot slutet, utan mest en stor svaghet och afmattning. Hon kunde ej mycket tala, men uppfattade allt klart och redigt till det sista. Ofta, när den sjuka insomnat, kunde

Gertrud draga sin stol tätt in till bädden, lägga sitt hufvud mot moderns kudde och själf så insomna för en stund.

Hur älskade hon ej till sista ögonblicket denna moder! Men i hennes känslor hade efter det förfärliga slaget kommit något främmande, skyggt, som hon ej kunde öfvervinna. Hon, som aldrig haft en hemlig tanke för sin mor, gömde nu något, hvilket modern, om hon ej varit så sjuk, utan tvifvel skulle lagt märke till.

Det var icke mera samma impulsiva utbrott i Gertruds smekningar, icke samma barnsligt oreflekterande hängifvenhet. Hennes kyssar voro stillare, ömmare, på en gång beskyddande och förlåtande. Hennes ord kommo med låg röst, sakta, liksom öfvervägda. Men allt eftersom modern blef svagare, talades där mindre, och Gertruds enda tanke och omsorg blef blott att gifva henne all den lekamliga vård hon kunde.

Så kom den dag, då fru Unges lefnadstid endast räknade ännu några timmar. För sista gången smekte hennes hand med en svag strykning dotterns, för sista gången sågo hennes nästan brustna ögon in i dotterns.

»Mitt barn — min lilla älskling.»

Det var en knappt hörbar hviskning, men den, åt hvilken orden ämnades, hörde dem dock — hörde dem sedan hela lifvet igenom som en väl-signande, beskyddande sista hälsning från den döendes läppar.

Hur fick hon styrka att lägga sin arm upp till sin makes hals — men hon gjorde det dock — en kort stund innan hon dog — och till hans öra trängde den sista, aldrig förgätna hälsningen:

»Tack — tack för allt — du har varit mycket god mot mig — förlåt mig — Gud skall belöna dig — gör barnet lyckligt . . .» Och så kysste hon hans hand. Snart därefter somnade hon stilla in, och i döden fick hennes ansikte ett uttryck af förklarad glans, som de få, hvilka kämpat ut striden och kommit till ro.

* * *

När Gertrud befann sig ensam med den döda, tog hennes under den föregående tiden återhållna sorg och lidande ut sin rätt. Hon kastade sig ned på sängen hos den döda, lade sitt hufvud mot hennes kudde och brast i våldsamt gråt. Hon grät icke blott förlusten af sin mor, hon begrät

minnet af sin lyckliga barndom, och hon begrät icke blott sin egen utan sin moders smärta med allt hvad denna genomgått; hon grät den brottsligas kärlek, förtviflan, ånger, och hon grät makens förlåtelse och aldrig sviktande ömhet. Allt strömande genom hennes själ med hennes eget och andras lidande, men äfven med försonande tillgifvelse. Och så tyckte hon, att moderns läppar rörde sig, och att hon i dödsrummets tystnad åter tydligt men sakta förnam hennes sista ord till barnet:

»Mitt barn — min lilla älskling.»

När Gertrud en stund senare gick in till sin far, fann hon honom försjunken i den djupaste sorg. Hon satte sig i hans knä, tryckte sitt ansikte mot hans, torkade hans häftigt strömande tårar med sin näsduk.

Först talade ingen af dem. Gertrud undrade om något af det, som gått genom hennes själ, nu gick genom hans, men hon kunde ingenting säga, ingenting fråga.

Sedan talade de om *henne*. Hur hade icke denne nu gamle man älskat sin unga hustru — det förstod Gertrud först nu.

»Hon var alltid tålig och mild, hon sade aldrig

ett häftigt ord under dessa år, klagade aldrig — men hon glömde aldrig, det vet jag, det kände jag.» Dessa sista ord kommo sakta, som hade han sagt dem till sig själf, utan tanke på att Gertrud kunde höra dem, undra öfver dem. Men då förstod hon ännu mera, hur han måste hafva älskat för att så kunna förlåta — så kunna till sitt hjärta taga *barnet*.

Aldrig skulle Gertrud öfvergifva honom, aldrig som andra döttrar draga bort med en främmande man och lämna sin far ensam i lifvets afton. Nu skulle hon blott lefva för honom, älska endast honom, vårda honom, göra hans ålderdom så ljus och vacker som det stod i hennes förmåga, till tack för det han gjort hennes barndom till en enda solskensdag, till tack för det han så älskat och förlåtit hennes mor och nu tänkte så vackert om henne.

Så talade hon tröstens och den dotterliga tillgifvenhetens ord till honom, medan han alltjämt snyftade och grät som ett barn.

När aftonen kom, och de skildes åt för att söka nattens hvila, hade där sänkt sig något af dödshusets ro och frid öfver dem båda. De hade hvarandra, och de hade minnet af den döda, hel-

gadt, förklaradt, försonadt genom det skimmer, som döden kastar öfver de bortgångna.

* * *

Patron Unge fortfor att vara alldeles förkrossad en lång tid efter hustruns död. Han ville aldrig gå in i hennes tillåsta rum, dit däremot Gertrud ofta smög sig för att i ro från husets många omsorger ostördt få tänka, minnas och sakna.

En dag frågade Gertrud sin far, om han ej ville öppna moderns byrå och taga fram hennes nipper och andra småsaker. Där fanns väl också bref och annat, som borde ses öfver för att gömmas eller förstöras, och så skulle de kanske skicka några minnen till den dödas systrar och ett par hennes barndomsvänner.

»Nej, jag kan det ej», svarade patron med skälvande röst; »men gör det du — allt är ju ändå ditt — är det något särskildt, så kan du fråga mig om det . . .»

Med klappande hjärta öppnade Gertrud byrån och kände nästan, som hade hon begått ett helgerån. Och dock hade hon ju mångfaldiga gånger hjälpt modern med att taga fram ur lådorna, hvad

denna önskade, och hon visste på förhand nästan allt hvad de innehöllo.

Där voro nipperna — dyrbara, vackra — dem hon sällan eller aldrig begagnat sedan det första året af sitt giftermål. Gertrud behöll dem hon ville äga, lade de andra i sina askar och skref på, hvem hon ämnade dem till. Så var där lådan med brudkronan och de små, hvita sidensarsbrudskorna. Brudkronans vissnade myrtenblad föllo sönder vid minsta beröring — den lådan fick förblifva orubbad. I en annan funnos sybehör — konstsvarfvade nålhus, nåldynor, saxar, virkskaft m. m. sådant, som de matta fingrarna ej på länge sysslade med. Det fick också vara — Gertrud visste, hvar det fanns, om hon en dag behöfde något.

I lådan där till vänster fanns Gertruds lilla, af mormors hand broderade dopmössa, hennes första små, afskafda guldskinnskor, hennes första, genombrutna strumpor, en *a-b-c*-bok, några trasiga leksaker, en lock af hennes hår. Gertrud fick tårar i ögonen — hon tänkte på, hur hon som spädd och hjälplös hvilat i sin mammas armar — hur ofta alla dessa små ting, som tillhört den

lilla, blifvit kyssta, och hvem vet — hur många tårar som fällts öfver dem!

Där var för resten ingen låda, som hon ej kände till. Något tog hon undan åt sig och andra, men det mesta fick vara så länge.

Till en låda fanns dock en särskild nyckel. Den hade Gertrud aldrig öppnat, men hon visste, att den innehöll bref och andra papper.

Hon öppnade också den. Där var icke mycket i den. Det första hon fick tag i var en bunt bref från patron, när han varit på resor, och några från deras korta förlofnings-tid — dem ville hon läsa, och kanske skulle fadern också framdeles vilja läsa dem — därför gömde hon dem. Så var där hennes egna bref till modern från de korta tider hon, Gertrud, varit i Stockholm eller annorstädes. Dem ville hon också bevara och läsa. Vidare bref från mor och systrar — de kunde nog brännas. Så flera buntar, på hvilka stod »att brännas olästa efter min död» — de tycktes vara från barndoms- och ungdomsvänner — de skulle genast i kakelugnen, där Gertrud låtit lägga in ved till en flammande, sprakande brasa. Några lösa pappersark, också med påskrift att brännas, voro skrifna med blyerts, och vid den

hastiga blick Gertrud kastade på dem, föreföllo de vara några strödda dagboksanteckningar, verser och ögonblickstankar — hur gärna skulle hon ej velat läsa dem, tränga in i moderns innersta själ, fått veta allt, som hon nu blott anade — men moderns önskan var henne helig, och så kastades också de till minnenas bål och förtärdes i elden. Och ingen, ej ens hennes enda dotter, fick någonsin veta, för hvilka tankar och känslor den tysta, lidande kvinnan på dessa blad gifvit uttryck.

Så fanns där Gertruds första ritningar — en ko, som såg ut som ett märkvärdigt naturens missfoster, och som åt på toppen af ett träd, hvars ormlika grenar öfverskuggade en fallfärdig stuga med vindt tak och sneda fönster. Hon måste le, när hon betraktade det; hon ville visa fadern det, så kanske han kunde le litet också.

Så var där några räkningar — några utgiftsböcker — ingenting mera. Jo, där låg ett löst bref, hopviket och gulnadt, nött i kanterna — utan kuvert — hörde det till någon af brefbuntarna — skulle det brännas — hvad innehöll det?

Hon vände litet på det — såg, att skriften var en prydlig mansstil — hon vek upp det — ingen

öfverskrift, ingen dato. Hon läste de första raderna — hon läste vidare liksom hypnotiserad — hennes pupiller vidgade sig, hennes händer darrade, och hennes bröst flämtade — men hon läste brefvet från början till slut.

»Ni nekar mig till och med ett farväl, Maria, men ni måste dock mottaga det skriftligen, då ni ej vill se mig. Hvad är vår stora skuld? Att vi älskade hvarandra? Jag älskade er, innan ni blef en annans. Det är fattigdomen som är vår stora synd, fattigdomen, som hindrade mig från att bjuda er ett hem och tvang er att gifta er med den rike godsägaren — min husbonde! Har jag sagt er ett ord af kärlek sedan den dagen? Har jag icke uppfört mig som en hederlig man? Blott det, att jag icke flydde er närhet. Från mina rum i den lilla kontorsflygeln har jag under stilla, stjärnklara nätter sett upp till edra fönster, sett er skugga röra sig bakom gardinen, och jag har skickat er tusen varma hälsningar och hviskat de ömmaste ord af längtan och kärlek till er, men ni fick aldrig höra dem. Sällan har jag talat till er, ännu mera sällan vidrört er hand, som alltid så brännande skyggt drog sig undan min. Som min husbondes maka, som godsets och min härska-

rinna betraktade jag er alltid. Talade mina blickar någon gång ett annat språk, måste jag stundom hastigt lämna er för att ej förråda mig — hur kunde jag rå därför! Jag visste, att ni ännu älskade mig, och denna tanke var den enda smekning jag tog från er — men det är sant, att den berusade mig, fängslade mig och band mig kvar vid denna plats, där jag dock led så mycket, och där ju ni äfven måste lida genom min närvaro. Men när man icke får lyckan i kärlek, blir lidandet i kärlek nästan en lycka. Jag vet icke, hur länge jag trodde, att det skulle fortfara så — jag lefde blott i stunden, utan en tanke på framtiden.

Så hafva ett och ett halft år gått, och för ett par dagar sedan fick jag ert bref. Ni vädjar till mitt ädelmod, min heder, just därför att ni älskar mig — er bekännelse härom hvilar i detta nu vid mitt hjärta. Detta skulle dock icke vara nog — o, Maria, hur kan ni tro, att detta skulle aflägsna mig — *utan er* — nej, nej — men *det andra gör det*. Ni skall bli mor, ni skall skänka er make en arfvinge till Stjärnvik — hans och ert barn hvilar under ert hjärta, och ni vill ägna hela ert lif åt detta barn, och ni vill att er blick frimodigt och utan blygsel skall möta ert barns.

Jag stör er frid, och ni vill icke taga mot detta barn i er famn, söndersliten af striderna mellan plikt och kärlek. Ni ämnar säga er man allt, när jag är borta — ni vill stå sann och klar inför ert barns far . . . gör som ni vill — — men minns, att vi älskade hvarandra, innan *han* kom — minns, att vi en gång kysst hvarandra i kärlek, att ni och jag talade ljufva ord till hvarandra . . . på min sida har jag dock haft kärlekens rätt, men ni svek mig — för öfvertalning och rikedom.

Ni nekar mig ett farväl — ni skickar mig i landsflykt — till Amerika går min färd, dit där alla förolyckade eller förhoppningsfulla styra hän. För mig finns intet hopp — till dessa senare hör jag alltså ej. Och ej ett ord, en handtryckning, en blick till farväl för hela lifvet — hur kan ni vara så grym! »Därför att jag är svag», säger ni. De orden, skrifna med er darrande hand, lägga en droppa af balsam i mitt svidande sår, ty de betyda, att ni är svag, därför att ni älskar.

Mig hör ni aldrig mera af — för er och dem som höra er till, är jag död. När ert barn kommit till världen, skall er lycka blomstra upp genom det — ni skall glömma allt, också den lands-

flyktige, hvars enda brott var, att han älskade och var trofast sin kärlek.

En bön, den sista, enda måste ni bevilja. När jag reser i morgon bittida, så tidigt att inga andra ännu äro uppe och fåglarna ej ännu börjat sina morgonhymner och kärleksdrillar i parkens träd-kronor, vill ni då stå vid ert fönster och låta mig så få se er för sista gången? Jag vet, att ni gör det . . .»

Här slutade brevet utan underskrift. Men därunder funnos några ord med blyerts, svaga, till hälften utplånade, i en annan handstil — fru Unges fina, litet ojämna stil. Och där stod: *Jag gjorde min plikt, min make förlät och tog mig till sitt hjärta — men jag kunde aldrig glömma.*

* * *

Gertrud hade segnat ned och låg på knä på golfvet med brevet i sin hand.

»Mamma, mamma», kom där i afbrutna snyftningar från hennes läppar. Hon såg bort till sängen, men där fanns ingen — endast tomma bädden med det hvita täcket bredt öfver sängkläderna. Tomhet öfverallt — ingen som svarade på hennes lidelsefulla rop.

»Mamma, mamma!» Å, hvarför hade hon inte talat genast — så hade modern kanske redan då själf lagt brevet i hennes hand, och allt hade varit ljusst, stilla och vackert till det sista, i stället för detta tunga, bittra, som hon gått och burit på hela tiden. Å, att hon *kunde* ha trott det — hennes egen ljufva, helgonlika mor — trott, hvad två sladdrande kvinnotungor berättat!

Hon kände en sådan bitter ånger och ett sådant frätande samvetskval, att hon hade kunnat slita sig själf i stycken.

Hur hade hon icke tänkt på det ständigt, allt medan hon vårdat modern, kysst henne, jollrat med henne — det hade alltid varit där mellan dem — och ej blott som en aning, en misstanke, utan som en tärande, gnagande visshet.

Och nu var det för sent! Denna tanke gjorde henne utom sig af förtviflan och ånger. Kunna de döda då aldrig höra oss, finns där ingen brygga mellan deras ande-tillvaro och vår längtan, våra rop? Till grafven kunde hon åtminstone gå, där det älskade stoftet hvilade — där fanns hon dock ännu kvar, det af henne, som ännu *kunde* finnas här nere.

Gertrud reste sig upp med brevet ännu i

sin hand. Hon vek ihop det sakta, smekande, ömt, hvarpå hon lade det in i kakelugnen och lät flammorna förtära det sista minnet af hennes mors korta kärlekssaga.

Därute var det en klar, vacker hösteftermiddag med solen lutande till nedgång, kastande sitt gulröda skimmer öfver höstnaturens praktfulla färgglans.

Gertrud gick hastigt landsvägen framåt till den en fjärdingsväg från hemmet belägna kyrkogården. Det var blott en liten, oansenlig kyrkogård, som omgaf den enkla, hvitrappade landtkyrkan, men den låg fridfullt inbäddad med skog på alla sidor utom den, som vette ut åt landsvägen.

Fru Unges graf syntes på långt håll med sitt monument, en sörjande ängel, som höll den släckta facklan i sin sänkta hand. På sockeln lästes i förgyllda bokstäfver den dödas namn, födelse- och dödsår samt därunder:

Älskad i lifvet, saknad i döden.

Gertrud öppnade grinden till järnstaketet och gick in till grafven. Hon föll på knä, omfattade sockeln med sina armar, pressade sitt ansikte mot de gyllene bokstäfverna och snyftade häftigt. *Saknad i döden* — o ja, saknad mera än någonsin

saknad så, att hon skulle velat rifva henne upp ur grafven och kyssa lif i henne, om hon kunnat — för att få älska henne som förr — mer än förr, utan en skugga mellan dem.

Hon talade högt till den döda, sade henne allt och bad om hennes förlåtelse; hon talade och bad så, att hon *måste* höra henne. Och när hon till sist reste sig upp och lämnade grafven, tyckte hon sig tydligt höra den älskade stämman hviska ett innerligt: »Mitt barn, min lilla älskling».

Då kom där öfver den unga flickan en stilla frid, sådan hon aldrig erfarit den förr i sitt lif. Det var som hade änglavingar smekt hennes kind, rört vid hennes förgråtna ögonlock och fläktat svalka och ro öfver hennes upprörda sinnen. I minnet kunde intet numera ställa sig mellan henne och modern, allt var försonadt, lugnadt, förlåtet, till dess de en gång skulle återförenas. Med denna visshet ville Gertrud ånyo gå ut i lifvet, saknande men icke sörjande såsom de, hvilka intet hopp hafva, älskande minnet af den döda och omgifvande det med all den glans, hon kunde ge det.

När Gertrud kommit hem, gick hon direkt in till fadern, kröp upp i hans knä, smög sig tätt intill honom, som när hon var liten, och satt så stilla.

Sedan började hon tala om modern, och där låg en klang i rösten nästan som af öfversvallande glädje. Och han drogs med vid alla dessa »minns du, minns du . . .» Hans blick fick ett gladare uttryck, och han började också berätta om den döda, om deras första sammanträffande, om Gertruds födelse och barnaår, drag och händelser ur deras lif, dem Gertrud ej förut hört eller som hon ej tröttnade att nu höra omigen. Och där var mycket som de måste le åt, om där äfven dallrade en tår i ögat.

Den kvällen somnade Gertrud in stilla och lugnt som ett lyckligt barn med ett leende på läpparna, medan i hennes öron ljud som godnatt-hälsning: »Mitt barn, min lilla älskling.»

En rabulist.

Astrid von Linden gick framåt gångstigen, som slingrade sig från ängen, där höbärgningen pågick, upp för sluttningen till det lilla torpet på backen. Hon stannade emellanåt och betraktade det solbelysta landskapet med den lifliga taflan på ängen; männens hvita skjortärmar, kvinnornas ljusa eller brokiga hufvuddukar och liarnas blixtrande, i det de taktmässigt fördes fram och åter. Hon insöp med begärighet doften från det nyslagna höet, hvilken, lätt mattande och däfven, blandade sig med granskogens friskare doft. Vackra Lindesnäs — hennes Lindesnäs — hvar lyste solen härligare, hvar doftade ängar och skog rikare än här!

Folket stannade ett ögonblick i sitt arbete och hälsade henne, i det hon gick förbi. Hon sade några ord till de närmaste; de skrattade och svarade henne frimodigt. Det var tydligt att patrons unga fröken var deras favorit, och både män och

kvinnor kastade beundrande blickar efter henne, i det hon fortsatte sin väg upp till torpet.

Rak som en fura var hon, gången smidig, och rörelserna mjuka. Dragen voro allvarliga och tänkande, men hon kunde le så vänligt och godt som ingen annan, och ögon hade hon, mörka, klara, djupa som tjärnet där borta i skogen.

Utanför torpet gick mor och plockade i den lilla åkertäppan. Längre bort tvättade en tolf års flicka kläder i en bunke, hvilka en yngre sedan hängde upp till torkning på gärdesgården. Några magra höns gingo och spetade i sanden, vågade sig ända upp på stenplattan framför den öppna dörren och tittade med hungriga, nyfikna ögon in i stugan.

»Goddag, mor», hördes Astrids klara röst, hvarvid hönsen blefvo så skrämda, att de med högljudt kackel och flaxande vingar skyndade bort bakom husknuten.

Hustrun stannade i sitt arbete och såg upp. Det var ett rynkadt, i förtid åldradt ansikte, som hon vände mot Astrid, smutsigt af mull och omgifvet af tofvigt, okammadt hår.

»Goddag», sade hon trumpet.

»Jag kommer för att hälsa på Anna och höra, hur här står till», fortfor Astrid i käck ton.

»Ho' ä' där inne», svarade hustrun lika trumpett och böjde sig ned för att plocka i jorden.

»Goddag, småtöser», ropade Astrid åt ungarna vid tvättbunken, hvilka logo och nego; »ni hjälpa mor, ser jag — det är rätt så, det tycker jag om.»

Hustrun såg åter upp.

»Ja, de' ä' möen hjälp jag har, fattiga stackare — baraste elände å sorg — å den som skull' vara mest te' hjälp sitter där inne och kommer inte ur fläcken . . .»

»Ja, mor, det är synd om er», svarade Astrid och lade handen smekande på hustruns axel; »men det blir nog bättre — jag har ju lofvat hjälpa er och Anna, och ni vet, att hvad jag lofvar, det håller jag.»

Kvinnan förändrade inte en muskel i sitt ansikte och såg ej en smula mera förhoppningsfull ut.

Astrid öppnade sin mun för att ytterligare säga något, men hejdade sig och vände sig i stället om och gick in i stugan.

I köket på fällbänken framför fönstret satt en ung flicka och rörde med foten en vaggga af och an. I det Astrid trädde in, stannade flickan med vaggningen och reste sig upp. Hon var liten och spädt byggd, med ett fint, blekt ansikte, hvilket

såg härjadt och tårdt ut, liksom efter en nyss genomgången sjukdom. Hon hade en skygg blick, och där låg något försagdt och förskrämdt öfver hela hennes väsen.

»Goddag, Anna, jag kommer för att se till dig och den lille», hälsade Astrid; »har du kryat till dig nu?»

Anna neg, torkade af fällbänken med förklädessnibben och bjöd fröken sitta.

»Tack», sade Astrid och satte sig. »Sätt dig nu här bredvid mig och låt oss talas vid. Nå, har du tänkt något vidare öfver mitt förslag?»

Anna strök nervöst händerna upp och ned mot förklädesfällan. Därpå sade hon sakta, utan att se upp:

»Ja, men si, nu ä' de' så, att Johan Erikson varit här å' talt me' mor å' far, å' nu vill han gifta sej me' mej å' göra allt godt . . .»

»Och det vill du, Anna», utbrast Astrid, »hvad ha de nu intalat dig för något?»

Annas läppar darrade.

»Far å' mor vill de' . . . de' blir bara som ä' rätt, säger di . . .»

»Men du själf, Anna, efter allt hvad vi talat om, vill du ge ditt lilla barn en dålig, supig far,

en oregerlig sälle, som mer än en flicka råkat i olycka för? Vill du bygga och bo med en sådan karl, skaffa flera barn till världen, lefva i elände och släp, ångest och räddhåga — för det blir det med en sådan karl som Johan.»

»Men han är barnets far», mumlade flickan och såg ned på sin bara fot.

»Bry dig inte om det, tänk nu endast på din och barnets framtid. Du hade ingen rätt att skaffa detta barn till världen, men som det nu är, gäller det för dig att försona hvad du brutit mot den lille, som aldrig bad att få komma hit. Ge honom inte en dålig, supig, lättsinnig far, men ge honom en god, förståndig mor, som uppfostrar honom till en ärlig, rask och duglig karl. Säg mig, hvem vill du hellre lefva för, Johan eller din gosse?»

Anna rörde sakta på vaggan med foten. Där skimrade till något ljust i det bleka ansiktet och i de skygga ögonen.

»Nog har jag redan lärt mig hålla af gossen», svarade hon med darrande röst.

»Men en sådan som Johan har du aldrig tyckt riktigt om, inte sant?»

»Ånej då, jag var alltid så rädd för'en — han

skrämdet vettet ur mej, eljest hade de inte blitt som de' blef . . .»

»Och du kan ändå tänka på att binda dig vid honom för hela lifvet — förstår du inte, hur olycklig du skulle bli — du och dina barn!»

Astrid hade blifvit röd af ifver, och hon reste sig häftigt upp. Barnet vaknade och började gråta. Modern tog honom upp ur vaggan och vyssjade honom i sina armar, tills han tystnade. Därefter smålog hon svagt och såg med en blick af förstående på Astrid.

»Han är redan glad i mej, fröken, han bryr sej inte om någon annan än mej.»

»Och han skall bli ännu gladare i dig, och du i honom, när du kommer härifrån och till ett alldeles nytt lif», sade Astrid. »I nästa vecka reser du med mig till staden, där jag hyr ett litet rum och kök åt dig. Jag har talat vid alla mina vänner och bekanta, och du skall få så mycket syarbete du orkar med. Sedan få vi se, hvad vidare kan göras för dig. Arbeta måste du så länge du lefver, arbeta för dig och den lille, men jag skall aldrig lämna dig ur sikte, jag skall vara ditt stöd och din vän, men villkoret är, att du aldrig mera har med Johan att göra. Vill du lofva mig detta?»

»Di ä' svåra här hemma», invände Anna tveksamt; »di hänger efter mej så — di tycker de' ä' bara rätt, att han gifter sej me' mej . . .»

»Ja, bevars, prata och skrodera kan han; men sina dåliga böjelser öfvervinner han aldrig, och du är inte den, Anna, som kan taga herraväldet och makten öfver en sådan karl. Anna, det är inte möjligt, att du kan hålla af honom, inte mer än din lille gosse, eller hur?»

Astrid tog Anna om hakan, lyfte upp hennes ansikte och såg in i hennes ögon. De skygga ögonen hade svårt att möta frökens stadiga blick, men hon såg dock ärlig ut, när hon svarade:

»Nej, fröken, jag vill helst bli'en kvitt — och jag vill göra allt som fröken säger — för jag vill, att gossen skall bli en bra karl.»

Astrid kysste henne på kinden, smekte barnets mjuka lilla hand och lofvade tala vid far och mor, så att allt skulle reda sig.

* * *

På aftonen satt Astrid hos sin mor i salen och läste vid den nyss tända lampan. Hon hade planschverk utbredda framför sig, föreställande olika delar af människokroppens inre, och allt

efter som hon läste i den digra boken, följde hon med fingret figurerna på planscherna och jämförde med det lästa.

Modern, en liten blek, hopkrumpen varelse med blida, intetsägande drag, stickade på en strumpa, medan hon allt emellanåt betraktade dottern från sidan.

Astrid hade icke märkt, att fadern kommit in och ställt sig bakom hennes stol, förrän hon spratt till och rodnade vid hans ord.

»Håller du nu på med den förbjudna lekyren igen», sade han häftigt; »du borde verkligen blygas — en ung flicka som sysselsätter sig med sådant!»

Astrid vände sig mot fadern och mötte hans uppretade blick med lugna, klara ögon.

»Det är ingenting att blygas öfver, pappa», sade hon stilla men med fast röst. »Människans kropp är något så härligt och underbart, att endast det lilla jag inhämtat, fyller mig med beundran och häpnad.»

»Det är fullkomligt onyttigt», brummade fadern, »och det är opassande — opassande, säger jag.»

»Det är inte onyttigt», svarade Astrid med samma lugna fasthet; »du vet ju, pappa, mina planer . . .»

»Jaså, du håller ännu i med de där grillerna . . . och det kallar du inte opassande . . . det är vansinnigt — *min* dotter . . .»

»Ja, *din* dotter, som vill taga barnmorskeexamen för att kunna hjälpa våra underhafvande . . .»

»En fröken von Linden», suckade modern.

»Ett yrke, som du inte borde ens ha en aning om» . . . inföll fadern hetsigt.

»Men, pappa . . .» Astrid kunde ej låta bli att småle.

»Ja, du förstår ju allting bättre än dina föräldrar, som lefvat gifta på godset i öfver tjugu år, och där far din blifvit född och uppfostrad. Du vill införa en massa reformer, som du kallar det — hygien, arbetarerättigheter, moral och goodtemplarism, och Gud vet allt hvad för nymodig smörja — men *rabulisteri* är det, ingenting annat, uppror mot gammal häfd och förnuftigt folk — du börjar just vackert med att uppmuntra de unga flickorna att få oäkta barn och sedan vända ryggen åt förföraren, när han vill godtgöra det genom giftermål — skön moral du predikar på Lindesnäs . . .»

Astrid flammade till.

»Säg inte mer — kom ihåg, att jag är *din*

dotter, och att en von Linden aldrig tål några falska beskyllningar . . .»

»Och du vågar tala så till din far. Är det kanske inte sant med Anna i skogstorpet — har du inte satt i henne, att hon inte skall gifta sig med Johan Erikson?»

»Jo, därför att han är en dålig karl, utan utsikt att förbättras, som skulle förstöra hela hennes lif samt göra henne och barnet olyckliga.»

»Och det kallar du moral — Gud sig förbarme, hvart världen kommer till med sina ny-modiga åsikter, och inte kan jag begripa, hvar du fått tag i allt detta rabulisteri, som drifver dina föräldrar med sorg i en förtidig graf.»

Han blef rörd öfver sina egna ord och tanken på sin förtidiga graf, så att han måste taga upp näsduken och torka sina ögon. Fru von Linden släppte sin sticksöm, tog äfven fram sin näsduk och torkade bort några tårar.

Astrids kinder skiftade från hvitt till rödt. Hennes hjärta sved öfver att göra föräldrarna sorg, öfver att det kommit till dessa strider i hemmet, men det, som blifvit hennes lifsprincip, kunde hon ej afstå från — icke utan att ha kämpat till det yttersta.

»Jag är djupt ledsen öfver att bedröfva er», sade hon med en lätt darrning i rösten; »ledsen öfver, att vi ej kunna förstå hvarandra i detta. Det finns intet ställe i världen jag älskar så som vårt fagra Lindesnäs, mitt lyckliga barndomshem, och det är därför jag vill göra det till ett mönstersambälle. Karlarna här äro supiga och lättsinniga och förstå sig inte på att spara. Kvinnorna äro loja, slöa och utan sinne för ordning. Här råder stor fattigdom i stugorna, och de små barnen växa upp bland superi, slagsmål och svordomar. Det är barnen och mödrarna jag i främsta rummet vill rädda. Här måste växa upp ett bättre släkte, och jag vill en dag höra svordomarna förbytta till välsignelser.»

Modern nickade svagt bifallande — det kunde hon ju förstå. Fadern strök med handen genom sina gråsprängda polisonger. Han såg ut att tänka efter, men svarade därpå:

»Folket här är inte sämre än annanstans; men ingen kan tvinga dem till bättring. Inspektorn håller nog räfst med dem och tuktar dem, det är en satans duktig karl — men folket är alltid pack, hvad man än gör åt det.»

»Det är misstag», inföll Astrid, »folket kan

vara så friskt och kärnsundt, det finns ställen, där det lefves helt annorlunda, och där husbönderna hysa intresse och välvilja för sina underlydande och inte lämna dem under tillsyn af en rå, obarmhärtig människa, som Vesterberg — å, jag tål honom inte!» Hon stampade med foten i golfvet och slog häftigt igen planschboken.

»Men du får lof att tåla den, som din far anställt i sin tjänst och som han finner ovärderlig», genmälde patron von Linden uppretad.

Då vände Astrid sig plötsligt om, grep faderns hand och lade den mot sin kind, där han halft motvilligt lät den ligga kvar, i det hans drag veknade. Hon var ju hans enda barn, och han höll af henne på sitt häftiga, despotiska och ändå lätt-rörda sätt — bara hon ej fått alla dessa rabulistica åsikter i sitt vackra lilla hufvud!

»Pappa», sade hon vekt, »för hvem är det du bärgar in i ladorna — för hvem är det skogen växer så hög och djup och kläder sig i ny grönska för hvarje vår — för hvem är det Lindesnäs strålar så lockande fagert med sina skogklädda höjder, sina blomstrande dalar och glittrande sjöar, så att till och med främlingar komma hit för att se och beundra — för hvem sjunga fåglarna, lyser solen

— för hvem sår du, planterar, skördar, bygger, hugger, säljer — för hvem arbeta du och folket — är det inte för mig?»

Faderns hand smekte hennes kind, och hon lutade sig in till honom.

»Mitt skall det alltsammans bli en dag, mitt är det ju redan, därför att mig tänker du på hvar dag af ditt lif, mig vill du lämna detta vackra arfvegods, min framtid vill du göra rik och ljus — o, så låt mig då få mitt Lindesnäs så, som jag vill ha det — låt det bli en välsignelse för mig och inte en börda!»

Patron von Lindens häftighet hade som ofta öfvergått till rörelse. Han tryckte henne in till sig, i det tårarna strömmade utför hans rödbrusiga kinder.

»Allt annat kunde ju gå an, men det är den där barnmorskeexamen . . .»

»En fröken von Linden», inföll modern och tog ånyo till näsduken.

Astrid såg leende upp.

»Men den måste vara med, eljest kan jag inte göra mödrarna och de små all den nytta jag önskar. Socknens barnmorska behöfver därför ej vara onödig och onyttig — jag vill bara kunna

mer än hon och vara till hands, där jag kan behövas. Medan jag studerar yrket, kan jag byta namn — heta bara Lind t. ex.»

»Går det an?» frågade modern i lättad ton.

»Det tror jag visst.»

»Men att utöfva yrket här — Astrid, vill du inte afstå?»

Båda föräldrarna sågo så bedjande och olyckliga ut, att Astrid kände sig vek om hjärtat. Men detta var just det, som hon främst af allt ville — detta hon ställt upp som sitt lifsmål, hvilket sedan skulle leda till allt det andra — hon kunde inte afstå!

Då fick patron en lysande idé.

»Hör på Astrid», sade han och tog henne om hakan, i det han blinkade och skälmaktigt såg henne in i ansiktet. »Låt oss ingå en kompromiss; mamma och jag ha redan talat med dig om, att vi skulle tillbringa en vinter i Stockholm och föra ut dig i societeten, men du har envist nekat. Vill du nu ge oss ett år — först hösten och vintern i Stockholm och sedan på våren och sommaren en resa till Paris, Schweiz, Italien — så, om du efter ett år ännu står vid dina rabulistidéer, skall du få din vilja fram.»

»I allt?» Hon vände ett strålande ansikte mot dem.

»I allt», svarade fadern, litet osäker vid tanken på, hvad detta »allt» kunde innebära.

* * *

Senare på aftonen, när patron von Linden var ensam med sin fru, sade han triumferande:

»Mamma du, nu var jag bra knipslug — en sådan flicka som Astrid, med pengar och utseende, och som tillbringar sin första vinter i Stockholms societet, kommer att bli alldeles bortkollrad, fast på ett annat sätt än nu, ett sätt, som anstår en ung, bildad flicka af börd. Vi skola låta henne roa sig, bara roa sig, hon skall inte få andrum att tänka på något annat, och det vore väl tusan, om hon sedan mera skulle bry sig om den där dumma barnmorskettillställningen. Hon kommer naturligtvis att förälska sig — det göra alla flickor, bara de ha tillfälle, och vi skola ställa om, mamma, att det inte kommer att saknas. Innan våren skall tösen vara förlofvad, och till hösten fira vi bröllop på Lindesnäs och lefva alla sedan hädanefter lyckliga som i sagan.»

Fru von Linden fann idén alldeles förträfflig

och prisade sin mans genialitet och uppfinningsförmåga.

»Å, jag heter väl inte von Linden för inte heller», sade han och strök sig själfbelåtet med handen om hakan, »von Lindens ha alltid varit kända för stor karaktersfasthet och ihärdighet att vinna ett föresatt mål.»

* * *

I sitt rum stod Astrid vid det öppna fönstret och såg ut. Augustimånen kastade sitt bländande ljus öfver nejden och kom insjöns vatten att skimra med silfverglans. Hon sträckte ut armarna och sade halfhögt för sig själf:

»Mitt vackra Lindesnäs, hvad jag älskar dig, och hvad jag kommer att längta till dig! Och ni alla, som tillhöra oss genom ert arbete — ni som bygga och bo på vår mark, ni som lärt er hålla af mig och för hvilka jag känner ett ansvar så stort, att om jag inte förstår vända det till glädje, blir det ett tryckande ok — tro inte, att jag glömmet eller öfverger er — med tungt hjärta kommer jag att dansa, med afsmak kläda mig till fester — min själ, mina tankar, mitt hopp kommer att vara här hos er — men ett år går ju snart —

och sedan börja vi tillsammans vår kamp med lifvet — och vi skola segra — vänta bara, vänta en liten tid, mitt fagra Lindesnäs — jag är trofast, och skall komma!»

Då stämde någon plötsligt upp en sång. Det lät som kom den från sjön där nere, och det var en flickas späda men klara röst, som sjöng om kärlek. Sjöng hon månne för någon eller tänkte hon blott på någon, medan hon sjöng? Det lät varmt och innerligt, känsligt och vemodigt. Astrids hjärta började slå, och där steg upp en het glöd på hennes kind. Det var som hade något okänt, mystiskt, dunkelt anadt, fast ännu oförstådt, lockat henne genom sången, som talade om kärlek och endast kärlek. Det var som lurade en hemlighetsfull makt på henne där ute i lifvet — en frestelse, som vill draga henne dit — mjukt bedårande och ändå ängslande. Hon hörde sången till slut, andlös, rädd att gå miste om ett enda ord, en enda dallrande ton, men när den tystnat, spratt hon till som ur en dröm och for med handen öfver pannan.

»Inte för mig — nej, inte för mig», hviskade hon sakta; »inte om det drager mig bort ifrån *det* — en von Linden kan aldrig svika sin lifsprincip.»

Hon stängde häftigt igen fönstret, klädde skyndsamt af sig och gick till sängs. Det dröjde icke länge, förrän hon insomnade i en djup, drömlös sömn. Hon hörde därför icke, hur flickan där ute på sjön åter stämde upp en visa, och att det var densamma gamla, evigt unga sången om kärlek.

Hjälphustrun.

Sedan flera år tillbaka infinner hon sig regelbundet hvarje lördag i vårt hem. Hon har ständigt sett likadan ut, liten och böjd, hvarken gammal eller ung, ansiktet mera fult än vackert med sin uppnäsa, sin grådaskiga hy och sin breda, tandlösa mun. Håret är af en obestämd brungul färg, alltid tofvigt och ovårdadt, där det sticker fram under bomullssjaletten, ögonen små, gråblå och lungsiktigt klara. Hon är alltid klädd i det samma — en rutig bomullskjol och däröfver ett stort, hvitt städ-förkläde af domestik, samt en brun, luggsliten kofta. Men det är också på något annat man alltid känner igen henne — denna skrällande, torra hosta, som hörs redan, när hon kommer i trappan klockan åtta på morgonen, som genljuder i rummen eller köket hela dagen, och som ger eko i förstugan, när hon klockan åtta på kvällen lämnar oss efter sitt dags-

arbete, för att nästa dag fortsätta på samma sätt hos någon annan och så alltjämt i en kretsgång.

Hennes göromål äro att hjälpa till vid »storsädningar», dessa revolutionsdagar, då hela hemmet är i upplösningstillstånd, och husets herre och äkta man funderar på skilsmässa från sin kära hälft, men resignerar sig med att gå och äta middag på källaren, och då husets öfriga medlemmar på ett eller annat sätt rymma fältet eller stänga in sig i någon vrå, dit förstörelse-andan ej ännu hunnit intränga.

Hjälphustruns göromål äro i främsta rummet att sopa mattor, piska möbler, tvätta fönster, skura kök, skafferi och förstuga — allt sådant som man är för rädd om sina egna jungfrurs hälsa och krafter för att låta dem göra.

Men allt under piskandet, skurandet eller det lifsfarliga balanserandet på ett halfrostigt fönsterbrätte hörs densamma skrällande, sönderslitande hostan, som en ständigt återkommande refräng om den fattigas tunga arbetsok.

Hon klagar i allmänhet icke, och där läses ingen förtviflan i hennes ansiktsuttryck, endast samma oföränderliga, tunga, reflektionslösa undergifvenhet för en lott, som ej kan tänkas annor-

lunda. Emellanåt håller hon handen under det värkande bröstet, rätar sin rygg och drar ett par djupa suckar, men så börjar hon åter på igen, liksom ett uppdraget urverk, som måste gå och gå, till dess det fullgjort sin 12 timmars arbetsdag. Och hvarför skall hon sträfva så, hvarför kan hon aldrig få hvila, utan måste rent af ängslas, om hon en och annan dag är utan arbete? Naturligtvis därför, att hon är olyckligt gift med en man som super och som länge gått utan arbete. Hon skall försörja dem alla, man, barn, en gammal mor och sig själf — det är därför urverket måste gå, gå — till dess det stannar för alltid.

En dag, medan hon satt och sörplade i sig den fjärde eller femte kaffekoppen — »de fattigas enda tröst», säga mina jungfrur — slog jag mig i samspråk med henne. Hon hade hostat så förfärligt och jag hade lofvat laga en dekokt åt henne, som hon skulle taga med sig hem och dricka.

»Sofi skulle gå till en doktor och bli riktigt skött och hvila en tid», sade jag.

Hennes mun drog sig till ett snedt leende öfver det enfaldiga i mitt förslag.

»Hur kan fröken tro något sånt — inte kan jag gå till nån doktor, å inte skulle det hjälpa, när jag jämt måste vara i drag och kyla.»

»Men kan Sofis man då inte hjälpa henne — han måtte väl kunna få något arbete?»

Hon ryckte på axlarna, stoppade en bit socker i munnen, hällde kaffet på fatet och drack en klunk.

»Han», svarade hon därefter med en ton af djupt förakt, »han förtjänar inte så mycket som ett öre, utom händelsevis nån gång extra, ånej, så har jag det inte ställdt för mej.»

»Men så gör sig då af med karlen», utbrast jag indignerad, »så har hon åtminstone inte honom att dragas med. Sätt honom på Grubbens gärdel!»

Hon lät handen med det rykande kaffefatet sjunka och gaf mig en förebrående blick.

»Till Grubbens gärdel! Ånej, inte så länge jag lefver å kan arbeta, så kommer inte min man dit, så usel han än ä — men sedan får han väl se — när jag inte finns.»

»Nå så låt skilja sig vid honom lagligt och ordentligt — så behöfver hon inte försörja honom.»

Åter sjönk handen med fatet, som just skulle föras till munnen, och åter fick jag en förebrående blick.

»Å det tror fröken, att vi vill ha sånt trassel å 'skamdal?' Ånej, illa ä det, men nog håller vi ihop, och en hit mat kan jag väl alltid skaffa stackarn.»

Hon tog ännu en bit socker och drack en klunk.

»Då håller väl Sofi ändå af sin man, efter hon inte vill skiljas vid honom på något sätt», fortfor jag, intresserad af att taga reda på, om där låg något outgrundligt känslodjup i denna kvinnas natur, som trots mannens superi, ja, hugg och slag, ändock ej ville lämna honom åt hans öde.

Sofi såg allvarligt betänksam ut.

»Neej, inte håller jag åf en, inte», svarade hon långsamt, »hvad ä det för en uselhet att hålla åf — han som druckit opp hela vårt bo, så när som på några trasor, å som ibland ä så oregerlig, att barna å ja måste låna hus hos grannas — neej, vet fröken, *det* vore alltför mycket begärdt.»

»Men hvarför i himlens namn uthärdar hon

då med allt detta?» utbrast jag otåligt, »hvarför kör hon inte ut honom?»

»Neej, för si bland oss sämre folk håller en ju ändå ut, å när han ä nykter, ä han glad i barna, å glad i mej för resten, å han ä ju ändå min man, å han ä inte sämre än många andra. Men om vår Herre vill ta honom — si, det vore en annan sak — då skulle ett stort bekymmer lättas för mig.»

Jag måste erkänna för mig själf, att jag stod inför en af kärlekens eller pliktens psykologiska gåtor, som jag ej mäktade lösa.

Mina blickar föllo på de två släta ringar, som Sofi bar på vänstra handens ringfinger.

»Äro de där ringarna guld?» frågade jag.

»De här?» Hon sträckte fram sin knotiga, röda hand med ringarna på. »Neej — di här ä bara skräp, men när vi gifte oss, hade jag två ringar af äkta guld — 18 karat.»

Hon sade »18 karat» med en viss stolthet.

»Nå, hvart togo de vägen då?» fortsatte jag mitt interviewande.

»Di gick, förstås!»

»Gick — hvart gick de?» frågade jag och spärrade upp ögonen af förvåning.

»På panten, förstås», svarade Sofi med en ton af medlidsamhet öfver min okunnighet i pantterminologien. »Det var det första, det som var lättast att undvara, sen kom allt annat — för vi hade ett vackert bo, fast en del var på afbetalning.»

»Nå, men när ni gifte er, var Sofi riktigt kär i Andersson?»

Ett svagt skimmer flög öfver hennes ansikte och glindrade till i hennes ögon. Hennes blick mötte icke min, utan den såg längre bort, liksom ut öfver rum och tid till en ljus hägring från ett länge sedan förflutet.

»Ja, fröken», sade hon stilla, »det nekar jag inte för, eljest hade jag väl inte lämnat min goda plats hos mitt snälla herrskap.» Hon satte ifrån sig kaffekopp och fat, reste sig, neg, tackade för kaffet, torkade sig om munnen med handens avvigsida och tog därefter fatt på sopkvasten för att fortsätta med städningen.

På julaftons middag bruka barnen komma och hämta henne, sedan hon hjälpt oss litet på förmiddagen. De äro tre flickor och en gosse på fem år, den yngste. De äro mycket snyggt och bra klädda, det mesta ha de fått i hus, där Sofi

går i hjälp, och hon har en stor förmåga att ställa med kläderna, så att det blir bra och treffligt.

Så kommo de också denna sista julafton, uppsträckta och fina, för att hämta mor och några små gåfvor, som vi gjort i ordning åt dem. Modersglädje och modersstolthet upplysa Sofis annars tunga drag, ehuru hon hela tiden deras besök varar uppmuntrar dem med förmaningar och rättelser i sträng, snäf ton.

»Se, så, Amanda, vet du inte skäms, stig opp när fröken talar med dej — Tala så att det hörs och se folk i synen, Lovisa — Håll dej på mattan, så att du inte smutsar ner golfvet, Martha» — o. s. v.

Sofi var mycket stolt öfver sin ende son, Sven, ehuru hon försökte att se likgiltig ut.

»Kom fram och bocka dej för fröken, Sven», hon gaf honom en knuff i ryggen, »Se, fröken, kläderna har han fått i en skyddsförening och kängorna af sin söndagsskolefröken.»

Sven, en liten knubbig parfvel med ett treffligt utseende, pigga, lifliga ögon och leende mun, ställde sig framför mig, bredbent och jovialisk och lät mig beskåda honom i all hans glans, som till och med sträckte sig ända till en hvit näsduk med röd bård, som stack upp ur en liten ficka

på kavajen. Sofis ögon tindrade och lyste, men hon behärskade sig för att inte se alltför stolt och glad ut.

Sven tog upp sin näsduk och dök ned med näsan i den, i det han frustade som en häst. Men då var hans uppfostrande mamma genast tillreds och ryckte näsduken från honom.

»Skäms du inte, pojke, att smutsa ner näsduken! — hvad tror du vår Herre har gett dej fingrar till, om inte för att begagna dom — gå bort i spisvrån.» — Sven utförde manövern enligt kommando med samma käck och lifvade uppsyn och blef sedan torkad om näsan med mors dammiga förkläde.

Sofi hade på morgonen berättat, att mannen varit »hygglig» under en hel vecka, och att de tillsammans sparat litet pengar, så att de kunde bereda barnen en glad julafton. Andersson skulle gå och skaffa dem en gran, och hos oss skulle de få ljus och glitter att sätta i den. Det skulle bli en julafton sådan, som de inte haft på många år, med risgrynsgröt, äpplen och små gåfvor.

»Nå, hade pappa gått efter granen, när ni gick hemifrån?» frågade jag.

Den äldsta flickan kastade en skygg blick på modern, men ingen svarade.

»Nå, svara fröken — hade pappa gått än?»

»Pappa? Nej han ligger hemma dödfull», svarade en af flickorna i förargad ton och slet i sin vante.

Då såg jag för första gången Sofis tröga resignation gifva vika — hon sjönk ned på en stol och brast i våldsamt gråt.

* * *

I dag är det åter »storstädning». Ute är det bister vinterkyla, men jag har stängt in mig i mitt rum längst in i våningen, där en flammande brasa håller mig varm. Jag har på det bestämdaste tillkännagifvit, att jag icke sticker näsan ut i de andra rummen, förrän alla fönster och dörrar stängts och det eldats i alla kakelugnar. Jag har ingen lust att utsätta mig för snufva, för att inte tala om allvarigare förkylningar.

Plötsligt sjunker boken ned i mitt knä, där jag ligger makligt utsträckt på chaiselongen. Ifrån salen därute hörs Sofis hosta, ihållande och skrällande och stundom med ett ljud, som hölle hon på att kväfvast. Hon har också på mor-

gonen sagt, att hon spottar blod och har en stic-
kande smärta i ryggen. Jag sätter fingrarna i
mina öron, jag vill inte höra det, det pinar mig,
förargar och ängslar mig — men genom dubbla
dörrar och öfverröstande piskandet af möbler och
skurandet af golf tränger det dock in till mig, där
dubbla fönster, tjocka mattor och tunga draperier
skydda mig från minsta fläkt af drag. Och där
ljuder i mitt inre en röst, på samma gång mildt
förebrående och omutligt fordrande: »*Du skall
älska din nästa som dig själf*».

Kamrerns änka.

Det var en julafton sådan den bör vara i Norden, med stark frost, klingande slädföre och tusentals stjärnor gnistrande från en molnfri himmel.

Kamrer Salbom gick i halfmörkret af och an i sin våning. Ett par lyktor från gatan lyste tillräckligt för att kunna vägleda honom på hans vandring genom de fyra rum, som utgjorde hans bostad. Han hade som vanligt ätit sin middag på källaren, men mot vanan tog han icke nu sin eftermiddagslur. Det var i alla fall julafton, och denna dag för ju alltid det underliga med sig, att man kommer i en särskild stämning, olik alla andra stämningar under året. Om det icke för alla kan vara en religiös maning, finnes det dock väl knappast någon, som ej på den dagen i sitt inre förnimmer en genklang från forna dagar, i det minnen från förflutna julaftnar stiga upp i hans själ, ömsom i glada, jublande toner från en lycklig barndom, eller med vemodigt brustna

ackord från dagar af sorg och ensamhet. Så var åtminstone fallet med kamrer Salbom, där han vandrade af och an genom rummen med händerna på ryggen och hufvudet sänkt.

Han hade i tankarna återsett sig själf som liten gosse i det enkla, nästan tarfliga hemmet, där dock aldrig julglädjen saknats, och där granen hvarje julafton i strålande glans lyst för hans förtjusta barnaögon, ja, ända till dess han var student och försökt finna det alltsammans en löjlig gammal tradition och barnsligt pjoller, men likväl inte lyckats, därför att älskade föräldraögon lyste i kapp men jul-ljusen, och därför att ömma moders-händer smekte ynglingens hufvud, alldeles som de i alla år smekt barnets.

Nästa jul tändes inga jul-ljus mera i *det* hemmet, ingen far räckte ut handen till ett trofast handslag, ingen mor lade välsignande handen på hans hjässa. De voro båda borta, och han skulle aldrig mera se reflexen från jul-ljusen tindra i deras ögon — aldrig mera.

Det kom en jul, då han såg dem tindra om möjligt ännu klarare i en flickas djupblå ögon. Det var den första kärleken, som man kanske efter många år ler åt — men där blir

alltid vemod i det leendet, och ingen annan lycka i världen kan komma en att glömma den första kärlekens tjusning och smärta.

Lycka? Blef han lycklig med den andra, hon som blef hans hustru, och vid hvars sida han just i detta hem framlefde tjugusex år? De sympatiserade egentligen ej i någonting. Hon hade brukat kalla honom »gnatig», envis och retsam. Han hade otaliga gånger med en äkta mans hänsynslösa uppriktighet sagt henne, att hon var inskränkt, saknade »idéer» och all högre lyftning. Hon hade frågat, hur det skulle gått med hans strumpor och skjortor, hans mat, hem och hela ekonomi, om hon varit »lörd» och med högre lyftning i stället för en praktisk ordningsmänniska. Då hade han måst tiga, ty sitt hus skötte hon med flit och ordning, och deras knappa inkomster fick hon förunderligt att räcka till. Där blef till och med ett öfverskott för hvarje år, och detta använde kamrern till största delen att sätta in i pensionsinrättningar för sin hustru. Dessa pensioner blefvo till slut hans förhärskande vurm. Hans hufvud blef en räknemaskin, där den ena tabellen upprullades bredvid den andra, där summor lades till och drogos ifrån, och där allt låg liksom i fack i

största ordning. Ibland tyckte hustrun, att det gick litet för långt, och ville hellre använda pengarna till annat, men i detta fall var han orubbligt bestämd, och då det ju var hennes egen framtid, som betryggades, kunde hon ej annat än på det hela taget vara belåten.

Hon var tio år yngre än han, stark och vid fullgod hälsa. Det föll ingen af dem in, att det som hände någonsin kunde inträffa — nämligen, att hon en vacker dag insjuknade och dog — dog från man och pensioner.

Då först förstod han, att han likväl älskat henne. Han sade sig detta hundra gånger om dagen, när hans strumpor voro trasiga, när skjortknapparna felades, när värdshusmaten ej smakade honom. Han hade upphört med eget hushåll, sedan hustrun dog, ty han och jungfrun hade genast kommit i lufven på hvarandra, och sedan han kört af henne, hade han svurit på, att aldrig någon piga mera skulle sätta sin fot i hans hus. Madam Andersson, på andra sidan köksförstugan, som emellanåt hjälpt dem i huset, hade åtagit sig upppassningen samt lagningen af morgon- och aftonmåltiden, om han åt middagen ute. Madamen var en beskedlig, fattig änka, och som

hon i allt rättade sig efter honom, blef där aldrig något gräl.

Men hustrun fortfor han att älska, sedan saknaden och vanan väckt honom till denna känsla. När han med någon af sina bekanta talade om henne, grät han, och för den, åt hvilken han, medan hon lefde, endast haft klander och snäsor, hade han nu efter döden endast beröm.

När han efter gammal vana gick att första gången efter hustruns död betala in en pensionsavgift, såg kassören förvånad på honom.

»Men — kamrerns fru är ju död!»

Ett ögonblick stod han som slagen af åskan, med gapande mun och klotrunda ögon. Han hade inte en sekund kommit att tänka på pensionerna! Men hastigt fattade han sig, räknade upp summan och sade vresigt:

»Angår det er, om min hustru är död, hva' falls? Angår det någon, om jag betalar in mina pensionsavgifter, hva' falls?»

Kassören ansåg honom för sinnesrubbad, men ryckte på axlarna och tog tills vidare mot pengarna.

»Jag skulle tro», fortfor kamrern i samma uppbragta ton, »att liksom jag i 26 år haft råd att ha en hustru och betala pensionsavgifter för

henne, så kan jag ha råd att ta' en annan hustru och betala för henne. Adjö!»

Han tog sin med bredt sorgflor prydda hatt från disken, gjorde en djup, ironisk bugning och skred mot dörren, i det han gaf sin lilla magra, torra gestalt en så imponerande hållning som möjligt.

Han hörde icke det skallande skratt, som dånade efter honom, ej heller kassörens utrop:

»Nej, vet ni hvad, gamle Salbom tänker redan på att gifta om sig!»

Men det hade gamle Salbom inte ett ögonblick tänkt på. Orden om »en annan hustru» hade kommit för honom utan mening eller reflekterande, som ett halmstrå för att rädda hans pensionsvurm.

Med verklig bedröfvelse gick det ljuset upp för honom, att alla pensioner voro förgäfves, alla kalkyler fåfänga. Hans Karolina skulle aldrig få ett öre däraf! Han älskade henne högre, än han någonsin gjort efter hennes död, sedan denna upptäckt gått upp för honom. Han kände en vansinnig längtan att rycka upp henne ur grafven och skaka lif i henne, på det att hon måtte en dag komma i åtnjutande af de pensioner, som inrättningarna nu skulle bedraga honom på. Om han

bara för att förarga de där herrarna skulle gifta om sig? Men på de flesta håll var pensionen personlig och indrogs vid dödsfall. Det var en stor missräkning. Men kanske kunde det med någon mellangift arrangeras så, att den öfverflyttades på den andra hustrun. I ämbetsverken skulle han ha ut sin rätt, antingen hustrun vore nummer ett eller nummer två — det var alltid någon tröst.

Tanken att taga en hustru för pensionernas skull blef alltmera en fix idé hos kamrern. Men ännu på det andra året gick han som änkling ensam i sitt dystra hem, betalade regelbundet sin änkas pensioner, men hade inte ännu en aning om, hvarifrån han skulle få denna änka.

Och nu var det julafton. Salboms hade aldrig haft några barn, men på julafton hade de i alla år inbjudit några fattiga barn till en julfest. Då tändes en liten gran i ett hörn af salen, fru Salbom, hvars styfva fingrar eljest aldrig rörde vid det gamla pianots gulnade tangenter, hackade då igenom första reprisen till en gammal polska, som hon ideligen traggade om och om igen, tills de små klampande fötterna tröttnade, och småttingarna slog sig ned till en god välfägnad. Det var den enda gång på hela året, som barnaskratt och

barnafötters tramp hördes hos Salboms. Men de gladdes sig däråt, blefvo själfva som barn igen och hade sin fröjd, äfven de, åt vaxljusen i granen. Den dagen grälade de aldrig, liksom af en tyst öfverenskommelse, utan bådass ansikten skeno af välvilja och julfrid.

Nu var det andra julaftonen, som hemmet varit lika tyst och öde. I afton tänkte kamrern icke blott på pensionerna, han saknade de små fattiga barnen och granen i hörnet där borta. Om han ändå skulle köpa sig en gran! Och några vaxljus! Det var inte för sent ännu. Han hade, när han gått hem från middagen, sett en hel massa granar ännu kvar på torget. Undras, om madam Andersson är hemma — hon kunde gärna gå efter gran och ljus.

Han gick ut i köksförstugan och ropade på madamen. Hon kom ögonblickligen från en dörr på motsatta sidan.

»Hör nu, madam, jag fick en sådan lust att ännu en gång se en julgran med tända ljus — vill madam gå ner till torget och köpa en gran, bara en liten en — och så en vaxstapel i kryddboden. Här äro pengar — skynda sig och kom snart igen.»

Madamen höll på att bli förvånad öfver att hon skulle köpa gran åt kamrern, men som hon egentligen aldrig reflekterade öfver annat, än hur hon skulle få sina fattiga styfrar att räcka till, lydde hon honom mekaniskt och kom snart tillbaka med en liten gran och en vaxstapel.

Kamrern hade under tiden tändt taklampan i salen, och vid dess sken började han med hjälp af madamen att sätta i ljusen. Men bådas händer voro otympliga och ovana vid detta arbete, så att flera ljus föllo ner i golvet, och de öfriga ringlade på sned. Till slut släcktes lampan, och ljusen i granen tändes.

»Herre Gud, så vackert», sade madamen, i det hon torkade sig i ögonen med förklädesnibben.

Äfven kamrerns ögon voro fuktiga, i det han blinkade mot de sneda små ljusen.

»Ser madam, jag kom att tänka på min salig hustru, som alltid hade gran på julafton och fest för fattiga barn. Min älskade hädangångna var en ovanlig kvinna, madam.»

»Det vet jag väl — bevare mig, så hon höll räfst med tjänare och hjälpmadamer — det var inte värdt att slingra sig undan.»

»Madam kan väl inte spela piano?» afbröt kamrern.

»Kors, när skulle jag fått lära sån't . . .»

»Nej, jag kunde just tro det. Jag ville så gärna höra den där polskan . . . tam—tam tam tam—tam—tam—ta . . . nej, det går inte . . .»

Kamrern suckade och såg vemodigt bort till pianot.

»Skulle madam inte tycka om ett glas vin?» frågade han plötsligt. »Vi få väl skåla med hvarandra, eftersom här inga andra finnas, och önska hvarandra — god jul?»

Bitterheten i tonen af de sista orden gick förlorad för madamen. Kamrern gick till skänken, tog fram en vinbutelj, ett par glas och några cakes på en tallrik. Han slog i glaset och räckte madamen det ena.

»Var så god — drick — skål, madam — och en god jul.»

»Tack, go'a kamrern — god jul tillbaka.»

»Sitt ner, sitt ner, madam», sade kamrern vänligt, sedan de druckit, »eller kanske hon skall bort på något julkalas, eh?»

»Så kamrern talar, hvem skulle jag gå till, jag har ingen i hela världen, som bryr sig om mig.»

Hon satte sig på yttersta kanten af en stol, slätade ut förklädet och drog sjaletten till rätta öfver hjässan. Det var just intet festklädt par, de två, han i fläckig nattrock, på hvilken armbågarna voro trasiga, hon i en urfälld bomullskjol, lappad, smutsig brun tröja och en icke särdeles ren bomullsduk påhufvudet, under hvilken det gråsprängda håret i ovårdadt skick stack fram.

Kamrern hade slagit sig ner i en gungstol och vippade sakta af och an. Han hade aldrig förr än i afton sett, hur madam Andersson egentligen såg ut. Hon hade ej fula drag, bleka och fina, fast det inte skulle varit ofördelaktigt, om litet såpa och vatten gått öfver dem. I sina unga dagar hade hon nog sett bra ut, nu var hon väl femtio år, med krökt rygg och fåradt ansikte, men härdig och seg såg hon ut; hade nog bestått i åtskilligt af lifvets hårda dust och skulle nog ännu länge hålla ut.

»Jaså, madam har inga närmare släktingar?»
frågade kamrern och återknöt samtalets tråd.

»Nej, inte en — mannen min dog, när jag var tretti år — min ende son förliste härom året på färd till Australien. Jag är alldeles ensam.»
Hon putsade näsan med förklädeskanten.

»Lefver hon bara på sitt arbete — har hon ingen pension?»

Madamen visste, hvad pensioner var, ty vaktmästaränkan nere i gården hade femtio kronor om året i pension efter sin aflidne man. Hon kunde därför med djupa suckar svara ett blekladgt nej.

»Hm, hm — det är mycket illa, när en änka inga pensioner har . . .»

För hvarje gång kamrern vippade med gungstolen, gaf den ifrån sig ett lätt knarrande ljud. Nu upphörde plötsligt knarrandet. Gungstolen stod stilla, och kamrerns runda, utstående ögon sågo stelt in i ljusen i granen. Han hade fått en idé. Den tog lifsform i hans hjärna, den växte och blef med ens fullmogen.

»Madam — vill madam bli min änka?»

Madamen hoppade till på stolen och vände ett förskräckt ansikte mot kamrern. Hon trodde, att han hade blifvit kollrig.

»Jag borde kanske framställa min fråga i en annan form», återtog kamrern, »vill madam bli min hustru för att en dag göra mig den glädjen att bli min änka?»

Det om änka och hustru kunde madamen inte klargöra för sig. Hon blef emellertid ridd och

trodde fortfarande, att kamrern blifvit sinnessvag. Hon reste på sig och ville gå, men kamrern tog henne tämligen omildt i armen och tryckte ner henne igen på stolen.

»Hör på mig, människa, och svara mig ordentligt», sade han otåligt. »Hon är ensam, och jag är ensam, hon passar upp mig och lagar mina kläder — fast förbaskadt illa gör hon det — men hon kan bättra sig. Vill hon bli min hustru, så kan hon flytta in i rummet där på andra sidan salen och hålla sig där och i köket — för hon må inte tro, att jag vill ha henne hängande inne hos mig, mer än när hon städar. Hon skall lära sig laga mat, så att jag slipper äta middagar ute, för en sådan mat, som hon *nu* kan laga, vill jag inte ens lukta på. Hon skall få snygga kläder och aldrig slita ondt mera, och när jag är död, får hon pensioner — hör hon, *pensioner!*»

Han utslungade ordet med triumferande stolthet.

Madamen började förstå. Om kamrern också talade i ett anfall af vansinne, så var det han sade nog värdt att tänka på. Han behöfde någon, som såg om sig och lagade mat åt sig — det var hvad hon bäst förstod. Hon skulle hålla sig i rummet innanför salen och i köket — det var som

sig borde, han var en förnäm man, hon en fattig, ringa kvinna. Hon skulle få det bra och aldrig lida nöd mera — det var hufvudsaken för henne — få det godt till döddagar och efter kamrerns död pension, liksom vaktmästaränkan. Det föll henne inte längre in att förundra sig, hon satt och såg på julljusen, som snart skulle vara utbrunna, och blinkade med ögonen, som voro fuktiga af lycka öfver de härliga framtidsutsikterna. Bara inte kamrern ångrade sig, när »anfallet» gått öfver! Hon såg förstulet på honom från sidan. Han hade åter fått gungstolen i gång och satt med hufvudet tillbakalutadt och ett förnöjdt uttryck i ansiktet.

»Nå, madam», sade han utan att se på henne, »skall jag taga ut lysning om söndag — alla tre gångerna på en söndag, så är det gjordt, eller hva'?»

»Som kamrern vill — och stor tack för all kamrerns godhet . . .»

»Slidder sladder . . .» Kamrern gick fram till granen och släckte det ena ljuset efter det andra. De hade nu brunnit ner, och barren osade från flera ställen.

Så blef det åter mörkt, och endast gaslyktorernas ostadiga sken gaf ett svagt ljus i rummet, så

att de två blott dunkelt kunde urskilja hvarandras gestalter. Då hördes en snyftning från stolen, där madamen satt.

»Hvad är det?» frågade kamrern.

»Att Gud skulle låta mig få en sådan lycka på gamla dagar . . . och jag får väl heta fru, fru Salbom?»

Kamrern gick ett par slag af och an och stannade sedan framför madamen.

»Det får hon», sade han, »det blir hennes rätt, som ingen kan främtaga henne, lika litet som pensionerna. Det där om pensionerna skall jag förklara för madam en annan dag, för det är ändå hufvudsaken. Det viktigaste är, att hon blir min änka, ser hon.»

Ännu fjorton dagar senare, när kamrern och madam Andersson en eftermiddag sammanvigdes i kyrkan, hade den senare icke fått klart för sig, hvad som fordrades af henne som änka, om kamrern äfven lyckats trumfa i henne hennes plikter som hustru. Men fru Salbom blef hon i alla fall, det kunde ingen främtaga henne, vare sig som hustru eller änka.

Mellan två stationer.

Det är kallt och blåsigt, snarare likt en ovädersdag i september än midsommartid. Tåget ilar fram genom Helsinglands på skogar och vattendrag rika landsbygd. Ljusnan följer banan som ett slingrande, glittrande, bredt silfverbälte, eller skimrar fram här och hvar som en skummande fors.

Med kuddar och filter har jag gjort så bekvämt åt mig som möjligt i ett hörn af tredje klassens damkupé, sedan jag förut en stund »hvilat» liggande, genom att på ett outrannsakligt sätt, likt Semiramis' trädgårdar, sväfva mellan himmel och jord på de korta, smala bänkar, dem staten på denna linie består sina tredje klassens anspråkslösa, men därför icke så säkert alldeles »känslösa» passagerare.

Mina reskamrater äro en gammal gumma, en medelålders kvinna och en ung flicka, alla tillhörande allmogen. De ha stigit på vid olika stationer, gumman vid den sista. En ung bonde med

sin hustru och ett litet barn stego äfven in vid den senaste stationen, men då konduktören kom, fingo de byta om plats, ehuru bonden ideligen försäkrade med den välvilligaste ton i världen, att det gjorde honom alls ingenting, att han satt i damkupé, det var bara till nästa station, och se, kvinnan var hustru hans, och han skulle bära barnet. Konduktören blef otålig och sökte klargöra för honom, att damkupén var förbjuden mark för hans kön »under hvilken förevändning som helst». Med samma godmodighet envisades bonden att sitta kvar, upprepande, att »det gjorde honom rakt ingenting!» Till slut segrade dock konduktörens bevisföring eller snarare hans befallande ton, och den lilla familjen fick byta om kupé, ty mannen ville på inga villkor skiljas från sin äkta hälft.

Då de gått, och dörren smällts igen efter dem, fingo de på sin rygg denna mindre smickrande anmärkning från min granne, den medelålders kvinnan:

»Hvad somma' kan vara domma!»

Och fram brusar tåget, förande med sig så många olika tankar och sinnen, erfarenheter och lefnadshistorier. Somliga passagerare äro måhända

brutna till hälsan och söka bot i Norrlands välgörande luft; andra friska, fara till sina arbeten och värf i lifvet, en del för att göra affärer och vinna guld, andra måhända stadda i någon kärlekens och välgörenhetens mission för att strö ut goda ord och klingande mynt; några — kanske de flesta — äro lustresande, medan en del åter väntas af sorgen vid deras mål, eller föra de den redan med sig i hjärtat.

Den gamla där midt emot mig har släppt ned fönstret och en stund sträckt ut hufvudet därigenom. Men snart drager hon sig in igen och stänger åter fönstret med en halfhög anmärkning, att »det blåser så fasligt kallt». Hon har också blifvit rödögd och torkar sina rinnande ögon med sin rena, hopvikta näsduk. Hon blir aldrig färdig därmed, hon gnider och torkar. I den tro, att hon fått någon »smolk» i ögat, som gör ondt, går jag fram till henne och frågar, om jag kan hjälpa henne.

»Å nej, å nej, de' var bara, att jag i dag ska' fara och jordfästa min enda syster, å när jag nu fick se kyrkgår'n där borta, så vardt de' så svårt, de' var alldeles som om nå't gått sönder i bröstet på mej.»

Jaså, »smolken» i ögat var i stället en tagg hjärtat!

Jag kommer fram med de vanliga tröstegrunderna, att »hvad som sker är bäst» och att »den döda har det godt nu».

Men då börjar gumman gråta ännu häftigare.

»De' säger di alla, å då blir de' möet värre.»

Uppmuntrad af min vänliga klapp på hennes axel, då jag inga ord finner, lämpliga för tillfället, fortfar hon mellan afbrytande snyftningar:

»Se, vi hade nu hvarann så kär, å så var de', att ho' var tio år yngre än jag, å jag kunde väl aldrig tro annat än att ho' skulle ha jordat mej. Å så fick jag inte se'na en gång, för de' vardt lunginflammation, å på tredje dagen vardt de' slut.»

Och så rinna tårarna igen ned för de skrynkliga kinderna. Därefter kommer fortsättningen:

»Vi var nu alltid tillsammans som barn, å jag har aldrig haft nå't roligare än me' Hanna, å jag ville knappt gifta mej, när jag var tretti år å Hanna tjugu, men så lofte vi att hälsa på hvarann en gång om året, ho' mej å jag henne. I julas så var jag där, men nu till midsommar vardt ho' sjuk å kom inte, å nu så kommer ho' aldrig mer,

å de' är svårt hvad de känns bedröfligt! Men ho' hade ropat efter mej i de' sista — å nu så kommer jag, när de' är för sent.»

Det var hela historien — bara om två systrars kärlek, och dessa två tillhörde endast allmoge-klassen, och historien är berättad i några få ord af en främling till en annan mellan två stationer.

Men så torkar gumman sina ögon, betraktar mig med ett visst nyfiket intresse, och så komma de vanliga frågorna om hvarifrån man är, hvart man skall resa o. s. v. Då hon erfarit, att jag är från Stockholm, klarnar hon upp, och intresset stiger.

»Ack, då känner fröken kanske min syster-son, son till henne, som nu ska' begravas — se han har fått uppfostran å blitt fasligt förnäm — han är nå't ve' en skola, och han kallas för — ja, låt mej se, nu har jag glömt de'; men de' va visst någe på »hög» — fröken förstår de' nog — å så har han tatt sej ett annat namn, men se, de' har jag också glömt, för jag har ju alltid kallat 'en för Per Olson; men fröken, som är från Stockholm, har nog sett 'en ändå — han är lång å ljus med skägg å ser fasligt schangtil ut . . .»

»Ja, det kan nog hända, att jag sett honom, fast jag inte nu riktigt kan säga det . . .»

»Å, säg, de' var för rart, tänk, att fröken känner Per Olson, systerson min.»

Gumman har nästan glömt sin sorg för ett ögonblick i förtjusningen öfver, att jag måhända någon gång sett hennes systerson, ehuru jag ingenting säkert vet därom.

Min granne på andra sidan, som med spändt intresse lyssnat till vårt samtal, faller nu in:

»Då kanske fröken också känner sonen min?»

Hela hennes ansikte uttrycker en sådan moderskärlekens ängsliga förväntan och hopp, att jag anser mig böra gå skonsamt till väga och först fråga, hvad hennes son är.

»Han är åkare hos en så'n där som har droschkor, di kallar't. Han har varit i Stockholm i åtta år, å fröken har nog sett en — han är liten å mörk å har svart, knollrigt hår . . .»

Jag har inte hjärta att upplysa henne om, att ehuru jag emellanåt anlitar droskor, jag dock ej närmare gifvit akt på mina körsvenner och ännu mindre knutit intimare bekantskap med någon enda. Min välvilja kommer dock min fantasi till hjälp, och till sist är jag *nästan* säker på, att jag någon gång anlitat en droskkusk, »liten och mörk, med svart knollrigt hår!»

Jag svarar därför, att det är nog möjligt.

»Ja, se, jag kunde väl tro't», utbrister kvinnan och vänder sig triumferande mot gumman. »Ja, Stockholm är en förunderlig stad, kan en tro.»

»Har ni aldrig hälsat på er son där?»

»Nej, men till hösten ska' jag dit, för jag ska' 'opareras'.»

Hon säger detta icke utan en viss stolthet öfver sakens vikt. Och så fortfar hon:

»Anders vet om'et, för jag skref till en, å han svarte ett långt bref, i dag blir de' tre veckor se'n. Om mor kommer hit, skref han, så nog ska' jag hämta mor ve' statschion, å de' ska' ingenting kosta, mer än en drickespeng åt kusken — se, de' var nu skoj förstås', för han är ju själfver kusken. Å om så mor ska' göra sista resan till svarta kyrkogåln, skref han, så nog ska' jag också ge skjuts dit, fast de' inte kan bli i droschka, men ingen efterräkning ska' mor få för de' heller, för de' blir vi nog sams om, skam te' pojck' annars. Se, de' var nu bara spektakel, för Anders är alltid så kvick i käften å roliger. Å så skrifer han, att i Stockholm är doktorerna så fasligt rappa i att skära i folk å sätta knifven i dom, å då kallar di dom för profosser. Men de' är inte detsamma,

skrifver han, som när Jonas på Mulberget hemma sprätta opp magen på Kalle i Nästorp, för Jonas kom på fästning, men profosserna får otroligt me' pengar åf dom, som kan betala, å heder å tack å en stjärna eller stor krokarn åf kungen att bära på bröste' . . . »

Hvisselpipan från lokomotivet ljuder gällt, tillkännagifvande att vi nalkas en station, och afbryter kvinnan, som får brådt att samla hop sina effekter. Gumman följer hennes exempel, och jag undrar, om den unga flickan också är vid målet för sin resa, eller om hon skall bli kvar och kanske i sin tur upplåta sin mun och komma med frågor, om jag känner någon hennes bror eller kusin eller annan släkting i hufvudstaden. Hon förblifver dock ännu så länge tyst, och hennes runda, ljusa, utstående ögon blicka intresselösa rätt framför sig. Man skönjer bakom dem en ännu slumrande, omornad själ — hvem vet, om sorg eller glädje en dag där skall bli den väckande gnistan!

Tåget stannar, gumman niger och räcker mig handen, kvinnan likaså, hvarefter de stiga ur kupén. Den unga flickan reser sig långsamt. Jag uppfångar en osäker blick ur hennes ljusa ögon; hon ser ut, som om hon ämnade säga något eller hälsa,

men hon kommer sig inte för, utan ser skyggt undan och slinker tätt efter de andra ut ur kupén.

Från afsatsen utanför kupén näst intill min ljuder i friskt klingande toner sången: »Sjung om studentens lyckliga dar.» Det är ett sällskap lefnadsfriska ungdomar ute på lustresa, ynglingarna i studentmössor, flickorna i randiga jockeymössor och en af dem också hon i en kokett liten »toque» till studentmössa.

Och så brusar tåget vidare med sin last af lustresande och begrafningsfarande, med ungdom, som bär glädje och hopp i hjärtat och sång på läppen, och med ålderdom, som mist sin glädje, och på hvars förtorkade läppar sången för länge sedan kväfts i saknadens och resignationens suckar.

Lifsleda.

Det skulle alltså ske. För sista gången hade revisorn gått igenom sina papper och räkenskapsböcker — allt var i ordning, allt var ordentligt ända till den minsta småsak. Midt på skrifbordet låg ett stort, försegladt kuvert med påskrift: *Min sista vilja*.

Han reste sig långsamt från skrifbordet, sedan han låst igen lådorna och lagt nycklarna bredvid testamentet. Lampan på bordet kastade ett svagt sken öfver det stela, men eljest ej otrefliga rummet med dess öppna bokskåp längs väggarna, de skinnklädda möblerna, den långa, obekväma soffan, länstolen vid kakelugnen, där bland en halfslocknad brasa en del förkolnade papper lågo och osade.

Hans blickar foro trötta, likgiltiga öfver föremålen i rummet, till dess de slutligen stannade vid en gammal dagerotyp på skrifbordet. Bilden var mycket urblekt, men visade en kvinna i sina

bästa år. Ansiktet var vanligt, utan något karaktéristiskt, och dräkten tarflig som en tjänande eller arbetande kvinnas. Han tog bilden i sin hand och betraktade den — — det enda han hade kvar efter sin mor.

Han hade då verkligen en gång haft en mor, fast han aldrig känt sin far. Men aldrig en moders ömhet, aldrig en moders smekningar. Hvad får ett barn, utackorderadt på landet bland flera andra barn! Svält och stryk, men aldrig en moders famn att gråta eller jubla i.

Hur han kämpat sig fram till sin ställning, han, som helt och hållet var en »self-made» man, kunde ha fyllt honom med en viss känsla af stolthet och tillfredsställelse, när han blickade tillbaka på sin bana, om han ej alltid stått så ensam. Ensam! Detta blef ändock början och slutet på hans lefnadssaga — ensam från födelsen, ensam igenom lifvet och ensam i döden. Det var detta som gjort allt så värdelöst, så utan innehåll, så ligkiltigt. Det kunde kanske varit annorlunda, men han hade alltid varit en sluten natur, stel och afböjande. Och där hans hjärta längtat efter tillgifvenhet och förstående, hade han mött ligkiltighet och missförstånd. En annan gång var det må-

hända han, som ej förstått de närmanden man gjort honom, utan skygg och misstrogen dragit sig tillbaka.

Sitt arbete hade han skött samvetsgrant, af förmän och kamrater var han aktad, men man lämnade honom i ro som en enstöring och en inbiten gammal unkarl med förtorkadt mumie-hjärta.

Föga anade de, hur led han till sist blifvit vid detta arbete, detta torra räknande med siffror, hur föga han njöt af sitt tillkämpade välstånd eller af att han hvarje år satte af en liten summa från sin lön — åt hvem, för hvem?

Han lämnade inga släktingar efter sig, icke ens en vän. Liksom ingen jublande hälsat hans första inträde i världen, skulle ingen fälla en tår vid hans graf. Ensam! Detta var masken, som gnagt på hans hjärta alla de femtio år han lefvat. Och när han frågade sig, hvarför han kommit till världen, kunde han aldrig lösa gåtan, så meningslöst syntes honom det hela.

Lifvet skulle vara en utveckling till ett annat lif efter detta — en prøfvoskola, sade religionen. Hade han utvecklats? Allt som en gång varit varmast och bäst hos honom hade länge sedan för-

kväfts, och det var endast känslan af bitterhet, som blifvit hos honom utvecklad. Pröfvats? Han hade aldrig begått någon verkligt dålig handling — han trodde på människans egen kraft att besegra sina lidelser. Han hörde för resten ej till de naturer, som reflektionslöst låta hänföra sig till något stort i ondt eller godt. Han betänkte sig alltid två gånger, och han gjorde sin plikt, när han visste, hvad som fordrades af honom. Lifvet efter detta? Hvad visste man egentligen därom — han hvarken trodde eller icke trodde — det var honom på det hela taget likgiltigt — likgiltigt som hela tillvaron.

Så kom den tanken öfver honom — hvarför fortsätta detta lif, som han aldrig bedt om, då han hade i sin makt att göra slut därpå! Det skulle icke bli bättre med åren. Han hade en stor afsky för ålderdomen med dess krämpor, dess beroende af andra och det gradvisa aftagandet af själs- och kroppskrafter. Lejda händer skulle ge honom en nödtvungen vård, främmande ansikten, som han ej kunde fördraga, skulle visa sig kring honom, önskande att döden snart måtte befria dem från deras vård, gifven endast för pengar. Han kunde icke bära tanken på den ensamma ålder-

domen, liksom han med bittert vemod känt sin mannaålders ensamhet, kärlekstomma tillvaro och sin barndoms sorgliga år.

Bättre lämna det alltsammans och gå förintelsen till mötes eller uppvakna till ett annat lif. Och när han så fattat beslutet, förvånade det honom blott, att han ej gjort det förr. Han fruktade ej det okända, han fruktade endast denna förfärliga ensamhet, detta tomma i tillvaron, som kom honom att vandra som en främmande bland alla dessa andra, hvilka fröjdades eller gräto åt gemensam glädje eller gemensam sorg. Ensamheten hade till och med fått något lefvande för honom; den var icke blott en känsla, som förbittrade hans lif, som gnagde i hans hjärta, den var blifven till ett spöke, som grinade mot honom, när han satt och räknade siffror, när han åt middag på klubben eller rökte sin cigarr i sitt hem. Den var icke endast trött likgiltighet, undertryckt längtan, den blef en varaktig, svidande smärta. Och därför skulle det ske — nu — i denna kväll — —

— — — — —

Långsamt gick han ut i tamburen, satte hatt och ytterrock på sig och fortsatte ut genom dörren, utan att kasta en blick af saknad på det hem han

lämnade. Dörren smällde han i lås efter sig — uppasserskan hade dubbelnyckeln, och när hon kom på morgonen, skulle hon finna rummen tomma, och några ord, skrifna på ett papper, som han lagt på bordet i matsalen, skulle gifva henne de upplysningar och föreskrifter han önskade.

Det var en kall novemberafton. Blåsten hven kring knutarna och susade genom telegraf- och telefontrådar. Här och hvar skockade sig mörka moln på himlen som till regn, men stundom slet blåsten dem isär, så att en blek, half månskifva tittade fram jämte en och annan svagt blinkande stjärna.

Gaslyktornas fladdrande, ostadiga lågor lyste revisorn fram på hans sista vandring i lifvet. Han styrde sina steg ned till kajens utkant, där vågorna skvalpade upp mot stenbron, och där det var mörkast och alldeles folktomt.

Utan att offra en tanke vidare hvarken på det lif han stod i begrepp att lämna eller det okända han gick till mötes, endast med samma bittra, trötta känsla af det tomma, meningslösa i allt, började han draga af sig ytterrocken.

Då hejdades han plötsligt. Hans ögon, som vant sig vid dunklet, upptäckte en gestalt blott

några få steg ifrån honom. Månen tittade just fram mellan en remna i molnen, och revisorn såg tydligt den andre — en yngling, klädd i trasor och utan hufvudbeklädnad.

Revisorns första känsla var, att han blifvit obehagligt störd, att han hade fått ett vittne, någon som kanske skulle göra alarm, kalla folk, draga honom ur dödsriket upp igen till lifvet — detta det värsta af allt — ett misslyckadt själfmord. Han måste alltså vänta, tills den andre aflägsnat sig. Mekaniskt knäppte han åter igen ytterrocken till skydd mot blåsten, som började taga i med våldsamt kraft och trängde genom mäg och ben.

Missnöjd ända till att känna sig retad, gick han närmare ynglingen för att gå förbi bakom honom, då han plötsligt stannade, utan att denne märkte honom. Revisorn hörde nämligen, att den unge grät och snyftade högljudt, och att ord af förtviflan banade sig väg öfver hans läppar. Armarna hängde slappa ned åt sidan, det magra, dödsbleka ansiktet var vänt uppåt, ögonen riktade mot natthimlen. De smutsiga trasorna skylde knappast hans kropp, hvars skranglighet och ohyggliga magerhet tydde på svält och lidande.

»Gud, Gud — jag kan inte annat», stönade

han under snyftningar — »där finns inte annat — förlåt mig — rädda mig — tag mig bort . . .»

Han närmade sig yttersta kanten af kajen, sträckte armarna upp öfver hufvudet och böjde sig framåt för att störta i vattnet, som fräsande, skummande, upprördt slog mot stenarna och stänkte långt upp på bron.

Instinktmässigt grep revisorn med ett kraftigt tag i ynglingens nacke och slungade honom in på bron, i det han sade:

»Olycklige — hvad gör ni!»

Ynglingen såg ej ens på sin räddare, han slet och sparkade för att komma loss.

»Låt mig vara», skrek han nästan tjutande; »ingen har med mig att göra — jag vill hoppa i sjön — jag vill, vill . . .»

Men revisorn höll honom fast med sitt grepp om hans arm och fortfor i befallande ton:

»Ni vill — och hvarför vill ni?»

»Det angår inte herrn — släpp mig, säger jag . . .»

Ett ögonblick funderade revisorn på att verkligen släppa sitt tag och låta uslingen fullfölja sin föresats. Det angick honom ju inte! Men där var något i detta bleka, förtviflade ansikte, som

underligt och mäktigt talade till hans känsla. Detta var icke lufsleda — det var olycka, elände — det var förtviflan och kanske brott.

»Min vän», sade han vänligt men i bestämd ton och flyttade sin hand från ynglingens arm till hans skuldra; »jag frågar icke af nyfikenhet utan af intresse — hvarför söker ni döden?»

Då vände ynglingen sitt ansikte mot honom, såg på honom med en på en gång trotsig och förtviflad blick och sade:

»Därför att jag svälter och fryser, därför att jag stulit och suttit inne, och nu har jag intet tak öfver hufvudet, ingen vill härbergera mig, ingen ge mig arbete eller en allmosa!»

»Är ni då ensam i världen?» frågade revisorn med en ton af allt större intresse.

Den tillfrågade såg på honom, som hade han ej förstått honom.

»Och skrämde er inte tanken på döden?» frågade revisorn vidare.

»Jo, jag var här nere förr — men vågade inte — men nu hade jag intet annat att göra — för resten kan det inte vara värre i helvetet än jag haft det på jorden.» En snyftning kväfde hans

röst, och han torkade bort en tår med den träsiga rockärmen.

»Kom», sade revisorn, »det är kallt — låt oss gå några slag af och an här på bron, där ingen ser eller hör oss — och så berätta mig om ert lif.»

Oemotståndligt lydde ynglingen och följde honom, huttrande af köld och svaghet. Så berättade han sin historia — så lik en hel hop andras, men medan han berättade, glömde revisorn, hvarför han själf gått ned till kajen.

Ett barnhusbarn, som hvarken känt far eller mor — tidigt utkastad i världen utan huld och skydd — icke egentligen dålig men svag och lätt ledd — lockad af kamrater att första gången stjäla af okynne, sedan utan arbete — så stöld för att få bröd — öfverallt stött tillbaka, ingen räddande hand utsträckt — misstro och hårda ord från alla — och till sist intet annat än fängelset om igen eller döden — och så hade han velat döden, som han dock fruktade.

Medan han talade, strömmade tårarna utför hans utmärglade kinder, och han snyftade som ett hjälplöst barn.

Revisorn förstod, att denne yngling ej var

någon förhärdad brottsling, och att endast lifvet och omständigheterna gjort honom till det han var. Det kom något förunderligt vekt och varmt öfver revisorn, det var som steg all hans barndoms och ungdoms tillbakaträngda längtan efter ömhet upp hos honom — den ömhet som ej blott tager, utan som ger — och han greps af ett djupt medlidande med det unga lif han räddat, och medlidandet födde längtan — längtan att få sluta sig till någon, att få dela sitt lif med någon och ej längre känna denna ödsliga tomhet och ensamhet.

Utan att som eljest betänka sig två gånger, utan att reflektera öfver hvad följer hans handling möjligen för framtiden kunde ha, med hjärtat klappande af en för honom främmande, våldsamt rörelse, stannade han i sin gång och lade ånyo sin hand på ynglingens skuldra. Månen hade nu trädt ohöljd fram och belyste med sitt matta sken de två, så att de tydligt kunde urskilja hvarandra, den medelålders mannen med den tunna, något skarpa profilen, de hårda linierna kring munnen och de grå, allvarliga ögonen — mannen med den vårdade toaletten och den tjocka vinterrocken — samt ynglingen med det bleka, härjade ansiktet och en darrande gestalt, höljd i trasor och smuts.

Oöfverlagda, impulsiva, skälfvande af hans inre rörelse kommo revisorns ord, utan att han ett ögonblick tänkte på, om han handlade vist eller ovist:

»Vill du följa mig, min gosse — jag har fört dig åter till lifvet — vill du ge mig det lif, jag räddat — jag är ensam som du, jag vill sörja för dig som en far, du förstår det inte nu, gosse, men om du följer mig, är det du som af oss två gör den största välgärningen.»

Endast en dåre kunde tala så, och ynglingen såg förskräckt på den fina herrn och kände en god lust att springa från honom. Revisorn läste hans tankar, och ett svagt leende for öfver hans drag.

»Ja, det är mycket förunderligt», sade han stilla, »man söker döden och finner lifvet genom en annan varelse, som slungas i ens väg. Så gick det oss, min vän — kom, du fryser och hungerar — jag har mat och rum och kläder åt dig — förstår du inte *det?*»

Men ynglingen såg blott ännu på honom med stora, förskrämda ögon.

Revisorn log ånyo.

»Du tror mig inte — ja, jag vet, att man

blir misstrogen i lifvets skola. Det är ingen, som gifver något för intet åt en annan — inte jag heller — du skall i stället från mitt hem, ur mitt lif jaga bort ett spöke — nej, blif inte rädd, barn, jag är ingen dåre, jag är blott en ensam människa som du, och mitt spöke heter endast ensamhet. Kom bara — där är ved och ljus, där är en varm säng — där finns att äta och dricka — och i morgon skall du få nya kläder — nog förstår du väl det, säg?»

Det var alltför lockande för att ej försöka tro därpå — och utan att säga ett ord följde han sin räddare.

Så vandrade de två, han som lefvat sig mätt på lifvets ensamhet och uslingen, som nöden gjort till tjuf, sida vid sida från stenbron upp genom staden till revisorns hem.

Hvem kunde säga, om det var att handla som en dåre eller vis? Framtiden tillhörde dem dock båda ännu, lifvet med alla dess rika möjligheter var åter deras — men endast det kommande visste, hvad det bar i sitt sköte.

Till Lisette!

Fragment.

På Sveriges västkust ligger ett litet fiskläge, föga känt och ännu i ro för att förvandlas till en fashionabel badort.

Den lilla platsen ligger djupt inne i en vik, omgärdad af kala skär, mot hvilka böljorna slå sina sakta slag, ty inne i denna flik är det sällan storm. På andra sidan inåt landet har platsen till bakgrund en skog, som skyddar den för nordliga och östliga vindar och därigenom gör fiskläget till en behaglig vistelseort med mildt klimat.

Alldeles vid skogsbrynet ligger en liten rödmålad stuga med hvita fönsterkarmar. Den utmärker sig genast framför de andra stugorna på stället genom en viss prydlighet och framför allt genom den trädgård, hvaraf den omgifves. Här blomstra sommartiden de härligaste blommor, som klimatet kan tillåta, och särskildt rosor af alla slag och färger. Längre bort synes ett litet växt-

hus, dit blommorna förflyttas om vintern, och ändå längre bort tager köks- och fruktträdgården vid med sina väl ordnade rabatter och fält af allt, hvad som till en sådan hör.

Solen lyser här varmt och trollar fram en rik växtlighet, vinden kommer len och ljum från hafvet, och från skogen doftar det af gran och mossa.

I den stugan bor Lisette.

* * *

Ingen visste, hvem hon var, hvarifrån hon kom, eller hvarför hon valde denna ensliga vrå af världen. Hon var ännu ganska ung, när hon kom dit, och hon såg bra ut, utan att vara någon skönhet. Folket kallade henne redan från början »frun», utan något tillnamn, och därmed visste alla genast, hvem som menades, ty hon var stället enda ståndsperson och »fru».

Hon går klädd i en arbetarkvinnas enkla dräkt, om sommaren bomullsklädning, om vintern hemväfdt ylle. Men där är dock något i snitten på kläderna och den stora renligheten i toaletten, som strax skiljer henne från fisklägets öfriga kvinnor.

Alla hålla de af henne, hon är deras rådgifvare och vän, och med främlingar tala de om

»frun» med stolthet och tillgifvenhet. Man vet, att frun lärt sig trädgårdsskötsel, samt att hon sänder af trädgårdens produkter till närmaste städer och byar för att afyttras. Om vintern väfver hon konstväfnader, och på sitt sommar- och vinterarbete har hon sin bärgning.

Liksom hon själf sitter i väfstolen, arbetar hon äfven själf i trädgården. Hon har en piga till hjälp och under sommaren en dräng, det är allt.

Folket säger, att när hon först kom dit, såg hon mager och blek ut, med matt blick och en mun, som hade glömt att le. Nu har hon hälsans färg på sina solbrända kinder, klara ögon med en öppen blick och en frisk mun, som ofta ler. Och likväl — när man nogare betraktar henne, finnas där spår, hvilka icke kommit med det grånande håret utan funnits där långt förut — spår af något *där bakom* — något obeskrifligt, som ett genomgånet lidande satt dit — några nervösa rynkor vid ögon och mun, ett vemod, som stundom skönjes under leendet, en skugga af sorg, som skymmer klarheten i blicken.

* * *

Minns du, Lisette, när jag kom till dig för att i din lilla undangömda vrå finna ro för utpinade nerver och undfly de medmänniskor, bland hvilka det just då var mig ett lidande att vistas.

Du förstod mig, och hos dig var det solsken och frid. När jag ville höra det, sjöng du för mig, och dina toner voro som friska låtar från fjällen eller som vemodiga suckar från böljornas sus, och alltid träffade de någon sträng i mitt inre och talade till mig bättre än allt, hvad människor sagt mig där ute i världsvimlet.

Ditt friska och dock varma väsen, din sanna, ofördärfvade ursprunglighet berörde mitt sjuka sinne som lifgifvande fläktar och väckte mig ur min tungsinta dvala. Likt några af de vissna rosorna i din trädgård, som tycktes utblommade och döda för alltid, men åter vaknade till sol och lifsglädje vid din vård och sköto nya skott — så vann du också mig tillbaka till lifvet och ingöt hos den lefnadströtta en friskare anda, så att jag åter började hoppas och tro på lifvet. Och det var här, i ensamheten med dig, skogen, blommorna, hafvet och himlen, långt bort från det som förut varit *lifvet* för mig, som jag återfann detta hopp och denna tro.

Minns du, Lisette, en augustiafton, när du rodde mig i din lilla hvitmålade båt »Hoppet» ut bland skären. Månen sken full öfver vattnet, så att det såg ut som en obruten skimrande yta af ljus, medan skären och stranden med dess kojor framstodo i mörka, skarpa konturer. Det låg en underbar förtrollning öfver naturen, allt var så stilla, så drömmande, och det enda ljud, som afbröt tystnaden, var det sakta plasket af åroma, i det du långsamt lät båten glida framåt.

Du lät årona hvila, och liksom af en plötslig ingifvelse började du sjunga:

»Tyst hvilat vattenrosen, där på den blåa sjö;
Hon gungar sakta på vågen, dess kalk är hvit som snö.
När månan ifrån himlen sänker sitt silfversken,
Hon dricker af dess strålar och blir så hvit, så ren.
Och harpans toner klinga, och näcken sjunger sin sång.
Från djupet hörs hans klagan, att natten är så lång.
Hans sång så sällsamt ljuder, och blomman lyss därpå:
»O, blomma, hvita blomma, kan du min sång förstå?»

Aldrig skall jag glömma, hur du sjöng, och hvilket intryck sången gjorde på mig i nattens hemlighetsfulla, andlösa tystnad. Ty det led mot midnatt, men ingen af oss hade ännu en tanke på att återvända hem, så betagna voro vi af denna stämningsfulla natt.

Och så åter det sakta plask, plask, när du doppade årorna, och ett nästan omärkligt glidande framåt af båten.

Det var då, Lisette, som du berättade mig dina lefnadsöden . . .

* * *

Bland skogens tufvor och hedens ljung växte Lisette upp som ett lyckligt barn. Icke lycklig därför, att hon hade fullt upp af denna världens goda, ty hennes hem var blott en fattig rättarbostad på landet, där många små barnamunnar ifrigt gapade efter det knappa brödet. Men Lisette var lycklig därför, att allt i lifvet var till för att glädja henne. Det var lycka att om sommaren springa barfotad i äng och skog, plocka blommor och bär, lyssna till fåglarnas sång, se solen glittra i en rikedom af färgspel på träd, mossor och klippor, fara i båt öfver den blå lilla insjön eller sitta högtidsklädd i kyrkan vid mors sida och betrakta altartaflan med Kristi himmelfärd samt med vaket intresse åhöra kyrkoherdens långa predikan med afdelningar i all oändlighet. Det var också lycka att om vintern åka kälkbacke ut för den stupande branten eller sitta i köket kring den öppna spis-

brasan och höra mor berätta sagor eller sjunga gamla visor på tjugu, tretti verser och ändå önska, att där varit dubbelt så många verser till hvar visa. Och bäst af allt, när Lisette upptäckte, att hon kunde sjunga efter alla visorna med en klar, ren röst.

»Du sjunger som själfva klockarfar», hade patrons fru en dag sagt till henne, sedan Lisette trakterat henne med sin bästa visa om »Herr Peder gångar sig till sin moder in.»

Hos klockarfar lärde Lisette sig också sedan att läsa noter, att spela litet på hans gamla klavér och sjunga många vackra, poetiska visor.

I skolan var Lisette den kvickaste, mest därför, att hon var begåfvad med ett otroligt godt minne. Det var för henne en lek att lära, därför blefvo också skoltimmarna lyckliga och glada stunder, dem hon senare i lifvet mindes med en suck öfver, att den lärdom som bibragtes ej varit större än en byskola på den tiden bestod, och att det alltsammans tog slut så snart.

Hur gärna du dröjde vid minnet af din lyckliga barndom, Lisette! Allt blef för dig poesi, utan att du själf visste därom. Vinden talade ett annat språk till dig än till de andra, där den for susande

fram genom trädens vajande grenar eller risslade hemlighetsfullt i de lätt dallrande bladen. Blommornas färgprakt och doft, insekternas lif, åkerns böljande guldfält, allt såg du med en uppfattning och en känsla, som var egen för dig. Det var alltsammans så vackert, så underbart, och det blef till toner och melodier, en del gamla, kända, andra åter nya ur ditt eget inre. För det som var fult och dåligt i lifvet hade du däremot icke rum i din fantasi och dina känslor, det var som fanns det ej till för dig och kunde därför icke heller locka dig. I ditt rika drömlif fanns ingenting osundt, därtill var du för liflig och glad. Ingen kunde leka ifrigare än du, ingens skratt klinga friskare och mera högljudt, där du sprang om med de andra barnen, barbent, solbränd och med det ostryriga, burriga håret fladdrande vildt för vinden. Lyckliga Lisette!

* * *

Fader- och moderlös redan innan Lisette trampat ut barnskorna, tidigt utkastad i världen, kom hon att slita ondt, och snart var barndomens lycka blott en dröm.

Under några år förde hon ett instängdt för-

kväfvande lif, först hos en gammal fru, hvars hund hon skulle vårda, vakta och passa upp, och sedan i en syatelier. Men sången, som dött bort på hennes läppar, lefde dock ännu i hennes hjärta. Kunde hon bara få draga ut i världen och sjunga — lika godt om det endast var att med en positivspelare tåga land och rike ikring — hon trodde dock, att ett friluftslif af sång skulle vara hänförande mot att sitta timvis i den kvafva syateljern och arbeta, tills ögonen svedo och tårades. Till sist upptäcktes hennes röst af en kringresande »impresario» för ett café-chantantsällskap. Han engagerade henne, och lycklig som en sagoprincessa kastade Lisette nål och sax och blef införlifvad med det lilla sällskapet.

De drogo genom städer och landsbygd i de tre skandinaviska rikena, Lisette bunden af två års kontrakt. Om den tiden talar Lisette icke gärna.

»Det var alltsammans ett lysande elände», säger hon, »glitter och paljetter utanpå, lumpenhet, dålighet, ja svält under grannlåten — svält för den som inte likt mina kamrater ville lyssna till fala anbud.»

Hvar dag sade hon sig, att hon icke kunde uthärda det. Hon hånades för det hon inte ville

dragas med af kamraterna i deras smutsiga lif; hon måste sjunga med hjärtat fylldt af kval och vämjelse — hon frös, och hon hungrade — men kontraktet band henne.

Lisette hade en syster, Lina, åtskilliga år äldre än hon, hvilken var hushållerska i en förnäm familj i Stockholm. Så länge Lisette varit på syteliern hade systemen hjälpt henne med råd och dåd, men från den stund hon, mot Linas vilja, dragit bort med sångsällskapet, hade denna tagit sin hand ifrån henne.

En dag hade sällskapet varit på ett dygns genomresa i Stockholm, men Lisette hade ej vågat ge sig tillkänna för systemen. Sent på aftonen hade hon dock smugit sig in genom porten till det hus, där Lina tjänade, samt från gården sett upp till köksfönstren. Hon hade emellanåt lyckats uppfånga en skymt af Lina och sett hennes skugga röra sig där uppe. Men denna hade ingen aning haft om, att den unga systemen stod där nere, darrande af gråt, lutad mot stenvuren, och i sitt hjärta ropande till systemen om befrielse.

* * *

Vid den tiden var det som *han* kom. Han var grosshandlare, han tillhörde en aktad firma i södra Sverige, och hans mor var en född friherrinna.

Han var mycket ung, han var vek, och han älskade Lisette från första stunden han sett henne.

Hur kunde hon annat än älska honom tillbaka, han som var så olik de andra, som svärmat eller velat svärma kring henne — han som var så god, så ädel!

Han ville taga henne bort från det alltsammans — lösa henne från kontraktet, skilja henne vid detta lif, som hon såg sig ur stånd att utvärda — göra henne till sin hustru!

Hon kunde att börja med ej fatta denna lycka, hon gjorde invändningar, hon var rädd för hans släkt, hon ville ej göra honom någon skada.

Han besegrade alla hennes skrupler, och hon lät sig ryckas med af hans ord och löften — hennes hjärta jublade vid tanken på att vara så älskad, att få ett hem och en »lifslång lycka» — som han lofvade henne. Och så blef hon hans hustru.

* * *

Hur kom det sig, Lisette, att du redan efter två år, med bleknade kinder och slocknad blick,

ensam, böjd, bruten, kom till det lilla fiskläget, där du sedan stannade för alltid? Ditt var icke felet. Du höll alla dina löften, du blef en god och trofast hustru. »Ni passade icke för hvarandra», säger du. Han stod så högt öfver dig, och hans släkt och vänner vände dig ryggen — och han kunde i längden ej bära det. Men detta var icke allt. Hur sårad, hur förödmjukad du än blef, hur retlig han, du trodde dock, att ditt tålamod och din kärlek skulle segra. Han skulle bli som förut under smekmånadens bedårande tid, och de, som stodo honom nära, skulle en dag erkänna ditt värde som kvinna och maka.

Men då kom *hon*. Denna exotiska planta från det solbelysta södern — med eld i blicken, med purpur på läppen, med lif och gratie i hvarje rörelse. Du såg det genast — att de två, som i barndomens dagar kallat hvarandra för fästman och fästmö, *måste* tillhöra hvarandra. Du såg, hur deras kärlek vid första återseendet flammade upp med lidelsefull glöd. Du förstod då, att du måste gå, lämna plats åt den andra.

Sakta smög du dig bort från det hem, där du blifvit lofvad »lifslång lycka», men där du blott varit en husvill främling, som fått en liten tids

härberge. Intet tog du med dig, ej ens dina förlofnings- och vigselringar. Fattig, som du trädt in, gick du därifrån, blott ännu fattigare, emedan du blifvit så grymt bedragen på livvets lycka. Du begärde endast ett — att bli lämnad i ro, att ej återse *honom* och få lefva gömd och glömd i en vrå af världen.

* * *

Friden har du återvunnit, och din blick har åter blifvit klar, och ditt leende kommer fram, mjukt och stilla. Din tillvaro har åter fått en strimma af poesi öfver sig, liksom när du sprang barfotad omkring i barndoms hemmet. Du har åter blommor och solsken, fågelsång och glittrande vattenböljor, och du har frihet och hälsa.

När du slutat din berättelse, och endast nattens tystnad rådde rundt om oss, i det båten sakta gled framåt, frågade jag dig, om du verkligen ej begärde mer af tillvaron än det ensliga lifvet i fiskläget, och om du i sanning där kände dig lycklig.

Då svarade du sakta, med bortvändt hufvud, de ord en annan för länge sedan sagt till dig och som då gäfvo dig det första bittra knifhugget i ditt hjärta:

*»Lifvet ger aldrig hvad man en gång tror
och hoppas.»*

Och jag tyckte mig förnimma liksom en undertryckt längtan efter hvad du en gång tänkte lifvet skulle skänkt dig af konstnärsära och kvinnans lycka. Och jag såg dig böja ned ditt hufvud och gråta. — — — — —
— — — — —

Fädernas missgärningar.

Göteborgsångaren saktade farten och gled långsamt in i hamnen till sin destinationsort, västkuststaden. Solen höll just på att sjunka i hafvet där utanför, stor, röd, utan ett moln skuggande aftonhimlen. Hela viken in lyste i rödt och guld, de nakna klipporna glänste i purpur, och fönstren i de byggnader, hvilkas fasader vette åt sjön, brunno, som hade allt stått i ljusan låga.

Bland passagerarna befann sig en herre på omkring trettio år, hvilken närmat sig relingen och syntes ifrigt speja mot stranden, där en hel hop människor af alla åldrar och tillhörande olika samhällsklasser samlat sig. Där var något i hans klädsel, hans reseffekter, hvilka han samlat hop bredvid sig, hans hållning, hela hans uppträdande, som tillkännagaf utländingen eller en som länge vistats i främmande länder. Ansiktet var solbrändt med vackra, manliga drag, håret brunt, grått vid tinningarna, ögonen bruna, milda, dröm-

mande, munnen energisk, skuggad af ett kortklippt, mörkbrunt skägg, med här och hvar ett grått strå. Han var lång, axlarna smala, gestalten smidig, och rörelserna elastiska.

Allt under det ångaren lade till, trossar kastades ut, landgången gjordes redo, och passagerarna knuffades för att komma först i land, stod främlingen vid relingen och såg med ett spändt, förväntansfullt uttryck på hopen, som väntade på stranden, liksom sökte han någon där. Om någon kunnat ana, hur hans hjärta klappade — hans, den trettiåriges — och för hvem — för någon som han aldrig sett!

Kunde det vara hon därborta, i blå klädning, öppen jacka och vit väst, sjömanshatt på hufvudet, och som skrattade och pratade, så att de hvita tänderna lyste? Nej, hon var brunett, och den han sökte var blond. Var det måhända hon där i ljus klädning och vit hatt? Nej, inte heller — hennes hår gick i rött — den andras skulle vara askblondt — med en lång fläta ut åt ryggen. Det var icke heller den blonda, som stod längre bort — ty hon höll en herre under armen och en liten flicka vid andra handen. Där kom någon fort, nästan halfspringande från gatan ner till ka-

jen — hennes toalett syntes på långt håll, skrikande färger — skotsk kjol, skarlakansrödt lif, en stor hatt med vippande plymer och blommor i regnbågens alla färger på ett högt uppfästadt, askblondt hår, som i pannan låg i en tjock, krusad lugg ända ned öfver ögonbrynen. Hon var tämligen lång och något mager, svängde på kroppen när hon gick, som en själfsvåldig skolpojke. I det hon kom närmare, trängde hon sig ogeneradt fram mellan hopen, hälsade på en och annan bekant och slängde ett ord hit och dit. Nu stod hon tätt vid landgången, kisade litet med ögonen och såg uppmärksamt på de personer, hvilka tågade förbi henne i land. Främlingen kunde tydligt se hennes ansikte. Dragen voro stora, men regelbundna och vackra, hyn mycket röd och hvit, ögonen klarblå, men med ett kallt, utmanande uttryck, munnen svällande, spotsk, med starkt röda läppar.

Hans blickar voro nästan som magnetiserade fästa vid denna unga flickas ansikte. Det kunde inte vara — nej, det kunde inte vara — *denna* hade ju ingen fläta ut åt ryggen — och hvar var det ljufva, mjuka lilla barnansiktet, den fina munnen, den blyga, undrande blicken . . . nej, *hon* var

det ej — hon hvars fotografi hvilade i plånboken vid hans hjärta. Och dock — dragen liknade någon annans — den som skickat honom till henne — och det askblonda håret fanns där — och så stod hon ju och väntade någon. Det kom en stark beklämning öfver honom, något som gjorde honom ondt, ingaf honom nästan ångest. Så samlade han sina reseffekter, lämnade dem åt ett stadsbud och gick äntligen, sist af alla, från ångbåten öfver landgången, med ett svagt hopp, att det dock *icke* skulle vara hon.

I det han kom midt framför henne, stannade han likväl ofrivilligt, och deras blickar möttes. Hon smålog frågande, därpå sade hon obesväradt:

»Det är bestämdt löjtnant Brunhjelm — Richard . . .» Hon gaf honom ett kokett ögonkast, i det hon nämnde hans förnamn.

Det syntes ej under den bruna hyn att han rodnade, i det han lyfte på filthatten.

»Jo», svarade han osäkert och öfverfor hela hennes person med en sväfvande blick, »och ni är fröken Bergqvist — Ella . . .»

Han talade svenska, men med en lätt brytning och liksom sökande litet efter ord.

»Ja, naturligtvis», svarade hon skrattande,
»Hvem skulle jag annars vara?»

De skakade hand och gingo därefter vägen framåt kajen.

»Ni vill väl till hotellet först», sade hon,
»och sedan äter ni kvällsmat hos oss. Mamma väntar er . . .»

»Men ni — går ni hem?»

»Nej, jag väntar utanför hotellet och tar er med mig hem.» Hon ropade an bäraren, som följde tätt efter dem, sade honom hvart han skulle gå och fortsatte därefter åter vägen vid Brunhjelms sida.

Ingen af dem sade något. Han gick med sänkta ögon, såg osäker och allvarsam ut. Hon kastade snabba, forskande blickar från sidan på honom, log för sig själf och såg belåten ut.

»Tack för alla edra bref», sade han till slut för att säga något.

»Ja, och tack för edra», svarade hon; »men — vi tycks båda ha glömt, att vi i dem kallade hvarandra vid namn och för *du* — ännu i det bref jag i morse fick, som talade om er hitkomst.»

»Jag visste inte, om jag vågade», svarade han utan att se på henne.

Hon skrattade sitt högljudda, obesvärade skratt.

»Vågade? Vi känna ju hvarandra sedan årtal — är det inte sex år? Alltsedan *du* tog hand om stackars Axel och hjälpte honom. Sedan dess har du ju varit min vän — min bror . . .»

Hon hade blifvit allvarlig, och när han vände sig mot henne, såg han, att hon hade tårar i ögonen. Men på samma gång upptäckte han också något annat — att hon hade smink på kinderna — blott ett fint doft, men det fanns där dock, och det *var* smink.

»Jag har mycket att berätta för dig om Axel», sade han, »som jag ej skrifvit om, och jag har med mig hans tillhörigheter, däribland äfven hans fiol. Att det verkligen är öfver ett år sedan han dog, och hela denna tid har jag blifvit hindrad från att komma till Sverige och söka upp hans mor och syster».

»Ja, jag trodde verkligen, att du aldrig skulle komma — och nu är det som en dröm, att du är här.» Hon sade detta sakta, med ett ömt tonfall, i det hon gaf honom en varm blick, hvilken var ämnad att vara blyg, men som i stället blef djärf. Han hörde orden och uppfångade blicken,

men han blef endast obehagligt berörd. En dröm — tänkte han för sig själf — ja, var det icke en dröm, att hon som gick där vid hans sida var lilla Ella — hans längtans och fantasis vackraste dröm sedan sex år tillbaka! Han for med handen öfver pannan som för att vakna och såg sig ofrivilligt om liksom för att se, om ej den andra ändå fanns där — den riktiga.

Vägen till hotellet var kort, och Ella gick utanför och väntade, medan Brunhjelm trädde in för att beställa rum. I det hon gick ett par slag af och an, kommo två unga flickor af hennes vänner arm i arm och stannade för att växla några ord med henne.

»Har fästman din kommit från Amerika?» frågade en med hög röst.

»Hur ser han ut?» ropade den andra.

»Ni få väl se», svarade Ella och skrattade, »nog är han stilig, alltid.»

»När eklateras det?» frågade den som talat först.

»Det dröjer nog inte så länge, men hvad ni äro nyfikna.»

»Nå, är han så vådligt rik?» frågades åter.

»Skrik då inte så», inföll Ella och såg hast-

igt upp mot de öppna hotellfönstren; »hela sta'n kan ju höra er.»

Minst anade hon, att just Richard Brunhjelm stått innanför ett af de öppna fönstren och ofrivilligt hört hvart ord.

När Brunhjelm några minuter senare kom ut från hotellet och vid Ellas sida vandrade vidare gatorna framåt, hade hans sätt undergått en märkbar förändring. Han hade fått mera säkerhet, hans blick sökte ej längre hennes forskande, undrande, nästan blygt, utan mötte den i stället allvarligt och säkert. Hans tal var icke längre afbrutet och famlande, liksom sökte han efter ord och ämnen, utan han slog med ens in på att tala om Amerika, sitt lif där och förhållandena i allmänhet. Ella blef förtjust, gjorde inkast och frågor, och när de kommo fram till hennes hem, föreföll det henne, som hade de på den korta vägen från hotellet blifvit helt bekanta och förtroliga.

Utanför ett litet tvåvånings gulmåladt trähus på en af bakgatorna stannade Ella. För första gången kom där något osäkert, sväfvande öfver henne.

»Innan vi gå in», sade hon och sänkte blicken mot marken, »vill jag säga dig, att mamma

är litet — besynnerlig. Hon har haft ett par slaganfall . . . och . . . och . . .»

»Det berättade Axel mig aldrig», inföll Richard och såg förvånad på henne.

»Nej, han visste det ej — jag skref aldrig därom — men jag menar bara, att hon pratar litet oredigt, och att om du finner henne något besynnerlig, så vet du orsaken.»

Hon gick före honom in genom den mörka porten, upp för ett par trappsteg, och med en nyckel, som hon tog upp ur sin ficka, öppnade hon en låg dörr på nedra botten och bad honom stiga in.

Medan han tog af sig ytterplaggen i den halfmörka tamburen, såg han Ella hastigt gå in genom närmaste rummet till det där innanför, och han hörde henne säga:

»Nå, nu äro vi här, mamma. Är kvällsmaten i ordning?»

En svag, darrande stämman svarade något, som han ej hörde. Därpå kom Ella åter ut igen.

»Stig in», sade hon; »mamma är där inne, och jag skall säga till om kvällsmaten.»

Han följde henne genom den mycket enkelt

möblerade salen, där kvällsbordet var dukadt, in i förmaket.

Det hade blifvit svag skymning, och inga ljus voro ännu tända. Från en länstol vid ett af fönstren reste sig ett äldre fruntimmer och stod med ena handen stödd mot det lilla bordet vid fönstret. Hennes verkliga ålder var omöjlig att bestämma, men utan tvifvel såg hon äldre ut än hon var. Hennes utseende var osympatiskt, ansiktet rödfnasigt, ögonen matta och ansvällda, läppen hängande, kinderna slappa. Det tunna, gråsprängda håret stack fram under en solkig, svart spetsmössa. Hon var iklädd en svart ylleklädning af gammalmodig snitt och hade en tunn, ljus sjal kastad öfver axlarna. Richard såg, att handen, hvilken hvilade mot bordet, darrade liksom hela hennes gestalt.

»Välkommen, välkommen», sade hon med sludrande stämma och räckte honom sin andra hand; »min Axels vän — hans välgörare.» — Så brast hon i gråt och sjönk ned i länstolen.

Richard böjde sig öfver henne och sade henne några tröstande ord. I detsamma slog det honom, att hennes andedräkt luktade starkt af konjak. Han reflekterade emellertid icke vidare häröfver,

men ofrivilligt drog han sig tillbaka, och den kyss, han ämnat en vördnadsvärd moders panna, som hälsning från sonen, uteblef. I stället tog han en stol och satte sig bredvid henne, i det han lade sin hand på hennes. Så började han att tala om sonen och om deras lif där ute. Fruns tårar stannade plötsligt, och hon betraktade sin gäst med halft slö, halft undrande nyfikenhet. Hon sade ej mycket. Ibland skrattade hon med ett invärtes, hest skratt — alldeles omotiveradt, tyckte Richard, men därpå blef hon åter allvarsam, nickade, suckade, sade »må veta», »hur underligt», »ja, jag säger», m. fl. dylika inpass.

»Ella är en mycket snäll flicka», sade modern plötsligt; »hon ger lektioner och arbetar. En liten pension har jag ju efter min man, som var tulltjänsteman, men det skulle inte förslå, om Ella inte vore så snäll. Det är hon, som håller vårt lilla hem tillsammans, ja det är det. Hon kunde göra ett bra parti — Ella har flera friare — men si, hon väntar allt på någon, hon.»

Frun skrattade hest, hostade och sneglade betydelsefullt på Richard.

Under tiden hade Ella tändt taklampan i salen och gick där och ställde med kvällsmaten till-

sammans med en piga med röda, uppsvällda kinder och runda, dumma ögon, hvilka sneglade in till gästen i förmaket, så att hon gång på gång höll på att släppa, hvad hon hade i händerna och fick häftiga förebråelser af sin unga matmor, hvilken tycktes ha lätt för att brusa upp.

Ella hade tagit af sig hatten, och Richard tyckte, att hon såg bra ut, men flickan på porträttet var det ej. Håret var rikt och mycket vackert, bara hon ej haft den där krusiga luggen ända ned i ögonen. Han riktigt längtade att få stryka bort den och där under se den klara, vackra barnapannan på porträttet med sitt uppstrukna hår.

Så visade Ella sig i dörren och bad dem komma och äta. Richard bjöd fru Bergqvist armen. Hon skrattade ett litet förnöjdt, kluckande skratt och gick med tunga, ojämna steg vid hans arm ut i salen.

De slog sig ned vid bordet, och Ella lade för af anrättningarna. Både brännvin och sherry voro framsatta på bordet. Richard ville väl ha en sup först — äkta, svenskt, oförfalskadt? Nej. Nå, ett glas vin då, att dricka välkomstskålen? Nej, inte det heller, han var absolutist.

»Å, det är dumt», sade Ella och fnyste. Nog kunde en karl dricka ett glas, hvad det än var, utan att supa. Det var ju att misstro sig själf. För sin del tyckte hon om vin — ett glas godt vin, det måste hon säga. Hade Axel också haft sådana där dumma åsikter?

Ja, han hade äfven varit absolutist.

»Det var han då inte hemma i Sverige», svarade Ella och såg menande ut.

Men Richard berättade ej, att det varit just för att rädda vännen, som han själf tagit blå bandet. För egen räkning hade han ej behöft det, men Axel hade haft dåliga anlag åt det hållet, och Richard hade tillsammans med honom aflagt löftet för att stå vid hans sida, hjälpa och styrka honom och vara hans goda exempel, och så hade det verkligen lyckats honom att rädda den unge mannen.

Fru Bergqvist hade fattat ett af brännvinsglasen med sin darrande hand.

»Slå i, Ella», sade hon.

»Nej, mamma, Richard vill inte ha», svarade Ella hastigt; »mamma ville dricka dig till, ser du», fortfor hon till Richard med ett lätt leende.

Frun tycktes ej rätt fatta det, utan fortfor att

be om brännvinet. Då tog Ella fast om hennes hand, sköt undan den och sade i bestämd ton, i det hon såg henne skarpt in i ögonen:

»Vår gäst vill inte ha något — du behöver inte dricka honom till, mamma.»

Modern såg skygg och rädd från den ena till den andra, men sade sedan ingenting, utan började äta.

Ella vände nu uppmärksamheten odeladt mot sin gäst. Hon pratade och log, så att de hvita tänderna glänste mellan de röda läpparna. Sminket satt ännu kvar på kinderna, det kunde han se — hvarför sminkade hon sig? Ella blef alltmera familjär med honom, gaf honom koketta blickar, ämnade att bedåra honom, slog honom på axeln med sin hvita, vackra hand och sade en massa tokroliga saker, ej så noga öfvervägda, men som hon visste andra brukade tycka pikanta.

För honom var hvarje ord, hvarje blick som ett piskslag, och i hvar minut kom hans Ella, hans drömnda brud, hans väns lilla systerälfva allt längre bort från honom. Han *ville* hålla henne kvar — det var ju därför han rest den långa vägen öfver Atlanten — och han sökte hennes drömbild bakom den verkliga Ella, hon som så

otvetydigt ville fånga honom, hon som i hvarje ögonblick lät sitt hjärtas och sinnes ytlighet skymta fram under en pojkaktig glädtighet och själfsvåldiga fasoner — men förgäfves — *hon*, hans drömbild, hans längtans ideal, blef allt dimmigare, allt otydligare, tills hon slutligen försvann bakom verklighetens omilda, bjärta, skrikande klarhet.

När måltiden var slutad, sköt Ella hastigt sin stol från bordet och steg upp.

»Kom», sade hon till Richard, »vi gå in i förmaket, jag skall tända lampan där.»

Han reste sig och såg tvekande på fru Bergqvist, hvilken satt med slutna ögon, händerna hopknäppta och tycktes slumra.

»Bry dig inte om mamma», sade Ella hastigt, »hon kommer nog efter.»

Medan Ella tände lampan, stod Richard vid ett af fönstren och såg ut på gatan. Luften i rummet var unken och kväfvande. Där låg något kväljande, osundt öfver det hela, öfver den luft han andades, öfver dessa gamla, urblekta klädståndsmöbler, hopförda utan smak och trefnad, öfver själfva väggarna med sina dåliga oljefärgstryck, ja till och med öfver dessa båda — mor och dotter. Han kom att vända på hufvudet och

se ut åt salen. Frun hade rest sig upp och fattat brännvinsflaskan. Med darrande hand slog hon i ett glas fullt till brädden, så att hon spillde af det, i det hon förde det till sin mun och drack ur det i ett tag. Därefter satte hon det ifrån sig, smackade högljudt och sjönk åter ned på stolen, i det hennes ögon slöto sig.

Då förstod Richard. Han förstod fruns »slag-attacker», hennes besynnerliga tal och utseende, förbannelsen som hvilade öfver detta hem, och han förstod af hvem hans vän Axel ärft sina anlag.

»Fädernas missgärningar, fädernas missgärningar», tänkte han, och en djup suck banade sig väg ur hans bröst.

Ella tilltalade honom i detsamma. Han vände sig om och gick fram till henne. Hon bad honom taga plats, och han efterkom hennes önskan, ehuru han längtade att få komma ut — ut i den friska sommaraftonens från hafvet saltbemängda luft.

Ella pratade ifrigt och själfsvåldigt som förut, ett flödande nonsens, utan tanke och utan innehåll, men stundom kvickt och pikant nog. Så räckte hon honom ett fodral med cigarretter, tände själf

en cigarrett och blossade snart med en van rökares färdighet.

Richard tände sin cigarrett, men svarade henne tämligen kort och frånvarande. Och dock voro hans tankar hos henne hela tiden. Han började känna ett djupt medlidande för henne. Stackars barn — en sådan mor, ett sådant hem — något måste göras för henne — något — blott icke *det* som han kommit för!

Richard reste sig rätt snart och sade godnatt, ehuru Ella med en varm blick och ett ömt tonfall i rösten bad honom stanna ännu en stund. Men då han förebar stor trötthet efter resan, gaf hon efter, reste sig också upp, ännu med cigarretten mellan sina röda läppar och räckte honom sin hand till godnatt.

»Hvarför ser du så allvarligt, så strängt på mig?» frågade hon och tog cigarretten ur munnen med den lediga handen, »ogillar du, att jag röker?»

»Jag tycker inte om det», svarade han; »jag trodde inte, att du var — sådan.»

Hon ryckte till som för ett slag, men därefter smålog hon, slängde bort cigarretten och såg skälmaktigt på honom.

»Aldrig mera», sade hon sakt, »om du inte vill det.»

Hon stod tätt intill honom och böjde sitt hufvud framåt, som väntade hon, att han skulle kyssa henne. Men Richard släppte hastigt hennes hand, gjorde en lätt bugning och gick före henne ut i salen.

Fru Bergqvist vaknade upp vid deras inträde och såg omornad på Richard, som till afsked räckte henne sin hand.

»Jaså, jag trodde inte det var så sent, ja, välkommen i morgon», sludrade hon och slumrade därpå åter in.

Ella hade kastat en snabb blick på modern, på brännvinsflaskan och glaset. Det flammade till i hennes ögon, och det ryckte kring hennes läppar, men hon sade ingenting. I tamburen frågade hon, hur dags Richard skulle komma tillbaka under morgondagen.

»Jag kommer på förmiddagen», svarade han, »jag skall skicka Axels fiol och de andra sakerna förut.»

En lätt handtryckning, som hon besvarade smekande varmt och mjukt, och så var han utom dörren och gick med hastiga steg genom porten.

Utkommen på gatan, måste han gå förbi deras fönster. Inga rullgardiner voro nere, och ett ögonblick stannade han som förstenad framför det ena salsfönstret. Där inne stod Ella med ett glas vin i handen, som hon förde till sina läppar och tömde i ett drag — så slog hon i ännu ett, tömde också det, i det hennes hufvud var lutadt bakåt, och hela hennes ansikte och hållning uttryckte en omisskännlig njutning. Hon hade i det ögonblicket en så stor likhet med modern i dragen samt i en viss slapphet vid mun och kinder, att det slog honom med fasa, att hon en dag kunde komma att se så ut — sitta så — och han flydde därifrån med klappande hjärta och bultande tinningar — flydde från denna syn, hvilken dock förföljde honom som en kvalfull mara, i det en röst åter hviskade inom honom: »Fädernas missgärningar, fädernas missgärningar».

* * *

Richard Brunhjelm hade som fattig militär tidigt lämnat krigsbanan för att som gymnast i Amerika söka sin utkomst. De första åren hade han haft det rätt svårt, men sedan han lyckats få några förmögna, inflytelserika personer till patienter,

hade han hastigt svingat sig upp och till och med vid denna tid skapat sig en förmögenhet. Han kunde lätt gjort ett rikt och lysande parti där ute, men hans hjärta hade ännu icke talat, och han var nog romantisk att i äktenskapet söka kärlekens lycka och ej rikedomens ytliga glans. Kom så Axel Bergqvist i hans väg, denne hans unge landsman, hvilken med sin fiol ämnat skapa *sin* existens, men som halft förfallen och i djupaste nöd sökt hjälp hos Brunhjelm och af honom äfven blifvit räddad både till själ och kropp, men dock till sist dukat under för en febersjukdom. Varmt hade Brunhjelm varit fäst vid sin andligen och fysiskt svage skyddsling, hvars stöd han blef till det sista, och de hade delat hem och härd, liksom alla deras tankar och intressen till sist smält tillsammans. Hur många gånger hade de ej berättat för hvarandra om sina barndomshem, och hur kretsade icke alltjämt deras tankar kring hemmet och fosterlandet.

Om Ella talade de ändå mest — den lilla ljushåriga älfvan med det ljufva ansiktet, de näpna rörelserna och den kvicka tungan. När hennes bref kommo, läste de dem tillsammans, skrattade åt dem, gräto öfver dem. Båda sände henne gåf-

vor till jular och födelsedagar, och hon skref särskild tack till hvar och en af dem. Så småningom växlade hon och Richard äfven andra bref, och snart var det detsamma, om hon skref till honom eller Axel, och hvem af dem som svarade henne. Axel började först på skämt kalla henne Richards fästmö, men sedan blef skämtet fullt allvar, och det vardt mellan dem ett beslutadt faktum, att han en dag skulle fara hem och hämta sin brud. I den tron lefde ju också hon, utan att någon af dem var bunden annat än genom halft skämtsamma, halft allvarliga antydningar i Axels bref. Men hon växte dock upp för honom, väntade på honom, knoppen utvecklade sig till blomma — för honom!

Kring henne väfde han sina fagraste drömmar, spann sitt hjärtas vekaste, finaste känslor. Ty Richard Brunhjelm var egentligen en drömmare, en poet i sin innersta natur, ehuru han af ekonomiska skäl måst slå in på den praktiska banan. Det låga och fula i lifvet hade städse väckt hans vämjelse, men mot det vackra, det ideella, det drömfagra och poesirika vände han sig i varm längtan att fånga det och omsätta det i lifvets fulla, rika verklighet. Och hvad var vackrare,

mera lockande än denna brud, som växt upp för honom i hemmets skydd hos sin mor, denna älskliga unga med sol i blicken, renhet på sin panna, glans och poesi öfver hela sin varelse! Hur blygt hon skulle stå inför honom, hur skygg, när hon visste hans ärende, och ändå hur aningsfull och varmt längtande, och hur varligt han skulle slå sin arm om henne, hur sakta kyssa de darrande läpparna, på det att han ej skulle skrämma henne, och hur ömt han skulle lära henne kärlekens gamla, evigt unga saga!

Där han stod i hotellrummet, tog han fram hennes fotografi, som han i flera år burit vid sitt hjärta, och höll den mot det tända ljuset för att betrakta den, så som han gjort tusen gånger förr. Några tårar bröto fram ur hans ögon och föllo på kortet, så att de utplånade det täcka barnansiktet.

»Rätt så», mumlade han, »du fagra dröm, du ljufva bild — försvinn, utplånas — och låt mig gråta öfver dig, som den gråter, hvilken blifvit be-
dragen på lifvets renaste lycka.»

Han förde kortet till ljuset och kastade det sedan brinnande i kakelugnen.

* * *

Nästa morgon skickade Brunhjem Axels effekter till Bergqvists. En stund senare infann han sig själf. Ella tog mot honom i tamburen och släppte in honom.

»Mamma är inte bra i dag», sade hon, »hon ligger ännu, så du får ursäkta, att jag tar mot dig ensam.»

Han gick efter henne in i förmaket. Axels saker voro kringströdda på bord och stolar, och fiolen var tagen ur lådan och låg på det lilla bordet vid fönstret.

Ella var icke sminkad i dag, utan såg blek och trött ut. Hennes blick hade ett matt uttryck, och hennes leende var tvunget. Han tyckte bättre om henne så, desto mera som hennes sätt var lugnare och allvarligare. Men ändå — *det* var omöjligt — hans drömmars fina spindelväf var sliten i stycken — *det* var icke mera att tänka på.

Ella satt och bläddrade i ett album, som tillhört brodern. Af de svenska porträtten kände hon igen de flesta, men när hon kom till de utländska, bad hon Richard säga sig namnen och berätta, hvad han visste om originalerna. Han satt mycket nära henne, medan hon höll albumet i sitt knä. Var det inbillning, eller kände han

icke samma doft från henne, som han känt dagen förut från moderns andedräkt — doft af spirituosa — eller var det blott i denna inpyrda luft i det ovädrade rummet, denna atmosfär, som ville kväfva honom och som kom honom att vämjas?

»Du äter ju middag hos oss i dag?» frågade Ella, i det hon slog igen albumet.

»Nej, Ella — jag har fått ett angeläget telegram från släktingar i södra Sverige — jag måste resa nu — om ett par timmar med Göteborgsbåten.»

Hon såg hastigt upp med en frågande, nästan förfärad blick.

»Och när kommer du tillbaka?» återtog hon med sväfvande röst.

Han hade rest sig upp och stod på ett par stegs afstånd ifrån henne, med blicken sänkt mot golvet.

»Jag kommer inte igen», svarade han allvarligt och långsamt, dröjande vid hvarje ord; »jag har fullgjort min mission och lämnat er Axels tillhörigheter och sista hälsningar.»

Då förstod Ella. Det svindlade för hennes

ögon, och hade hon ej suttit i soffan och lutat sig mot dess rygg, skulle hon ha svimmat.

De tego båda ett ögonblick. Han kunde höra hennes flämtande andetag, men han vågade ej se på henne. Han gick i stället fram till fönstret, men vände sig åter om och tog ett par steg fram mot henne, i det han fäste blicken på henne, allvarligt, sorgset, bedjande — liksom önskade han, att hon skulle förstå honom utan ord och förklaringar — förstå och förlåta. Hon hade blifvit så förfärande blek, att han kände ett styng i hjärtat.

»Ella», sade han till sist vekt, »är det något jag kan göra för dig — något för att du skall komma bort, ut, från detta lif, som — som icke kan vara bra för dig — så säg mig det öppet som till Axels bror, *din* bror.»

Hon lyfte långsamt sina ögon och såg på honom med en fast blick, i det hennes läppar krusades till ett hånfullt leende.

»Du är mycket god — mycket ädelmodig, Richard Brunhjelm — men du står på intet vis i någon förbindelse till oss för det du hjälpt min bror. Det är ju tvärtom vi som alltid komma att stå i en — tryckande — tacksamhetsskuld till dig . . .»

»Å, Ella, säg inte så, tala inte så bittert . . .»

Han hade närmat sig henne och lade handen på hennes axel, men hon for upp som stungen af en orm och stod sedan rak och stel framför honom.

»Ella», fortfor han i vek, bedjande ton, »jag kan inte återvända till Amerika och veta, att du går här och sträfvar och arbetar samt bär livvets tunga börda ensam — du måste låta mig befria dig åtminstone från ekonomiskt tryck . . .»

Hon lade sitt hufvud bakåt, såg kallt på honom och log samma hånleende:

»Du är mycket god — icke minst i dina egna tankar — men det finns något som heter att gifva stenar i stället för bröd. Pengar äro nog bra och hela månget hjärtas sår — men de äro ändå icke allt — det finns en hunger, som säckar fulla med guld aldrig kunna stilla — ett bröd, som ingen rikedom kan köpa. Å, jag är så trött, trött åt alltsammans!»

Det var som hade hennes ord dött bort i en snyftning, men hennes blick var lika kall och tårlös, hennes ansikte lika orörligt, så när som på några ryckningar vid mungiporna.

Han sänkte sin blick, och en förtviflans ångest grep honom. Där fanns ju dock ändå något innerst

i hennes väsen, som nu bröt fram, något som hungrade efter tillgifvenhet och ett annat lif. Hvarför kunde han ej taga henne på sina armar och bära henne bort från allt — bort öfver det solbelysta, glänsande hafvet, som badade sig i sommarens glans — bort till ett nytt lif, en ny värd!

Men han kunde det ej — *det* var dödt i os honom — *det* som han fört med sig hem öfver hafvet, som i tjusande hägringar lyst för hans syn bland glittrande böljor, bomullsmjuka moln och tindrande stjärnor. Det kunde *aldrig* komma tillbaka — han visste det, och hon förstod det ju också nu.

»Ella», började han åter, »du måste låta mig sörja för din framtid, du måste ge mig den rättigheten som Axels vän — *din* vän . . .»

»Du behöfver inte frukta för min framid, Richard Brunhjelm», svarade hon, kallt som föut, »nog älskar jag nöjet mer än arbetet, glädjen mer än sorgen — men jag har ännu aldrig belöft svälta. Nog är det ett ledsamt göra att spela piano med omusikaliska ungar och trumfa »modersmålet» i dem — men det går ju ändå — hvar dag detsamma eviga trampet. För resten — jag skall säga dig en sak — det är någon som gått

och väntat på mig i ett par år — han är rik, och han håller af mig och är trofast. Hvarför jag låtit honom vänta? Därför att jag inte ville ha en hotellvärd, en krögare — och därför att flickor drömma så många dumma drömmar — drömmar om kärlek och lycka — med bref under sin hufvudkudde, med porträtt på sitt nattduksbord — men hvad gör det — drömmar bli ju ändå aldrig verklighet — det är så vanligt — hvarför skulle jag bli lyckligare än andra? Bry dig inte om att tänka mer däröfver, Richard; inte kommer jag heller att fortsätta detta lif — ånej, det kan jag bli befriad från hvilken dag jag vill. Om det andra egentligen blir bättre, vet jag ej, men det gör det nog, ty där finns pengar — stengar om inte bröd — och ett *annat* lif blir det ju i alla fall — och sedan kan du ju tänka på mig i lugn — som krögarfru . . .»

Där hade kommit mera lif i hennes ansikte, hennes kinder brunno, och hennes läppar darrade.

»Icke så, Ella», inföll han och ville fatta hennes hand, som hon dock häftigt drog undan, »gör det inte, om du ej håller af honom . . .»

»Hålla af», utropade hon bittert, »hvem bryr sig om sådant — hvem frågar efter kärlek och

sentimentalitet här i lifvet; det är bara att streta sig igenom det — göra det så lustigt man kan — och det kan man — när man har pengar . . .»

Hon gick bort till fönstret, tog fiolen från bordet och knäppte med fingrarna på dess strängar — en lustig melodi — en dryckesvisa.

»Efter du ej vill taga mot något af mig, ej ens ett broderligt råd», sade han stilla, »så är det väl bäst, att jag går, Ella.»

Hon lade bort fiolen och vände sig mot honom.

»Du kan få skicka mig en vacker bröllops-present», sade hon skrattande.

Han fattade hennes hand, som hon utan motsträfvighet lät honom ett ögonblick hålla i sin.

»Jag skrifver väl till dig ibland, som förr», gentog han.

»Som du vill», svarade hon kyligt.

»Och du svarar mig — du låter mig sanningsenligt veta, hur du får det, hur lifvet gestaltar sig för dig?»

Hon ryckte på axlarna.

»Om det kan intressera dig . . .»

Han tryckte hennes hand — han tyckte så synd om henne och om sig själf, att han kunnat brista i gråt. Tårarna kommo honom också i

ögonen, men hennes blick mötte hans, kall och utan rörelse. Så gick han, utan att hon följde honom ut.

* * *

När Ella kom in till sin mor, fann hon denna i färd med att stiga upp. En konjaksflaska stod på bordet, och Ella såg strax, att modern var endast halfnykter. En vämjelse som gränsade till hat grep henne, när hon betraktade sin mor. Hon gick tätt intill henne, med armarna hängande ned vid sidan, händerna hårdt knutna, och hväste mellan sina sammanbitna tänder:

»Det är din skull, mamma, din alltsammans!»

»Hvad är min skull — hvad har jag gjort?»
frågade modern darrande och såg slött på dottern.

»Du kunde väl tänka, att *han* ingenting ville ha med oss att göra, sedan han sett oss — *dig* — mitt hem — din är största skulden — därför har han rest och kommer aldrig igen — och nu är *det* slut!»

»Gud, barn, så du talar, och så du skrämmer mig», svarade frun och sjönk halfgråtande ned på en stol; »hvad har jag gjort, och hvem har rest?»

»Richard Brunhjelm, min tillämnade man,

som hela sta'n vet, att jag gått och väntat på — det rika, fina partiet — han som kom för att se och som for, sedan han sett — förstår du — å, mamma, mamma!»

Dessa sista ord ljödo som ett skri af smärta och lössläppt ångest.

»Store Gud, hvilket elände — blir det nu ingenting af med det . . .»

Fru Bergqvist brast i gråt, en våldsam, snyftande gråt.

»Ja, gråt — du må väl det — jag har inga tårar — det bara bränner, bränner — här . . .» Hon pressade handen först mot pannan, sedan mot hjärtat.

Fru Bergqvist grät jämrande och högljuddt som ett barn.

»Jag visste för resten, att det skulle gå så», fortfor Ella, »för i morse var jag öfver hos Malla Grön, och hon lade ut korten för mig, och där var bara svarta kort, elände och sorg, men inga resor och ingen kärlek. Men i sista läggningen var där en tarflig karl med mycket pengar — det var förstås Anton Lundin — och bredvid honom låg ringen och bröllopet och brudens tårar . . .»

»Ja, Malla spår alltid så sant», inföll fru Bergqvist mellan snyftningarna.

»Det gör hon», bekräftade Ella och nickade eftertänksamt; »det är arf — de ha haft spådomskonsten i den släkten i öfver hundra år, säger Malla.»

Det blef en stunds tystnad, hvarunder frun fortfor att gråta och jämra sig, medan Ella tankfullt lekte med konjaksglaset på bordet.

»Det var inte *bara* pengarna, mamma», sade Ella sedan i vekare ton; »det var inte bara det goda partiet och det fina namnet — det var ännu något annat, fast jag vet inte, om du förstår det — *han* skulle icke blott gifvit mig ett hem, han skulle tagit mig till sitt hjärta, skulle ha förstått att draga fram det bästa hos mig — om jag ännu har något »bäst» — å, hur jag *kunde* ha älskat honom — det kände jag i dag — först sedan jag förlorat honom . . .»

Hon betäckte ögonen med handen liksom för att utestänga en bild af alltför bländande solglans.

»Gud, så rysligt, hvad ska' vi nu göra», utbrast modern i hjälplös ton.

»Gråt inte så, mamma», sade Ella vänligare; »du skall snart få se mig som brud ändå — jag skall ge Anton Lundin mitt ja — så där ja — och att vara krögarns svärmor är ju inte illa för dig . . .»

Sarkasmen undföll moderns förslöade hjärna. Hon torkade sina ögon, log sitt fadda, uttryckslösa leende och började jollra om Ellas bröllop med hotellvärden.

Ella satt och skrapade med nageln på konjaksflaskans etikett, medan modern fortsatte att kläda på sig.

»Mamma», sade hon plötsligt, »när började du först att — att tycka om — starka saker?»

»När min ungdoms älskade gick till botten och drunknade — det tröstade så — det sade också alltid far min — man glömmer lättare — och sedan — kan man aldrig få nog . . .»

Far hennes — det var då arf — och det var kärlekssorg . . . Arf . . . hvad var det prästen sagt, när hon gick och läste, som hon så grubblat öfver — detta om fädernas missgärningar — därmed menades synder, anlag, som gingo i arf led efter led och blefvo släktens olycka och stämplade dem, barn efter barn . . . Det var något förfärande detta — ett oundvikligt öde . . . Det var då ej man själf som skapade sitt öde — det hade andra format i sina föregående lif . . .

Hon greps af en stor ångest. Också hon älskade vinet — det röda, lätta vinet, som föt så

behagligt genom ådrorna — det starka, gula Xeres, som gaf hetta i blodet, det pärlande moselvinet, men framför allt den skummande champagnen, som man blef så glad af, att man sade alla möjliga tokroligheter. Men för det att man tyckte om det, behöfde man väl inte dricka mer än man tålde. Det hade nu verkligen händt henne ett par gånger i glada lag — hon mindes en gång på en utfärd, där allt dansat rundt för henne, och där benen varit så underligt svaga; så hade de gjort narr af henne, och hon hade stigit upp på ett gungbräde och balanserat för att visa dem, att hon var fullt »klar», men så hade hon varit nära att svimma och fallit ned, och de hade applåderat och skrattat, och själf hade hon skrattat med. Hon måste ännu le, när hon tänkte på det. Men nog kunde hon styra sig — ja bevars. Arf — arf — och kärlekssorg — hade modern icke också en gång varit ung och vacker och älskad — och nu — o, Gud — kunde detta väl också bli Ellas öde — skulle hon bli ett offer för arfvets förbannelse . . . Om det var hennes öde, kunde hon ju ej undgå det . . .

O, hvarför hade icke *han* löst henne från förbannelsen . . . hvarför hade han icke fört henne

bort med sig . . . han hade haft det i sin makt . . . hvarför, hvarför . . . För honom hade hon velat offra allt, böja sig, bekämpa sitt öde, skudda af sig sitt förfärliga arf . . . å hvarför, hvarför . . .

Hon stödde armbågarna på bordet och lutade ansiktet i händerna, bortförd af för henne egendomliga, främmande känslor och tankar.

Hon spratt till vid att pigan stack in sitt okammade hufvud genom dörren.

»Restratören, herr Lundin, är här och ber att få tala med fröken . . .»

»Hälsa honom, att jag kommer strax», svarade Ella hastigt och reste sig upp.

Hon gick fram till spegeln och ordnade sitt hår, slog eau-de-cologne på hals och händer, kisade med ögonen, tvingade sin mun till ett leende, gaf modern en liten uppmuntrande nick och gick att taga mot Anton Lundin.

Höst.

Sommaren var slut, och hösten stod för dörren. Solen sken fortfarande klart och bjärt öfver skog, holmar och glittrande fjärdar, och träden stodo ännu gröna med endast en anstrykning af rödt och guld här och hvar bland det lummiga löfverket. Men det var icke längre sommarens värmande sol, och skuggorna därinne i skogen hade blifvit mörkare och djupare.

Där var mycket tyst och stilla. Allt jublande sommarlif hade upphört, intet fågelkvitter i trädens kronor, intet myllrande och krälände af brådskande insekter, intet surrande ljud af vingslag i luften. Det var som hade hela skogen slagit sig till ro i vemodig, undergifven förbidan på hösten, under hvilken allt som förut fyllt den med lif och fröjd så småningom skulle domna bort och försvinna.

Och ingen sommar hade någonsin varit så kort som denna, och ingen höst kommit med större vemod till sinne och hjärta.

Så tänkte den unga flicka, som långsamt vandrade framåt en af stigarna. Luften var så kylig, att hon måst kasta en kappa öfver axlarna, och sjömanshatten, som hon eljest brukade hålla i handen eller glömma hemma, satt nu helt städat på det ljusa håret, hvilket hängde i en lång fläta utåt ryggen.

Hur hade hon icke annars flugit vägen fram under sommarens vackra dagar, så att hon andfådd, flämtande och med lågande kinder kommit ilande till bänken där borta under de höga granarna tätt invid bergåsen. Men i dag voro kinderna bleka, och hon rörde sig långsamt, som hade fötterna haft blytyngder. Hon skulle komma tids nog i dag — till det sista mötet.

Där väntade han henne redan; hon skymtade den bruna ytterrocken och den hvita halmhatten mellan trädens mörka stammar. Hon förde handen till sitt hjärta, hvilket slog i häftiga, oregelmässiga tag. Hon hade icke trott, att det skulle kännas så svårt, hon hade icke tänkt däröfver förrän just i dag. Hur skulle hon kunna sitta där bredvid honom, hvad skulle hon säga — hvad skulle *han* säga?

Hon mindes aldrig sedan, hur hon kommit

dit, hvad han först sagt, hur hon tagit plats på bänken bredvid honom. Hon vågade ej se på honom, ej röra sig. De solbrända, välformade händerna lågo orörliga och slappa i hennes knä, och hon höll blicken fästad på marken.

»Det var snällt att ni kom», sade han; »jag trodde ni glömt mig denna sista dag.»

Han var icke någon ung man; hans hår var gråsprängdt, och pannan hade djupa rynkor. Till åldern kunde han godt varit hennes far. Han var icke vacker; hans utseende skulle till och med synts alldagligt, om det ej varit för den djupa blicken i de själfulla, mörka ögonen.

Hon var endast sexton år. Hennes ansikte hade barnets runda fyllighet och mjälla hy, med barnets uttryck af oskuld och friskhet, medan hennes figur var fullt utvecklad. Munnen var välformad och mjuk, kinden hade täcka små gropar, och ögonen voro klara, med något på en gång tänkande och svärmiskt i blicken.

»Ni kommer väl ihåg den första dagen jag såg er, Signe», fortfor han, i det han lade armen på bänkens ryggstöd bakom henne. »Ni satt just här — ni var så fördjupad i er läsning, att ni ej hörde mina steg, förrän jag stod alldeles invid er

och såg, att det var *mina* dikter ni läste — och då gaf ni ett rop af förskräckelse och gömde boken bakom er rygg.»

Hon rodnade och log.

»Ja, jag skämdes så förfärligt», svarade hon, »där var så många understrykningar, och jag blef så rädd, att ni skulle få se dem och göra narr af mig — jag hade ju läst dem om och on igen — svärmat för dem — sofvit med dem under min hufvudkudde.»

»Men jag fick ändå se alla understrykningarna», inföll han och såg leende på henne. »och jag fick mycket mera — jag fick träffa er i ästan hvarje dag, jag fick alla edra tankar och drömmar, jag fick utan förbehåll blicka in i er själ — ni anande, längtande barn, som höll på att vakna till kvinna — så varm i er längtan, så ren i edra drömmar, så barnsligt frisk och sund midt under allt ert svärmeri. Det är detta jag i dag vill tacka er för, Signe, tacka för allt hvad ni gifvit mig.»

»Hvad har jag väl kunnat ge er?» frågade hon sakta.

»Min diktarsjäl, som jag förlorat», svarade han allvarligt. »Genom er fick jag tillbaka alla

dessa stämningar och toner, som jag konstlat bort genom att glömma mig själf och offra åt tidens anda. Min själ var trött — o, så trött — min ande kunde ej mer finna sin fria flykt — då kom du, barn, och jag fann det alltsammans åter hos dig, friskt, omedelbart, innerligt och varmt. *Du* trodde ännu på mig, du ville icke förstå, att jag sålt mig åt opinionen, varit otrogen mot mig själf — och din tro och tillit gåfvo mig åter mod — och så diktade jag som förr i ungdomens solskensdagar, och du hörde på mig, och jag förstod, att din andlösa tystnad, din strålande blick var det bästa beviset, att jag lyckats.»

Han hade omedvetet kallat henne *du*; och hon tyckte, att det nu föll sig helt naturligt. Hon kunde ingenting svara, hennes hjärta var så fullt af på en gång lycka och sorg — lycka öfver dessa ord från *honom*, idealet, som hon svärmat för och drömt om genom hans dikter, långt innan hon blifvit bekant med honom — sorg öfver att det nu var slut med dessa hänförande stunder i skogen, då hon talat med honom om allt, som hon kände och tänkte, och då han behandlat henne, icke som ett barn, utan som en jämlike, hvilken kunde förstå honom.

Han läste hvarje tanke i hennes själ, också denna. Hans ögon fäste sig på henne med ett uttryck af längtan och ömhet — han behöfde blott sträcka ut sina armar, blott säga ett enda litet ord, och hon var hans. Men det var icke därför de mötts i dag, icke så deras solljusa sommar-saga skulle sluta.

»Vi måste säga hvarandra farväl nu, Signe», sade han med en lätt darrning på rösten, »och när vi skilts åt, skall du tänka på mig och denna sommar — icke med saknad och smärta — utan du skall minnas det med glädje och lifslust. Du får ej förnöta dina vackraste ungdomsår i onyttiga drömmar och vek längtan. Modig och stark, med friska känslor och vaket sinne skall du möta lifvet — det kan ändå ha sin poesi och sin idealitet — men där du går fram, skall det vara solljus och jubel — sådan vill jag tänka mig dig, du unga valkyria, som gaf mig åter min diktarsjäl. Förstår du mig nu, som du gjort det förut?»

Hon svarade ingenting; hennes läppar ryckte nervöst, och hon stirrade envist på marken, medan hon borrhade klacken på sin ena sko djupt ned i myllan.

Åter grep honom längtan att taga henne i

sina armar och säga henne helt andra ord än dessa kyliga, förnuftiga, hans tunga talade, ord så glödande, varma, besinningslösa, som de föddes i hans hjärta, men äfven denna gång betvingade han frestelsen.

Han tog hennes hufvud mellan båda sina händer och lyfte det upp.

»Se på mig, liten», sade han stilla.

Hennes ögon voro fulla af tårar, när hon höjde dem och såg in i hans. Han böjde sitt ansikte ned öfver hennes, och med en rörelse af barnslig hängifvenhet räckte hon honom sina darande läppar.

»Nej, inte så», sade han nästan häftigt, »dina läppar äro endast för din brudgum — men här är för mig.»

Han kysste henne sakta på pannan vid hår-fästet och släppte sedan hennes hufvud.

»Vill du lofva att minnas mig *så*, som jag bedt dig om?» frågade han.

Hon nickade bifallande.

»Och när mina nya dikter komma ut, då jublar ditt hjärta, och du tänker: det var jag, som ingaf honom allt detta?»

Hon nickade åter och log svagt.

Han steg upp och räckte henne handen.

»Farväl, Signe.»

Hennes hand låg skälvande i hans.

»Skola vi inte träffas mer?» frågade hon sakta.

»Jo — längre fram, men inte så alldeles snart — min hustru kommer nog att söka upp dina föräldrar under vintern — men, Signe, du får inte tro, att det blir som det nu varit — det kan inte alltid vara sommar — nu är det höst, Signe.»

Han stod och såg efter henne så länge han kunde skymta hennes gestalt på den slingrande gångstigen. Hans innerligaste önskningsar följde henne. Han ville, att hennes lif skulle bli ljust och lyckligt, om han äfven själf skulle bli utsluten därifrån. Ren och vacker hade deras sommarsaga varit, och sådan skulle de båda minnas den — han den grånande diktaren och hon den sextonåriga, som just stod på tröskeln att träda ut i lifvet.

Hon vände sig icke om en enda gång. Hon kämpade mot sina tårar, mot den svidande smärta, som ville stiga upp i hennes hjärta. *Han* ville ju, att hon skulle minnas honom med glädje och ej med sorg. Han ville, att hon skulle fröjdas

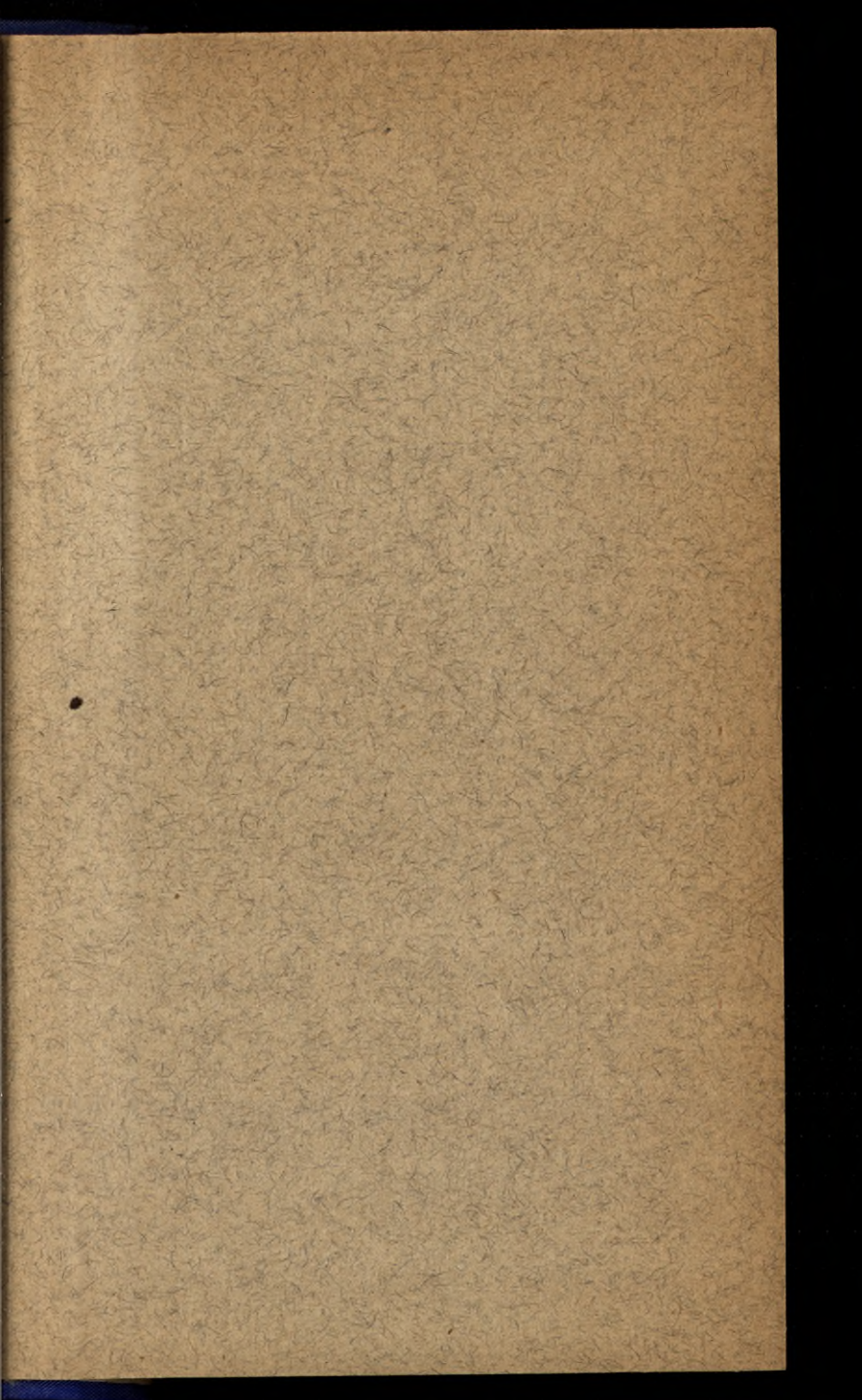
åt tillvaron och icke drömma bort den i veklig
lämgtan — var det ej så han sagt?

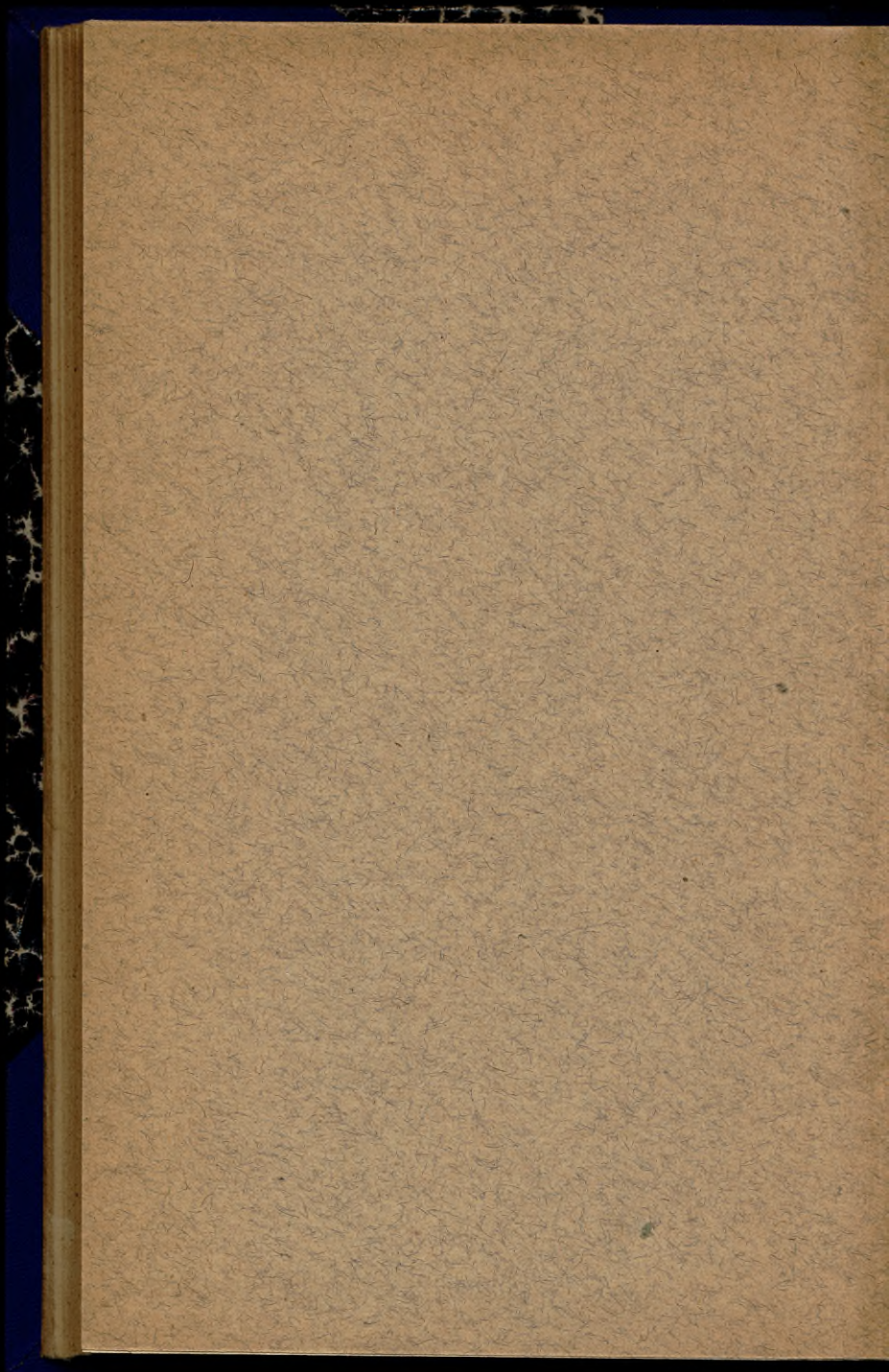
Men inom henne hviskade en skälfvande röst:

»Det kan inte alltid vara sommar — nu är
dett höst, Signe.»

6/17

6000090954

Göteborgs universitetsbibliotek

